

گزارش نظارتی نحوه اجرای
قانون اجرای سیاست‌های کلی
اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی

فهرست مطالب

۱	چکیده
۵	مقدمه
	بخش اول - مروری بر برخی محورهای مهم در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و اقدامات اجرایی انجام شده پیرامون آنها
۶	۱-۱ لیست تغییرات در گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی شرکت‌های دولتی و بررسی دلایل تغییرات
۱۰	۱-۲ بررسی عملکرد سازمان‌های توسعه‌ای از منظر قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن
۲۱	۱-۳ بررسی عملکرد ماده (۵) قانون در رابطه با رعایت سقف سهامداری بانک‌های غیردولتی و مؤسسات مالی و اعتباری و سقف تملک سهام آنها
۲۴	۱-۴ بررسی عملکرد ماده (۶) قانون در رابطه با سقف سهامداری و میزان مجاز سهام در مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی
۲۹	۱-۵ بخش تعاون
۳۰	۱-۶ سهام عدالت
۳۹	۱-۷ بررسی سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی و شاخص‌های اجرایی موضوع بندهای «۳» و «۵» ماده (۴۲) قانون مزبور
۴۳	۱-۸ ارتقای کارآیی و افزایش بهره‌وری
۴۴	بخش دوم - واگذاری‌ها
۴۴	۲-۱ عملکرد
۵۰	۲-۲ چالش‌ها
۵۰	۲-۳ راهکارها
۵۲	بخش سوم - تکالیف باقی‌مانده از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی
۵۴	بخش چهارم - نگاهی اجمالی به گزارش‌های نظارتی حوزه اصل چهل و چهارم
۵۴	۴-۱ گزارش‌های عملکرد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مربوط به شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵ وزارت امور اقتصادی و دارایی (موضوع ماده (۸۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی)
۵۴	۴-۲ گزارش نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی - دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام
۵۶	۴-۳ گزارش بررسی عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در ۴ سال اخیر - معاونت نظارت و بازرسی امور اقتصادی - بازرسی امور اقتصادی و دارایی - سازمان بازرسی کل کشور
۵۸	۴-۴ گزارش «بررسی روند خصوصی‌سازی طی سنوات ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵» - معاون حقوقی و مجلس و تفریح بودجه - دیوان محاسبات کشور
۵۹	بخش پنجم - جمع‌بندی
۶۰	پیوست‌ها
۶۲	

گزارش نظارتی نحوه اجرای

قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی

چکیده

به‌رغم تصور اکثریت، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی صرفاً معطوف به خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی نبوده و این قانون به مسائل مهمتری از جمله گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی برای مشخص کردن محدوده ورود دولت در زمینه مالکیت، سرمایه‌گذاری و مدیریت به هر یک از گروه‌ها، رصد سرمایه‌گذاری‌های دولت از طریق سازمان‌های توسعه‌ای، رعایت سقف سهامداری توسط نهادهای عمومی غیردولتی، توانمندسازی بخش خصوصی و توسعه بخش تعاونی، افزایش عدالت اجتماعی از طریق توزیع سهام عدالت، ارتقای کارآیی و افزایش بهره‌وری در اقتصاد و تعریف شاخص‌هایی برای سنجش میزان تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و مفاد قانون پرداخته است. بر همین اساس، در بخش اول این گزارش، محورهای مهم ذکر شده از قانون مورد بررسی قرار گرفته و در بخش دوم، موضوع واگذاری‌ها بررسی شده است. بخش سوم گزارش به بیان تکالیف باقی‌مانده از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی اختصاص پیدا کرده است. در بخش چهارم، خلاصه‌ای از سایر گزارش‌های حوزه اصل چهل و چهارم ارائه شده و در نهایت، جمع‌بندی گزارش در بخش پنجم آمده است.

بخش اول – برخی محورهای حائز اهمیت در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی

۱. تغییرات در گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی شرکت‌های دولتی: تغییرات ناشی از این مصوبات شامل انتقال ۷۱ شرکت از گروه دو به گروه سه، ۳۷ شرکت از گروه یک به گروه سه و ۸ شرکت از گروه یک به گروه دو می‌باشد. همچنین در دولت‌های دهم و یازدهم تعداد ۴۲ و ۵۲ شرکت که در پیوست‌های اولیه آیین‌نامه مربوط به ترتیب در گروه‌های یک و دو طبقه‌بندی شده بودند، تحت عنوان «خروج از فهرست» فاقد گروه‌بندی شده‌اند.

۲. عملکرد سازمان‌های توسعه‌ای: متأسفانه هیچ‌یک از سازمان‌های توسعه‌ای اطلاعات درخواستی مطابق ماده (۳) قانون و اصلاحات بعدی آن را ارائه نکرده و در واقع اطلاعات شفافی در خصوص میزان سرمایه‌گذاری این سازمان‌ها در فعالیت‌های گروه یک و دو قانون وجود ندارد.

۳. ماده (۵) قانون در رابطه با رعایت سقف سهامداری بانک‌های غیردولتی و مؤسسات مالی و اعتباری و سقف تملک سهام آنها: ضروری است با توجه به ساختار اقتصاد ایران اصلاحاتی در قانون به منظور افزایش سقف‌های تملک سهام توسط اشخاص حقوقی و حقیقی اعمال شود. شایان ذکر است که این امر در طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران که در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است، لحاظ گردیده است.

۴. بررسی ماده (۶) قانون در رابطه با سقف سهامداری و میزان مجاز سهام در مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی: شورای رقابت با انجام مکاتبات متعدد، اقدام به دریافت چهار نوبت گزارش شش ماهه از ۶۳ شخص حقوقی مشمول بند «۱» ماده (۶) کرده است. ۳۰ نهاد و سازمان که از نظر مرکز ملی رقابت مشمول ارائه اطلاعات بوده‌اند، از ارسال گزارش‌های مذکور خودداری کرده‌اند که شامل کلیه بنیادهای تعاون نیروهای نظامی و انتظامی و صندوق‌های بازنشستگی متعلق به آنها، برخی از شهرداری‌ها، کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان تبلیغات اسلامی، بنیاد شهید و امور ایثارگران و برخی نهادهای دیگر می‌باشد.

۵. بخش تعاون: سند توسعه بخش تعاون موضوع بند «الف» ماده (۹) قانون، هنوز اجرایی نشده و کماکان در خصوص سهم بخش تعاون از اقتصاد ایران، آمار و اطلاعات دقیقی در دسترس نیست. آخرین گزارش اتاق تعاون ایران به کمیسیون ویژه حمایت از تولید و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مورخ ۱۳۹۶/۶/۱۹، سهم واقعی GDP بخش تعاون در اقتصاد کشور براساس آخرین مطالعات مرکز آمار در سال ۱۳۹۵، ۸/۳ درصد اعلام شده است.

۶. سهام عدالت: با وجود اقدامات به عمل آمده توسط دولت یازدهم در جهت ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت، کماکان این طرح در مسائلی همچون نحوه اعمال حقوق مالکانه مشمولین، مسکوت بودن قانون در خصوص ارزش سهام قابل واگذاری به هر مشمول و روش وصول اقساط سهام واگذار شده، وضعیت مالکیت سهام توسط ورثه متوفیانی که سهام عدالت داشته‌اند، نحوه برخورد با مشمولین انصرافی و متولدان جدید سهام عدالت، نحوه انتقال سهام عدالت به مشمولین و پرداخت سود به آنها، تغییر مداوم پرتفوی سهام عدالت از سوی دولت، نحوه آزادسازی و اداره سهام عدالت و نحوه ادامه فعالیت شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و تعاونی‌های عدالت شهرستانی سهام عدالت پس از آزادسازی سهام، با ابهامات زیادی روبه‌رو است.

۷. بررسی سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی و شاخص‌های اجرایی موضوع بندهای «۳» و «۵» ماده (۴۲) قانون: متأسفانه از زمان تصویب قانون تاکنون، مصوبه سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی برای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مورد توجه قرار نگرفته است و اطلاعاتی از نحوه اجرای آن منتشر نشده است. از بین دستگاه‌های متولی برای محاسبه

شاخص‌های موضوع بند «۵» ماده (۴۲) قانون مذکور نیز، تنها سازمان خصوصی‌سازی و بانک مرکزی مبادرت به ارائه گزارش لازم در سال ۱۳۹۵ نموده‌اند و سایر دستگاه‌ها گزارشی ارائه نکرده‌اند.

۸. ارتقای کارآیی و افزایش بهره‌وری: سازمان خصوصی‌سازی در سال ۱۳۹۳، طی گزارشی عملکرد ۵۴ شرکت که حداقل ۳ سال از زمان واگذاری آنها به بخش خصوصی سپری شده و واگذاری آنها به صورت سهام‌کنترلی بوده را مورد بررسی قرار داده است که نتیجه این بررسی، افزایش بهره‌وری را در اکثر این ۵۴ شرکت نشان می‌دهد. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در نقد این گزارش سازمان خصوصی‌سازی، اعلام کرده است که انتخاب بنگاه‌های مورد مطالعه توسط سازمان خصوصی‌سازی که ذی‌نفع است، درست نبوده و این قبیل تحقیقات باید توسط نهادهای مستقل (به‌طور مثال دانشگاه‌ها) انجام شود.

بخش دوم – واگذاری‌ها

براساس مصوبات هیئت واگذاری طی سال‌های ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۵، جمعاً معادل ۸۸۷ بنگاه دولتی توسط هیئت مذکور در فهرست واگذاری‌ها قرار گرفت، ولی لزوماً همه آنها واگذار نشده است. طی دوره مورد اشاره شرکت‌های مشمول واگذاری به ترتیب ۴۸/۳، ۱۱/۴ و ۴۰/۳ درصد در بازارهای بورس، فرابورس و به صورت مزایده واگذار شده‌اند. همچنین ۹۵ درصد از واگذاری‌ها به صورت بلوکی بوده و حجم واگذاری‌های تدریجی و ترجیحی کمتر از ۵ درصد گزارش شده است. در ضمن واگذاری‌های متعلق به گروه یک و گروه دو ماده (۲) قانون، به ترتیب برابر ۳۴/۸ و ۶۵/۲ درصد می‌باشد.

بخش سوم – تکالیف باقی‌مانده از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی

مفاد مواد، بندها و تبصره‌های ذیل یا ناقص اجرا شده‌اند یا به‌طور کلی اجرا نشده‌اند:

تبصره «۲» بند «ج» ماده (۳) قانون، ماده (۵) قانون، ماده (۶) قانون، ماده (۹) قانون، تبصره «۳» بند «ب» ماده (۱۳) قانون، بند «۵» ماده (۱۸)، بند «ب» ماده (۱۹) قانون، بند «ح» ماده (۱۹) قانون، ماده (۲۱) قانون، ماده (۲۸) قانون، بند «۴» ماده (۲۹) قانون، تبصره ماده (۳۲) قانون، مواد (۳۴) الی (۳۸) قانون، جزء «۴» بند «الف» ماده (۴۰) قانون، بند «۱» ماده (۴۲) قانون، بندهای «۳» و «۵» ماده (۴۲) قانون، ماده (۵۹) قانون و ماده (۶۴) قانون.

بخش چهارم - نگاهی اجمالی به گزارش‌های نظارتی حوزه اصل چهل و چهارم

۱. گزارش‌های شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵ وزارت امور اقتصادی و دارایی

- تشابه بسیار زیاد عملکردهای ارائه شده از سوی دستگاه‌های اجرایی در بازه‌های زمانی متفاوت، شائبه عدم فعالیت مجدانه در راستای اجرای قانون و برخورد صرف اداری برای تهیه این گزارش‌ها را به ذهن متبادر می‌سازد. ضروری است نحوه گزارش‌دهی دستگاه‌های اجرایی اصلاح شود.

۲. گزارش دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام

- طی این گزارش اعلام شده است که تصویر جامعی از عملکرد دستگاه‌های متولی و ارزیابی دقیق از میزان تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم در دست نیست و باید تدبیری در این خصوص اندیشیده شود و این موضوع با جدیت در دستور کار دستگاه‌های متولی و نظارتی کشور قرار گیرد.

- کماکان سرمایه‌گذاری‌های دولت در خارج از صدر اصل چهل و چهارم بعد از ابلاغ سیاست‌های کلی تداوم یافته است و هیچ‌گونه ابزاری برای تعیین سهم بخش‌های مختلف اقتصاد و سهم بازار وجود نداشته و تشخیص حجم هر بازار و سهم هر فعالیت در هر بازار امکان‌پذیر نیست.

۳. گزارش سازمان بازرسی کل کشور

در این گزارش ضمن ارائه و تحلیل عملکرد چهارساله اخیر سازمان خصوصی‌سازی دو توصیه اساسی نیز ارائه شده است:

- وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه کل کشور در هنگام تدوین لوایح بودجه سنواتی، از نگاه درآمدزایی به امر خصوصی‌سازی پرهیز نمایند.

- وزارت امور اقتصادی و دارایی در هنگام تدوین اصلاحیه برای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی به موضوع فقدان حکم قانونی برای نظارت پس از واگذاری شرکت‌های دولتی (مندرج در ردیف ۲-۱ جزء ۱ بند «د» سیاست‌های کلی) توجه نموده و قانون موصوف را در راستای تحقق اهداف واگذاری (مندرج در بند «ج» سیاست‌های مذکور) اصلاح نماید.

۴. گزارش دیوان محاسبات کشور

- در این گزارش ضمن ارائه تعریف، اهداف و تاریخچه خصوصی‌سازی در ایران، به عملکرد سازمان خصوصی‌سازی طی سال‌های ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵ در رابطه با واگذاری‌ها پرداخته شده و سپس ضمن اشاره به دعاوی حقوقی در جریان رسیدگی سازمان خصوصی‌سازی، مطالبات معوق و عملکرد سازمان مزبور در اجرای طرح توزیع سهام عدالت به تفصیل مورد اشاره واقع شده است.

- علاوه بر مطالب فوق در گزارش دیوان محاسبات کشور اعلام شده که از ۱۰۲ شرکت دارای مصوبه انحلال، صرفاً انحلال ۱۰ شرکت به اتمام رسیده است و بر ضرورت تسری دستورالعمل نظارت پس از واگذاری به این قبیل شرکت‌ها به دلیل وجود ظرفیت بالقوه تضییع بیت‌المال و تالی فاسد آن تأکید شده

است (حتی با اصلاح قانون). در نهایت با تأکید بر ضرورت اصلاح ساختار شرکت‌های مشمول واگذاری جهت تسریع در واگذاری آنها، پیشنهادهایی در زمینه ساماندهی سهام عدالت و پروژه تکمیل فرآیند واگذاری ارائه شده است.

بخش پنجم - جمع‌بندی

از یکسو دولت به عدم ورود به عرصه فعالیت‌های گروه یک و دو برابر ترتیبات مقرر در قانون پایبند نبوده و از سوی دیگر، از طریق سازمان‌های توسعه‌ای ولو با مجوز قانونگذار، مبادرت به ورود بی‌برنامه به این عرصه‌ها نموده است. عدم اختصاص منابع کافی به بازسازی بنگاه‌ها قبل از واگذاری، عدم پایبندی برخی دستگاه‌های اجرایی به انجام تکالیف قانونی بالاخص در زمینه گزارش‌دهی با کیفیت و عدم اقدام به موقع جهت ارائه لوایح مصرح در قانون مذکور، ابهام مواد قانونی در زمینه اخذ اطلاعات سهامداری مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، بانک‌های غیردولتی و مؤسسات اعتباری و نظارت بر سقف میزان سهامداری آنها، نگاه درآمدی دولت به واگذاری‌ها، رد دیون دولت از طریق واگذاری سهام، عدم اجرای برخی مواد قانونی و تکالیف به‌جا مانده (به‌طور نمونه عدم تشکیل نهادهای تنظیم‌گری)، نبود نظارت پس از واگذاری به‌علت کاستی‌های قانون و بلاتکلیفی سهامداری مشمولین سهام عدالت و اعمال مدیریت دولتی بر شرکت‌های سرمایه‌پذیر اختصاص داده شده به سهام عدالت و نبود امکان آزادسازی سهام مزبور و عدم اعطای حق رأی به مشمولین و پاره‌ای از دیگر مشکلات که به تفصیل در قسمت‌های مربوط ارائه شده، از جمله مسائلی است که اجرای قانون مذکور را با مشکل مواجه ساخته و موجب عدم اجرای موفقیت‌آمیز آن شده است. امید است با عنایت بیشتر به چالش‌ها و راهکارهای مندرج در گزارش، ادامه روند موجود تصحیح گردد.

مقدمه

رهبر معظم انقلاب اسلامی در سال‌های ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی را ابلاغ و پس از آن بارها مورد تأکید قرار داده است. اما بررسی و تحلیل وضعیت فعلی حضور دولت در اقتصاد پس از سپری شدن حدود نه سال از اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در قیاس با زمان قبل از اجرای قانون یاد شده، نشان می‌دهد به‌رغم تأکید مقام معظم رهبری، اقدامات صورت گرفته طی این سال‌ها منجر به کاهش نقش و تحدید اندازه دولت در اقتصاد نشده و شرایط را برای تحقق رشد و توسعه اقتصادی مناسب و پایدار مهیا ننموده است. براساس آمارها

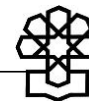
از مجموع واگذاری‌های صورت گرفته در این سال‌ها، سهم بخش خصوصی تنها در حدود ۱۳ درصد بوده که عمدتاً ناشی از فقدان بخش خصوصی توانمند و فضای رقابتی نامناسب بوده است. شایان ذکر است که علی‌رغم تصور اکثریت، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی صرفاً معطوف به خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی نبوده و این قانون به مسائل مهمتری از جمله گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی برای مشخص کردن محدوده ورود دولت در زمینه مالکیت، سرمایه‌گذاری و مدیریت به هر یک از گروه‌ها، رصد سرمایه‌گذاری‌های دولت از طریق سازمان‌های توسعه‌ای، رعایت سقف سهامداری توسط نهادهای عمومی غیردولتی، توانمندسازی بخش خصوصی و توسعه بخش تعاونی، افزایش عدالت اجتماعی از طریق توزیع سهام عدالت، ارتقای کارایی و افزایش بهره‌وری در اقتصاد و تعریف شاخص‌هایی برای سنجش میزان تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی و مفاد قانون پرداخته است. بر همین اساس، در بخش اول این گزارش، محورهای مهم ذکر شده از قانون مورد ارزیابی قرار گرفته و در بخش دوم، موضوع واگذاری‌ها بررسی شده است. بخش سوم گزارش به بیان تکالیف باقی‌مانده از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی اختصاص پیدا کرده است. در بخش چهارم، خلاصه‌ای از سایر گزارش‌های حوزه اصل چهارم و چهارم ارائه شده و در نهایت، جمع‌بندی گزارش در بخش پنجم آمده است.

بخش اول - مروری بر برخی محورهای مهم در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی و اقدامات اجرایی انجام شده پیرامون آنها

چنانچه در مقدمه گزارش آمده است، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی صرفاً معطوف به امر واگذاری‌ها نبوده و مهمتر از آن ساماندهی شرکت‌های دولتی، بسنده کردن دولت به امر سیاست‌گذاری و نظارت، توانمندسازی بخش‌های غیردولتی، افزایش رقابت‌پذیری و ارتقای کارایی بنگاه‌های اقتصادی، بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری و تأمین عدالت اجتماعی از طریق توزیع سهام عدالت را نیز مدنظر دارد. در ذیل برخی از این محورهای حائز اهمیت مورد بررسی قرار گرفته است.

۱-۱. لیست تغییرات در گروه‌بندی فعالیت‌های اقتصادی شرکت‌های دولتی و بررسی دلایل تغییرات
از آنجایی که تغییر در گروه‌بندی شرکت‌های دولتی موجب افزایش دامنه فعالیت‌های تصدیگری دولت در اقتصاد و اخلاص در مرزبندی فعالیت‌های سه‌گانه موضوع ماده (۲) قانون و در نتیجه

۱. رقم مورد اشاره برگرفته از گزارش موضوع ماده (۸۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی می‌باشد که براساس صفحه ۳۰ گزارش سازمان بازرسی کل کشور- بررسی عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در ۴ سال اخیر، سهم بخش خصوصی واقعی از واگذاری‌ها در چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۶/۳۱ و در پانزده سال منتهی به ۱۳۹۵/۱۱/۱۵ به ترتیب ۱۷ و ۱۸ درصد بوده است.

بالاتکلیفی بخش‌های غیردولتی برای ورود به این فعالیت‌ها شده است، لذا در این قسمت به این موضوع پرداخته می‌شود.

۱-۱-۱. عملکرد

براساس آیین‌نامه اجرایی تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با هر یک از سه گروه اقتصادی مصرح در ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مصوب ۱۳۸۸/۶/۷، بنگاه‌های دولتی واگذار نشده و شناسایی شده تا آن زمان، طبقه‌بندی شدند. همچنین پیوست‌های اولیه موجود در آیین‌نامه مذکور نشان از آن داشت که تعداد ۴۰۲ شرکت متعلق به گروه یک، ۳۱۳ شرکت متعلق به گروه دو و ۵۱ شرکت نیز در گروه سه فعالیت‌های اقتصادی قرار دارند. در سال‌های پس از تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی و خصوصاً سال‌های اخیر، شاهد مصوبات متعددی از سوی هیئت وزیران جهت تغییر در گروه‌بندی شرکت‌های دولتی بوده‌ایم به طوری که تفاوت معناداری در تعداد شرکت‌های طبقه‌بندی شده در گروه دو و گروه سه قانون ایجاد شده است.

براساس اطلاعات دفتر پایش و بهبود محیط کسب و کار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی وزارت امور اقتصادی و دارایی، تغییرات ناشی از این مصوبات شامل انتقال ۷۱ شرکت از گروه دو به گروه سه، ۳۷ شرکت از گروه یک به گروه سه و ۸ شرکت از گروه یک به گروه دو می‌باشد. شایان ذکر است که هیچ‌یک از شرکت‌های الحاق شده به گروه دو و سه مصرح در ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، شامل شرکت‌های تازه تأسیس دولتی (پس از تصویب قانون) و یا شرکت‌های دولتی تازه شناسایی شده نمی‌باشند.^۱ در برخی از موارد شرکت‌هایی نظیر تولید نیروی برق بیستون، مجتمع کشتی‌سازی و صنایع فراساحل، مدیریت طرح‌های صنعتی ایران، شرکت هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران (هما) و... به موجب مصوبات هیئت وزیران از فهرست واگذاری خارج و یا به گروه‌های دو و سه انتقال یافتند در حالی که در گذشته شرکت‌هایی با موضوع فعالیت مشابه مشمول خصوصی‌سازی قرار گرفته‌اند.^۲

در دولت‌های دهم و یازدهم تعداد ۴۲ و ۵۲ شرکت که در پیوست‌های اولیه آیین‌نامه مذکور به ترتیب در گروه‌های یک و دو طبقه‌بندی شده بودند، تحت عنوان «خروج از فهرست» فاقد گروه‌بندی شده‌اند. به عبارت دیگر در کنار گروه‌های سه‌گانه تعریف شده در قانون، تعداد ۹۴ بنگاه اقتصادی در گروه

۱. شرکت‌های نسل دوم و نسل سوم دولتی که در زمان تصویب آیین‌نامه اجرایی تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با هر یک از سه گروه اقتصادی مصرح در ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، مصوب مورخ ۱۳۸۸/۶/۷، شناسایی نشده و از سوی سایر سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی نسل اول معرفی نشده بودند.

۲. شرکت تولید نیروی برق آبادان، شرکت تولید نیروی برق دماوند، شرکت کشتی‌سازی ایران، شرکت هواپیمایی ایران ایرتور، باشگاه فرهنگی ورزشی نفت تهران و ... برخی از شرکت‌هایی هستند که سهام آنها در گذشته از سوی دولت واگذار شده است.

چهارمی (خارج از گروه‌بندی قانون) طبقه‌بندی شده‌اند که در وضعیت بلا تکلیفی به سر می‌برند.^۱ به‌عنوان مثال می‌توان به ۳۰ شرکت عمران و بهسازی شهری ایران، سازمان ملی زمین و مسکن، سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت‌های توزیع نیروی برق، شرکت عمران شهر جدید پردیس، شرکت عمران شهر جدید پرند و... اشاره کرد.

به‌طور کلی سه عامل باعث ایجاد تغییرات فراوان در گروه‌بندی بنگاه‌ها و شرکت‌های دولتی شده است:

۱. مصوبات هیئت وزیران.

۲. الحاق سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی به فهرست سازمان‌های توسعه‌ای. به‌عنوان مثال با اصلاح تبصره «۳» ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران به یک سازمان توسعه‌ای تبدیل شده که این امر باعث انتقال ۳۱ شرکت استانی تابعه آن به گروه سه گردید، در حالی که در طبقه‌بندی اولیه قانون مذکور شرکت‌های استانی شهرک‌های صنعتی در گروه یک قرار گرفته بودند.

۳. اذن رهبری.^۲

در جدول ۱ اطلاعات مرتبط با تغییرات گروه‌بندی بنگاه‌های اقتصادی ارائه گردیده است.^۳

جدول ۱. اطلاعات مرتبط با تغییرات گروه‌بندی بنگاه‌های اقتصادی

گروه اقتصادی	تعداد شرکت اولیه	تعداد شرکت تا تاریخ تنظیم گزارش	توضیحات
گروه یک	۴۰۲	۳۱۵	به‌ترتیب ۸ و ۳۷ شرکت به گروه‌های دو و سه انتقال یافتند و همچنین ۴۲ شرکت از فهرست واگذاری خارج شده‌اند.
گروه دو	۳۱۳	۱۳۰	به‌ترتیب انتقال ۷۱ و ۱۲۰ شرکت به گروه سه و خروج از فهرست واگذاری و همچنین الحاق ۸ شرکت به گروه دو از گروه یک
گروه سه	۵۱	۱۵۹	به‌ترتیب ۳۷ و ۷۱ شرکت از گروه ۱ و ۲ به این گروه انتقال یافته‌اند.

شایان ذکر است که به‌دلیل عدم دسترسی کامل به مصوبات هیئت وزیران و سایر مراجع ذیصلاح در خصوص تغییرات گروه‌بندی بنگاه‌ها و شرکت‌های دولتی و همچنین متعدد و پراکنده بودن مصوبات

۱. براساس اطلاعات اخذ شده از دفتر پایش و بهبود محیط کسب و کار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی وزارت امور اقتصادی و دارایی عمده مصوبات هیئت وزیران مبنی بر خروج شرکت‌های دولتی از فهرست طبقه‌بندی‌های سه‌گانه، در دولت یازدهم صورت گرفته است.

۲. تنها ۹ شرکت دولتی با اذن مقام معظم رهبری (مدظله العالی) که عمدتاً در حوزه انرژی هسته‌ای فعالیت دارند به گروه سه قانون انتقال یافته‌اند.
 ۳. در تاریخ ۱۳۹۶/۶/۲۶ از سوی سازمان خصوصی‌سازی اطلاعاتی در خصوص تغییرات گروه‌بندی شرکت‌های دولتی به مرکز پژوهش‌ها ارائه گردید که با اطلاعات اخذ شده از دفتر پایش و بهبود محیط کسب و کار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی وزارت امور اقتصادی و دارایی تفاوت عمده دارد. به‌دلیل ارائه مصوبات و مستندات تغییرات گروه‌بندی‌ها در گزارش دفتر مزبور، این اطلاعات مبنای تدوین این گزارش نظارتی قرار گرفت.

مذکور، امکان ارزیابی دقیق از آخرین تغییرات به وجود آمده در آیین‌نامه اجرایی تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی و پیوست‌های آن مصوب ۱۳۸۸/۶/۷ وجود ندارد. به نظر می‌رسد که فشار مقامات دولتی در جهت حفظ اختیارات و مسئولیت‌های خود، وظایف سنتی دولت برای توسعه و پیشرفت مناطق کمتر توسعه‌یافته، تجربیات ناموفق واگذاری برخی از شرکت‌های دولتی با موضوع فعالیت مشابه، ساختار سازمانی و مالی نامناسب شرکت‌های باقی مانده، شرایط ویژه و حساس برخی از سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و عدم وجود انگیزه و توانایی در بخش خصوصی واقعی برای خرید برخی از بنگاه‌های باقی مانده می‌تواند از عوامل تغییر در گروه‌بندی بنگاه‌ها و شرکت‌های دولتی باشد.

لازم به توضیح است که براساس آخرین اطلاع دریافت شده که در گروه‌بندی‌های یاد شده منعکس نمی‌باشد، باشگاه‌های فرهنگی ورزشی پیروزی و استقلال مشمول تبصره «۲» بند «ج» ماده (۳) قانون شناخته شده و اسامی آنها از فهرست گروه‌بندی‌ها خارج و تعیین تکلیف آنها موقوف به تصویب لایحه موضوع تبصره مذکور گردیده است. از آنجایی که شرط ورود این باشگاه‌ها به لیگ حرفه‌ای آسیا، اصلاح اساسنامه و خصوصی شدن آنها بوده است، لذا طی سنوات اخیر باشگاه‌های مزبور با تغییر اساسنامه، به شرکت سهامی خاص با تعلق صد درصد سهام به دولت تبدیل و نام آنها در پیوست ۳ قوانین بودجه سنواتی از جمله قانون بودجه سال ۱۳۹۶ به‌عنوان شرکت دولتی مشمول واگذاری با درج ستاره آمده است. لذا تصمیم هیئت دولت مبنی بر خروج این باشگاه‌ها از لیست واگذاری و بلا تکلیف گذاشتن آنها، در تضاد با هدف فوق‌الشاره است. به‌علاوه طی قوانین برنامه پنجم (تبصره بند «ب» ماده (۱۳)) و برنامه ششم (تبصره ماده (۹۴)) توسعه، پرداخت هرگونه وجه از محل بودجه کل کشور به هر شکل به ورزش حرفه‌ای ممنوع بوده^۱، در حالی که به قرار اطلاع واصله، علی‌رغم احکام یاد شده، وزارت ورزش و جوانان طی قانون برنامه پنجم توسعه از طریق کمک به فدراسیون و سازمان لیگ برتر، به‌صورت غیرمستقیم مبادرت به پرداخت وجه به این باشگاه‌ها نموده است. این قبیل تصمیمات نشان از عدم وجود عزم جدی دولت جهت واگذاری بنگاه‌ها و کاهش تصدیگری و موجب بروز ناطمینانی در محیط کسب‌وکار بوده و می‌تواند میلیاردها ریال خسارت به کشور وارد سازد.

۲-۱-۱. چالش‌ها

تغییرات مکرر در گروه‌بندی بنگاه‌ها و شرکت‌های دولتی که منجر به افزایش سهم دولت در بازارهای مختلف می‌شود، در تضاد با اهداف سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در خصوص اصل چهل و چهارم قانون اساسی است. سیاست تغییر در گروه‌بندی شرکت‌های دولتی اگر در جهت حفظ وظایف حاکمیتی و تنظیم‌گری دولت در فعالیت‌های اقتصادی باشد، می‌تواند یک اقدام مناسب در جهت بهبود و موفقیت سیاست‌های خصوصی‌سازی تلقی شود در حالی که بسیاری از تغییرات مذکور در جهت افزایش

۱. در قانون برنامه ششم توسعه نسبت به برنامه پنجم، عبارت «و در حکم تصرف غیرقانونی در وجوه و اموال دولتی است» به مفاد تبصره اضافه شده است.

- فعالیت‌های تصدیگرانه دولت می‌باشد. به‌طور کلی نکات ذیل می‌تواند از اشکالات و آسیب‌های سیاست تغییرات در گروه‌بندی شرکت‌های دولتی و فهرست واگذاری‌ها تلقی شود:
- عدم وجود ضابطه مشخص در جهت تغییر گروه‌بندی شرکت‌های دولتی.
- وجود مصوبات متعدد و پراکنده که امکان دسترسی کامل به آنها میسر نیست و به همین علت اطلاع از آخرین وضعیت شرکت‌های دولتی به سختی ممکن است.
- افزایش مجدد سهم دولت از تصدیگری در فعالیت‌های اقتصادی و کاهش سطح رقابت در محیط کسب و کار.
- بلا تکلیفی طیف وسیعی از شرکت‌های دولتی که در گروه‌بندی اولیه مشمول واگذاری بوده‌اند.

۳-۱-۱. راهکارها

- با توجه به اطلاعات به‌دست آمده در خصوص وضعیت شرکت‌های دولتی و برای افزایش سرعت واگذاری‌ها راهکارهای ذیل پیشنهاد می‌گردد:
- تعیین تکلیف سریع شرکت‌های فاقد گروه‌بندی و خروج یافته از فهرست واگذاری‌ها.
- بررسی و بازبینی مجدد شرکت‌های انتقال یافته از گروه یک و دو به گروه سه و انتقال شرکت‌های الحاقی و ابقایی در گروه سه به سایر گروه‌های مصرح در قانون که فعالیت تصدیگرانه مشابه با بخش خصوصی دارند. (از جمله باشگاه‌های ورزشی پیروزی و استقلال).
- برنامه‌ریزی جهت واگذاری شرکت‌های دولتی باقی‌مانده با توجه به قانون برنامه ششم توسعه که سال ۱۳۹۸ را سال پایانی واگذاری‌ها عنوان نموده است.
- تعیین تکلیف سهام باقی‌مانده دولت در شرکت‌های گروه یک که در گذشته طی چند نوبت مشمول واگذاری قرار گرفته‌اند. مانند شرکت‌های خودروسازی سایپا و ایران خودرو.
- بررسی شیوه‌ها و روش‌های مناسب جهت واگذاری شرکت‌های دولتی زیانده باقی‌مانده.
- تعیین تکلیف شرکت‌های تأسیس شده توسط سازمان‌های توسعه‌ای جهت واگذاری.

۲-۱. بررسی عملکرد سازمان‌های توسعه‌ای از منظر قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل

چهل و چهارم قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن

«این بخش از گزارش، صرفاً اطلاعات ارائه شده از سوی دستگاه‌های اجرایی ذیربط بوده و رد یا تأیید چالش‌های مطرح شده طی آن، مستلزم بررسی جداگانه می‌باشد. به‌طور نمونه نامه شماره ۵۰/۱۴۰۵۸ مورخ ۱۳۹۶/۶/۲۵ سازمان خصوصی‌سازی که در پیوست ۱ آمده است، جوابیه‌ای به چالش‌های مطرح‌شده از سوی ایدرو می‌باشد».

۱. تبصره «۳» بند «الف» ماده (۳) قانون فوق‌الذکر به دولت اجازه داده بود در مناطق کمتر توسعه‌یافته و یا در

زمینه فناوری‌های نوین و صنایع پرخطر، برای فعالیت‌های گروه یک ماده (۲) از طریق سازمان‌های توسعه‌ای مانند سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران تا سقف چهل‌ونه درصد (۴۹٪) با بخش‌های غیردولتی مشترکاً سرمایه‌گذاری کند. در این مورد دولت مکلف بوده است سهام دولتی را در بنگاه جدید حداکثر ظرف سه سال پس از بهره‌برداری به بخش غیردولتی واگذار کند. در ضمن به‌موجب اصلاحیه تبصره «۳» بند «الف» ماده (۳) و الحاق تبصره‌های «۴» و «۵» به آن در تاریخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۴ مقرر بوده است:

سازمان‌های توسعه‌ای مصوب دولت پس از فراخوان عمومی از سوی وزارتخانه یا شرکت مادر تخصصی ذریع و احراز عدم تمایل بخش‌های غیردولتی برای سرمایه‌گذاری بدون مشارکت دولت در طرح‌های اقتصادی موضوع فعالیت‌های گروه یک ماده (۲) قانون مذکور در مناطق کمتر توسعه‌یافته مجازند به هر میزان اقدام به سرمایه‌گذاری مشترک با بخش‌های غیردولتی نمایند. سهام یا قدرالسهم دولتی ناشی از این نوع مشارکت باید ظرف حداکثر سه سال پس از بهره‌برداری با رعایت مقررات این قانون واگذار شود. نوع طرح‌های اقتصادی، نحوه فراخوان و حد مجاز سرمایه‌گذاری دولت در هر مورد باید توسط وزارتخانه ذریع، وزارت امور اقتصادی و دارایی و معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری (سازمان برنامه و بودجه فعلی) به‌طور مشترک تهیه و به تصویب هیئت وزیران برسد. دولت موظف است فهرست و مشخصات این طرح‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها را هر ساله به‌صورت جداگانه و پیوست لوایح بودجه سنواتی به مجلس شورای اسلامی اعلام کند. حکم این تبصره تا پایان قانون برنامه پنجم توسعه اعتبار داشته است. ضمن آنکه این تبصره به‌موجب ماده (۱) قانون اصلاح مواد (۳)، (۶) و (۲۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی که در تاریخ ۱۳۹۵/۶/۱۷ به تأیید شورای نگهبان رسیده است، اصلاح و عبارت «و یا در صنایع پیشرفته با فناوری بالا و یا صنایع خطرپذیر در کلیه مناطق کشور» پس از عبارت «در مناطق کمتر توسعه‌یافته» تا صد درصد (به‌جای هر میزان)، به آن اضافه شده است.

در ضمن هیئت وزیران طی این اصلاحیه موظف شده مشخصات طرح‌های موضوع این تبصره را که قبل از فراخوان عمومی توسط وزارتخانه ذریع پیشنهاد می‌شود، حداکثر ظرف مدت ۴۵ روز به تصویب برساند. همچنین تعیین مصادیق صنایع پیشرفته با فناوری بالا و صنایع پرخطر توسط دولت (تصویب آیین‌نامه) ظرف ۳ ماه از ابلاغ قانون، درج نام سازمان توسعه‌ای، موضوع طرح، محل اجرای طرح به تفکیک استان، شهرستان و مراحل پیشرفت طرح در پایگاه اطلاع‌رسانی جهت اطلاع عموم، واگذاری بنگاه جدید حداکثر ظرف مدت ۳ سال پس از اخذ پروانه بهره‌برداری، مشخص کردن اعتبارات موضوع تبصره «۷»^۱ ماده (۳) و بخشی از اعتبارات موضوع بندهای «۳»، «۵» و «۷» ماده (۲۹)^۲ در ردیف‌های مستقل در بودجه سالیانه برای

۱. به‌شرح بند «۳».

۲. بندهای «۳»، «۵» و «۷» ماده (۲) قانون: ۳. ایجاد زیربنای اقتصادی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته. ۵. مشارکت شرکت‌های دولتی با بخش‌های غیردولتی تا سقف چهل‌ونه درصد (۴۹٪) به‌منظور توسعه اقتصادی مناطق کمتر توسعه‌یافته. ۷. ایفای وظایف حاکمیتی دولت در حوزه‌های نوین با فناوری پیشرفته و پرخطر.

سازمان‌های توسعه‌ای و ارائه فهرست مشخصات طرح‌ها و سرمایه‌گذاری این سازمان‌ها به صورت جداگانه و پیوست لوایح بودجه سنواتی به مجلس (که قبلاً در اصلاحیه تبصره «۴» بند «الف» ماده (۳) بوده و به موجب این اصلاحیه حذف شده است)، از جمله مواردی است که به اطلاعات درخواستی از سازمان‌های توسعه‌ای اضافه شده، اما با توجه به زمان تصویب آن، عملکردی در این مقطع زمانی از بابت آن قابل دسترسی نیست، ضمن آنکه حکم این تبصره در مورد سرمایه‌گذاری‌های جدید تا پایان برنامه ششم توسعه اعتبار دارد.

۲. همچنین به موجب تبصره «۴» اصلاحیه مورخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۴، سازمان‌های توسعه‌ای مجاز بوده‌اند منابع داخلی خود را با اولویت به صورت وجوه اداره شده نزد بانک‌های توسعه‌ای دولتی برای اعطای تسهیلات یا کمک به طرح‌های مصوب در حوزه‌های نوین یا فناوری پیشرفته به بخش‌های غیردولتی اختصاص دهند. «همچنین این سازمان‌ها می‌توانسته‌اند تا سقف چهل و نه درصد (۴۹٪) با بخش‌های غیردولتی به صورت مشترک در حوزه‌های نوین یا فناوری پیشرفته سرمایه‌گذاری نمایند و در این صورت موظف بوده‌اند حداکثر ظرف سه سال پس از بهره‌برداری، سهام یا قدرالسهم خود را مطابق مقررات قانون مذکور واگذار نمایند. نام سازمان‌های توسعه‌ای ذیربط و سرمایه‌گذاری‌های موضوع این بند در هر مورد قبل از اجرا باید به تصویب هیئت وزیران برسد و فهرست آنها همه‌ساله به صورت جداگانه و پیوست لوایح بودجه سالیانه به مجلس شورای اسلامی اعلام شود»، که قسمت مشخص شده در داخل گیومه به موجب ماده (۲) قانون اصلاح مواد (۳)، (۶) و (۲۴) قانون مزبور حذف و به جای آن عبارت «دولت (سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور) موظف است فهرست و مشخصات این طرح‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها را همه‌ساله به صورت جداگانه و پیوست بودجه سنواتی به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند»، به اصلاحیه مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۷ تبصره «۳» بند «الف» ماده (۳) قانون اضافه شده است.

۳. به موجب تبصره «۷» اصلاحیه مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۷ (تأیید شورای نگهبان)، سرمایه‌گذاری و مشارکت سازمان‌های توسعه‌ای کشور در فعالیت‌های موضوع گروه دو ماده (۲) قانون در چارچوب قانون تأسیس و اساسنامه با رعایت سهم بازار موضوع تبصره «۱» بند «ب» ماده (۳)^۱ مجاز است، مشروط به واگذاری مازاد بر سقف تعیین شده ظرف ۳ سال. در ضمن اداره سهام و سهم‌الشرکه بنگاه‌های موضوع گروه‌های ۱ و ۲ تا هنگامی که واگذار نشده‌اند، به سازمان‌های توسعه‌ای واگذار شده و به علاوه ۷۰ درصد وجوه حاصل از واگذاری شرکت‌های وابسته به سازمان‌های توسعه‌ای برای مشارکت با بخش غیردولتی به منظور توسعه اقتصادی مناطق کمتر توسعه‌یافته، تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام، ایفای وظایف حاکمیتی در حوزه‌های نوین با فناوری پیشرفته و پرخطر و آماده‌سازی بنگاه‌ها جهت واگذاری مصرف می‌شود و برای انجام بقیه تکالیف مقرر در بند «د» سیاست‌ها و ماده (۲۲) قانون مزبور، از محل وجوه حاصل از سرمایه‌گذاری سایر شرکت‌ها عمل می‌شود.

۴. با توجه به پیگیری‌های به‌عمل آمده از سوی وزارت امور اقتصادی و دارایی (دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی)، صرفاً دو سازمان توسعه‌ای ایدرو و ایمیدرو مبادرت به ارائه اطلاعات نموده‌اند، به‌علاوه شرکت ملی صنایع پتروشیمی صرفاً به ارائه ۳ برگ توضیحات در سربخش چالش‌ها، موانع و راهکارها در حوزه سرمایه‌گذاری و احداث واحدهای پتروشیمی که در ادامه به آن پرداخته خواهد شد، بسنده کرده است. سؤال اساسی این است که آیا به‌عنوان یک سازمان توسعه‌ای از مجوزهای یاد شده طی این سنوات استفاده ننموده یا موارد آن را گزارش نکرده است. همچنین شرکت شهرک‌های صنعتی ایران اطلاعاتی ارائه ننموده است.

۱-۲-۱. سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو)

۱. جدول پیوست ۲ در خصوص وضعیت طرح‌های سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو) از زمان اجرایی شدن سیاست‌های اجرایی اصل چهارم قانون اساسی:

جدول پیوست ۲، متضمن (۴۲) فقره طرح طی سنوات ۱۳۸۱-۱۳۹۵ است که (۲۳) فقره آن در زمینه فناوری‌های نوین و (۱۰) فقره آن در مناطق کمتر توسعه‌یافته و (۹) فقره آن نامشخص از حیث حوزه‌های مزبور است. ضمن آنکه دو طرح از ۹ فقره مزبور (ردیف‌های ۴۱ و ۴۲ جدول) در گروه دو فعالیت قرار دارند. درصد مشارکت از ۸ تا ۱۰۰ درصد توسط بخش دولتی متغیر است. ضمن آنکه علیرغم عنوان جدول که طرح‌های اصل چهارم را مدنظر دارد، ۲۴ طرح مربوط به سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶ یعنی قبل از تصویب قانون مذکور است و نباید در این جدول ارائه می‌شد.

همچنین این جدول میزان سرمایه‌گذاری را به تفکیک سنواتی ارائه ننموده است و با توجه به خروج ۲۴ طرح مزبور حتی جمع سرمایه‌گذاری‌های بعد از سال ۱۳۸۷ تاکنون نیز ارائه نشده است. بلکه دوره اجرا برای هر طرح اعلام شده است. در ضمن گروه‌بندی فعالیت‌ها را صرفاً برای دو طرح اعلام نموده است. همچنین لازم بود با توجه به تبصره «۳» و اصلاحیه‌های آن، موارد تبصره «۳» یا نحوه فراخوان، حد مجاز سرمایه‌گذاری و مصوبه دولت در هر مورد را برای طرح‌های مرتبط اعلام نماید که این مسئله در جدول منعکس نیست. به‌علاوه سازمان‌های توسعه‌ای مجاز به سرمایه‌گذاری در حوزه‌های نوین یا فناوری پیشرفته تا سقف ۴۹ درصد (تا قبل از اصلاحیه مورخ ۱۳۹۵/۶/۱۷) بوده‌اند و این در حالی است که سرمایه‌گذاری موضوع ردیف‌های ۱۱، ۲۱ و ۳۸ با سال شروع ۱۳۸۵ و ۱۳۹۳ به ترتیب ۵۳ درصد، ۱۰۰ درصد و ۱۰۰ درصد بوده است. جالب توجه است که طرح‌های ارائه شده برحسب سال‌های مرتبط حتی مرتب نیز نشده و جمع سرمایه‌گذاری سالیانه هم ندارد. به‌علاوه گزارشی از میزان وجوه اداره شده اختصاص یافته به‌موجب تبصره «۴» فوق‌الاشاره برای اعطای تسهیلات یا کمک به طرح‌های مصوب در حوزه‌های نوین یا فناوری پیشرفته به بخش‌های غیردولتی برای طرح‌های مرتبط نیز ارائه نشده است.

۲. جدول پیوست ۳ وضعیت طرح‌های تکمیلی و توسعه‌ای ایدرو:

این جدول متضمن دو فقره طرح است که طی سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۶ آغاز شده و خاتمه آنها نیز اعلام نگردیده است. صد درصد سهام طرح‌های مذکور متعلق به بخش دولتی بوده و ارتباطی به قانون مذکور که سال ۱۳۸۷ تصویب شده، ندارد.

۳. جدول پیوست ۴ وضعیت طرح‌های ایجاد مناطق ویژه اقتصادی ایدرو:

این جدول متضمن دو فقره طرح در منطقه گرمسار و جهرم است که شروع عملیات آنها سال ۱۳۹۲ بوده و سال خاتمه آنها اعلام نشده است. همچنین ارتباط آنها با قانون مذکور نامشخص است.

۴. جدول پیوست ۵ وضعیت طرح‌های بازسازی و نوسازی ایدرو از زمان اجرایی شدن سیاست‌های اجرایی اصل چهل و چهارم قانون اساسی:

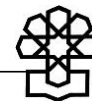
این جدول مشتمل بر ۵ فقره طرح نوسازی طی سنوات ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۶ است. لازم به یادآوری است که تا تاریخ ۱۳۹۵/۶/۱۷ (اصلاحیه مواد (۳)، (۶) و (۲۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی)، امر نوسازی و بازسازی بنگاه‌ها قبل از واگذاری با سازمان خصوصی‌سازی بوده است. لذا اختصاص منابع سازمان به این موارد که سال شروع آنها سال ۱۳۸۷ تا سال ۱۳۹۴ بوده، محل ابهام است.

الف) چالش‌های ایدرو

۱. واگذاری شرکت‌های ابزاری ایدرو نظیر شرکت‌های پیمانکاری عمومی و شرکت‌های دانش‌محور (به‌عنوان مهمترین ابزار اجرای پروژه‌های بزرگ) که با سرمایه کم و تجربه و توان مدیریتی بالا در فعالیت‌های مهم و استراتژیک مانند انجام فازهای ۱۴ و ۱۷ و ۱۸ پارس جنوبی و همچنین توسعه صنایع پیشرفته در کشور نقش‌آفرینی می‌نمایند و اعلام آنکه در صورت تداوم این رویه، سازمان مذکور توان اجرای پروژه‌های مهم و ملی را از دست خواهد داد، ضمن آنکه هیچگونه عایدی قابل ذکری برای نظام ایجاد نمی‌کند.

۲. به دلیل تناقض‌ها و ابهام‌های متعدد در «قانون»، امکان هرگونه فعالیت سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه‌یافته و صنایع پیشرفته از ایدرو سلب شده است. بالاخص که از عواید ناشی از واگذاری سهم سازمان‌های توسعه‌ای (۷۰٪)، علیرغم پیگیری‌های مکرر، صرفاً ۶/۸ درصد آن عودت شده است، لذا سازمان مذکور منبعی برای سرمایه‌گذاری‌های آتی ندارد.

۳. عدم رعایت کلی یا جزئی برخی از مواد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی (نظیر بندهای «الف» و «ب» ماده (۱۹)، بند «۸» ماده (۲۹)، تبصره «۷» ذیل بند «الف» ماده (۳) و...) توسط متولیان اجرای امر خصوصی‌سازی که موجب عدم بهبود وضعیت ساختار مالی و عملکرد شرکت‌های سازمان در روند واگذاری آنها شده است. مشکلات پس از واگذاری شرکت‌ها شامل رهاسازی و عدم کنترل عملکرد آنها، عدم حمایت دولت از آنها نیز مطرح است.

۴. اعمال آیین‌نامه‌ها و فرآیندهای سلیقه‌ای و یا عدم اجرای مناسب قانون توسط مجریان نظیر سازمان خصوصی‌سازی، مشکلات مهمی در فرآیند اداره و مدیریت شرکت‌های مندرج در فهرست واگذاری قبل از اتمام کامل فرآیند مربوطه ایجاد کرده است که به‌عنوان مثال می‌توان به کمبود نقدینگی اشاره کرد که آسیب‌های جدی به واحد واگذار شده زده است.

۵. واگذاری‌های موفق در مرحله اول و عدم توان پرداخت اقساط واگذاری توسط تحویل‌گیرنده مالکیت و مدیریت شرکت‌ها، و به‌ناچار تجدید واگذاری آنها (صدرا و صدرا امید چابهار، هپکو، بازرسی کیفیت و استاندارد ایران، ماشین‌آلات صنعتی تراکتورسازی ایران، صنایع آذراب، صنعتی و تولیدی دیزل سنگین، ماشین‌سازی لرستان، گروه صنعتی ایدرولندرا، اسکان صنعت سپاهان، گسترش صنایع قائن، صنایع تجهیزات نفت و...، نمونه‌هایی از این مورد هستند).

۶. اجرای ناصحیح ماده (۱۸) قانون که با پیگیری‌های به‌عمل آمده به‌موجب تبصره «۷» الحاقی به بند «الف» ماده (۳) قانون مذکور (مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۷ - تأیید شورای نگهبان) برطرف شده است.

ب) سازمان ایدرو راهکاری پیشنهاد ننموده است.

۲-۱-۲. سازمان توسعه صنعتی و معدنی کشور (ایمیدرو)

۱. جدول پیوست ۶ عملکرد اصل چهل‌وچهارم طرح‌های سرمایه‌گذاری سازمان توسعه صنعتی و معدنی کشور (ایمیدرو):

این جدول متضمن ۲۲ طرح است که در ۱۰ طرح آن سهم دستگاه اجرایی (ایمیدرو)، ۱۰۰ درصد است و بجز توسعه منطقه ویژه خلیج فارس (ایجاد زیرساخت و توسعه صنعتی) و آلومینیم جنوب که در گروه دو فعالیت‌های اصل چهل‌وچهارم قرار دارند، بقیه در گروه (۱) فعالیت اعلام شده‌اند. ۱۲ طرح در مناطق کمتر توسعه‌یافته و ۱ طرح در حوزه فناوری نوین قرار دارد. برای ۹ طرح دیگر حوزه یا محل اجرا اعلام نشده است. در ضمن برای ۱۹ طرح سال شروع و خاتمه اعلام شده است و در میان این ۱۹ طرح، طرح‌هایی از سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶ (۱۳ طرح) در این جدول قرار دارد که معلوم نیست چرا تحت عنوان عملکرد اصل چهل‌وچهارم آمده است، زیرا مربوط به سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۶ یعنی قبل از زمان تصویب قانون مذکور (۱۳۸۷) است. به‌علاوه سرمایه‌گذاری انجام شده تفکیک سنواتی ندارد و بالاخره معلوم نیست که در مورد ۶ طرح مرتبط با قانون مزبور با سال شروع ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۵، به‌طور سنواتی چه میزان سرمایه‌گذاری شده است. اگرچه جمع سرمایه‌گذاری‌های انجام شده تا پایان سال ۱۳۹۵ جمعاً ۶۲,۸۰۴ میلیارد ریال اعلام شده که تمامی آن عملکرد اصل چهل‌وچهارم نیست و صرفاً بابت ۶ طرح مورد اشاره مرتبط با قانون اصل چهل‌وچهارم مبلغ ۱۰,۳۶۳ میلیارد ریال تا پایان سال ۱۳۹۵ هزینه شده است. این جدول نیز با توجه به تبصره «۳» و اصلاحیه‌های آن، اطلاعات لازم برای طرح‌های مرتبط را همانطور که برای ایدرو اشاره شد، دربر ندارد.

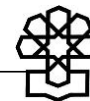
۲. جدول پیوست ۷ طرح‌های توسعه راه‌اندازی شده از سال ۱۳۸۷ ایמידور:

در این جدول ۴۵ طرح برای سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ به بعد، ارائه شده که ۱۸ طرح آن گروه دو و ۲۷ طرح آن گروه یک است. سرمایه‌گذاری‌های اعلام شده، سال شروع و خاتمه ندارد و در ضمن درصد سهام از ۱۲/۰۵ تا ۱۰۰ درصد متغیر می‌باشد. به علاوه ۹ طرح در مناطق کمتر توسعه‌یافته و ۱ طرح توأماً مناطق کمتر توسعه‌یافته و حوزه فناوری نوین است و برای سایر طرح‌ها از این بابت اطلاعاتی ارائه نشده است (زیرا در جدول برای این موارد درصد فعلی سهام سازمان صفر اعلام شده و توضیحی نیز ذیل جدول از این بابت ارائه نشده است). در ضمن جمع کل سرمایه‌گذاری طی سنوات مذکور معادل ۹۷,۲۷۱ میلیارد ریال اعلام شده که مجموع طرح‌های راه‌اندازی شده در مناطق کمتر توسعه‌یافته (جزئی از آن) معادل ۱۹,۰۲۷ میلیارد ریال و مجموع طرح‌های راه‌اندازی شده با درصد کامل مالکیت (جزئی از آن) معادل ۱۰,۳۴۳ میلیارد ریال اعلام شده است. این جدول نیز با توجه به تبصره «۳» و اصلاحیه‌های آن، اطلاعات لازم برای طرح‌های مرتبط را همانطور که قبلاً اشاره شد، دربر ندارد.

الف) چالش‌های ایמידور

در این قسمت به عدم بازگشت منابع خصوصی‌سازی واحدها (۷۰ درصد سهم سازمان‌های توسعه‌ای)، توقف حمایت دولت در تضمین تأمین مالی خارجی، شکست زنجیره ارزش در فرآیند خصوصی‌سازی، ریسک بالای سرمایه‌گذاری در بخش معدن، سیاست‌های ارزی (تثبیت قیمت ارز بدون توجه به نرخ تورم کشور)، نبود سرمایه‌گذاری خارجی به دلیل رتبه اعتباری نامطلوب ایران و طولانی بودن تجارت معدن (حداقل ۲۵ ساله)، عدم حمایت دولت از سازمان‌های توسعه‌ای به‌عنوان شریک سرمایه‌گذاری خارجی (عدم وجود منابع لازم)، عدم تخصیص بودجه عمومی به طرح‌های توسعه‌ای ایמידور و عدم امکان استفاده از منابع صندوق توسعه ملی اشاره شده و موارد زیر نیز ارائه شده است:

۱. بوروکراسی اداری ناشی از اجرای قوانین دولتی (عملاً فلسفه اصلی ایמידور به‌عنوان یک سازمان توسعه‌ای مبنی بر چابکی و دوری از مقررات دولتی زیر سؤال رفته است).
۲. بوروکراسی در دریافت سایر روش‌های تأمین مالی از قبیل دریافت اسناد خزانه اسلامی، اوراق مشارکت ریالی و ارزی و ... .
۳. فرآیند طولانی صدور مجوز برای پروژه‌های ملی (با توجه به دامنه تأثیرپذیری پروژه‌های معدن و صنایع معدنی، شاهد تأخیرات فاحش در صدور مجوزات سازمان‌های حاکمیتی هستیم).
۴. وجود فشارهای ذینفعان منطقه‌ای و استانی (برون‌سازمانی) بر سازمان در تعریف و اجرای طرح‌های توسعه (۳ مورد برشمرده شده مشتمل بر تحمیل نظر دولت بر توسعه صنعت فولاد در نقاط مختلف کشور بعضاً فاقد توجیه فنی و اقتصادی که سهم ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز هزینه توسعه‌ای زیادی تحمیل کرد، اعمال فشارهای سیاسی در انتخاب مدیران و مجریان طرح‌ها و استخدام کارکنان، اعمال فشار سیاسی در خصوص سرمایه‌گذاری در استان‌ها و شهرستان‌هایی که فاقد طرح توجیهی در

بخش معدن و صنایع معدنی است و یا در اولویت‌های فعلی قرار ندارند).

۵. عدم شفافیت ساختار سازمان با معاونت معدنی وزارتخانه که مشکلات اساسی در تصمیم‌سازی و هدایت بخشی ایجاد می‌کند.

۶. تعطیلی واحدهای کوچک معدنی در کشور.

ب) راهکارهای ایمیدرو

۱. افزایش سرمایه صندوق بیمه فعالیت‌های معدنی با هدف افزایش سطح خدمات پوششی بیمه‌ای از نظر کمی و کیفی.

۲. اصلاح بخشی از قانون، به‌منظور دسترسی آسان سازمان‌های توسعه‌ای به منابع مالی.

۳. با حفظ مأموریت فعلی توسعه، ۵۱ درصد سهام ایمیدرو به‌همراه واحدهای تابعه آن در بازار سهام واگذار شده (مشابه کشور عربستان و سایر کشورها) و سازمان عملاً مطابق قانون تجارت عمل نماید.

۴. ایمیدرو همچون سال‌های گذشته از قوانین حاکم بر شرکت‌های دولتی مستثنا شود. قوانین و مقررات تأمین مالی تسهیل گردد.

۵. به‌دلیل آثار ملی فوق‌العاده بر GDP و اشتغال ناشی از اجرای پروژه‌های معدن و صنایع معدنی لازم است صدور مجوزهای ایمیدرو (و سازمان‌های مشابه آن) توسط کارگروهی ویژه به دور از بوروکراسی پیگیری و مصوب شود.

۶. بخشی از سهام آن در بلندمدت در بورس ارائه و به‌صورت یک مجموعه غیردولتی اداره شود.

۷. تصمیم‌گیری کارشناسی و مستقل از دستورات سیاسی با هدف توسعه پایدار بخش معدن و صنایع معدنی صورت پذیرد.

۸. شفاف کردن وظایف معاونت معدنی وزارتخانه و ایمیدرو.

۹. اعطای اختیارات ساختاری شفاف و کافی جهت مشارکت در تصمیم‌سازی به ایمیدرو.

۱۰. اصلاح قوانین و مقررات دست‌وپاگیر در راستای توسعه.

۱۱. افزایش شناخت و توجه به مأموریت‌ها و اساسنامه سازمان‌های توسعه‌ای و تقویت اختیارات سازمان متناسب با مأموریت آنها.

۱۲. ارزیابی عملکرد سازمان‌های توسعه‌ای براساس اصول و قوانین حاکم بر آن.

۱۳. تفویض اختیار به ایمیدرو و تعریف منابع مالی پایدار به‌منظور توانمندسازی بخش.

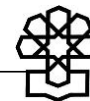
۳-۲-۱. شرکت ملی صنایع پتروشیمی

همانطور که اشاره شد شرکت ملی صنایع پتروشیمی بدون ارسال فهرست سرمایه‌گذاری‌های انجام شده به‌عنوان یک سازمان توسعه‌ای در اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی، صرفاً اعلام داشته که با ابلاغ و اجرای قانون مذکور ظرفیت تولید در انتهای برنامه پنجم توسعه (سال

(۱۳۹۵) به عددی حدود ۶۲ میلیون تن در سال رسیده است (افزایش تولید حدود ۱۱ میلیون تن) و متذکر گردیده که عمده رشد به دست آمده طی دوره مذکور حاصل طرح‌های پایه‌گذاری شده توسط دولت بوده است (از طریق شرکت ملی صنایع پتروشیمی) و در ادامه به ارائه فهرست چالش‌ها و موانع و همچنین راهکارها اقدام نموده است و در پایان نتیجه‌گیری نموده که با توجه به مزیت‌های ویژه سرمایه‌گذاری در صنعت پتروشیمی در ایران برای طرح‌هایی که در مناطق ویژه اقتصادی و آزاد احداث می‌شوند از جمله تأمین خوراک بلندمدت، استفاده از مزایا و معافیت‌های مالیاتی، دسترسی به آب‌های آزاد، نزدیکی به بازارهای مصرف و... به کارگیری راهکارهای پیشنهادی، روند سرمایه‌گذاری و رشد صنعت پتروشیمی را سرعت خواهید بخشید. سؤال اساسی این است که آیا این گونه طرح‌ها هیچ‌یک از ویژگی‌های مطرح در موارد اشاره شده در بالا (فناوری نوین، خطرپذیر و پرریسک و مناطق محروم) را پوشش می‌دهد یا خیر؟ در هر صورت با توجه به مراتب فوق و راهکارهای پیشنهادی، به نظر می‌رسد این سازمان هدف از تلقی وی به عنوان یک سازمان توسعه‌ای را در نیافته است.

الف) چالش‌های شرکت ملی صنایع پتروشیمی

۱. محدودیت توان مالی سرمایه‌گذاران بخش خصوصی ایرانی در تأمین آورده سهم صاحبان سهام طرح.
۲. عدم توان سرمایه‌گذاران بخش خصوصی ایرانی در تأمین و ارائه وثایق و تضامین لازم به مؤسسات مالی و بانک‌های داخلی جهت اخذ تسهیلات مالی.
۳. تمایل کم‌رنگ مؤسسات مالی و بانک‌های داخلی جهت تأمین منابع مالی طرح‌های جدید که مجری آنها بخش خصوصی واقعی است.
۴. عدم تمایل سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری مستقیم در ایران از جمله طرح‌های پتروشیمی ایران با توجه به ابهامات و نگرانی از بازگشت تحریم‌ها و محدودیت‌های مالی و معاملاتی بین‌المللی.
۵. درخواست و تمایل سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری مشترک با شرکت ملی صنایع پتروشیمی (به عنوان دولت) در بعضی از حوزه‌ها و طرح‌ها.
۶. تمایل کم بانک‌ها و مؤسسات مالی خارجی و بیمه‌های اعتباری مربوط به مذاکره مستقیم با بخش خصوصی واقعی به تنهایی جهت تأمین اعتبار.
۷. عدم تمایل بانک‌ها و مؤسسات مالی خارجی به تأمین تسهیلات (فاینانس) طرح‌ها با توجه به محدودیت توان مالی صاحبان طرح‌ها و مشروط نمودن اعطای تسهیلات به ارائه تضامین دولتی و اعتبارسنجی بین‌المللی و شناخت کامل صاحبان طرح‌ها.
۸. عدم اطمینان سرمایه‌گذاران به ثبات شاخص‌های کلان اقتصادی (نرخ ارز و تورم) در بلندمدت.
۹. عدم تمایل سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و نیمه‌خصوصی به سرمایه‌گذاری در ایجاد زیرساخت‌های لازم جهت احداث و توسعه صنعت پتروشیمی در مناطق باپتانسیل.

۱۰. عدم تمایل سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و نیمه‌خصوصی به سرمایه‌گذاری در مناطق کمتر توسعه‌یافته کشور که هدف دولت می‌باشد.

۱۱. مشوق‌ها و حمایت‌های دولتی برخی از کشورهای همجوار و سرمایه‌گذاری مشترک در راستای جذب سرمایه‌گذاران خارجی.

ب) راهکارهای شرکت ملی صنایع پتروشیمی

۱. ایجاد زیرساخت‌های لازم از قبیل اسکله، جاده‌سازی، یوتیلیتی (آب، برق، گازهای صنعتی و...) در مناطق (هاب) پیش‌بینی شده جهت توسعه صنعت پتروشیمی توسط شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌منظور تشویق سرمایه‌گذاران بخش خصوصی واقعی برای حضور و سرمایه‌گذاری در طرح‌های پتروشیمی این مناطق.

۲. سرمایه‌گذاری مشترک شرکت ملی صنایع پتروشیمی بیش از ۴۹ درصد با بخش غیردولتی و یا حتی در مواردی سرمایه‌گذاری تا سقف ۱۰۰ درصد به‌منظور حمایت از دستاوردهای بخش پژوهش و فناوری و به تبع آن تجاری‌سازی تکنولوژی‌های بومی.

۳. مشارکت شرکت ملی صنایع پتروشیمی با سرمایه‌گذاران خارجی در طرح‌های جدید پتروشیمی مورد علاقه سرمایه‌گذاران خارجی.

۴. مشارکت شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌عنوان سهامدار بعضی از طرح‌های جدید پتروشیمی با مشارکت بخش خصوصی و مشارکت سرمایه‌گذاری خارجی در این طرح‌ها.

۵. ایجاد صندوق پروژه (ارزی در خارج از کشور و ریالی در داخل کشور) با مشارکت و سرمایه‌گذاری شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌عنوان یکی از ارکان صندوق.

۶. تسهیل فرآیند اعطای تضامین دولتی به شرکت‌های بخش خصوصی توانمند جهت اجرای طرح‌های پتروشیمی.

۷. سرمایه‌گذاری مشترک شرکت ملی صنایع پتروشیمی با بخش غیردولتی در مناطق کمتر توسعه‌یافته مورد هدف دولت جمهوری اسلامی^۱.

۴-۲-۱. شرکت شهرک‌های صنعتی ایران

شرکت شهرک‌های صنعتی ایران با عدم ارائه اطلاعات به دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، عنوان نموده است که همه اقداماتی که انجام می‌دهد جنبه حاکمیتی داشته و طرح سرمایه‌گذاری برای گزارش‌دهی در این رابطه ندارد. به نظر می‌رسد این شرکت صرفاً برای ابقای خود و شرکت‌های زیرمجموعه به فهرست سازمان‌های توسعه‌ای پیوسته است بالاخص که برابر اطلاعات دریافت شده، عملاً رقیب بخش خصوصی بوده و خود

۱. لازم به توضیح است که تبصره «۳» فوق‌الاشاره و اصلاحات بعدی آن این اختیار را به این شرکت داده است و طرح آن به‌عنوان راهکار، محل ابهام است.

به مانعی برای سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در امر شهرک صنعتی‌سازی تبدیل شده است. مورد ساوجبلاغ که حتی از سوی بخش خصوصی به دادگاه نیز کشیده شده، شاهد این مدعاست.

۵-۲-۱. سایر سازمان‌های توسعه‌ای

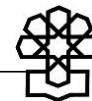
سازمان‌های توسعه‌ای مصوب دولت برابر جدول پیوست ۸ که اطلاعات آن از دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌ها دریافت شده است، ۴۸ عدد (با احتساب ۳۱ شرکت شهرک صنعتی استانی که به موجب تبصره «۵» بند «الف» ماده (۳) قانون توسط مجلس شورای اسلامی به‌عنوان سازمان توسعه‌ای شناسایی شده‌اند) هستند که به این ترتیب، سایر سازمان‌های توسعه‌ای مبادرت به ارائه گزارش نموده‌اند.

۶-۲-۱. نتیجه‌گیری

براساس قانون^۱ تعیین سازمان‌های توسعه‌ای با دولت است که تاکنون تعداد سازمان‌های توسعه‌ای به (۴۸) عدد بالغ شده است. لکن عملاً این سازمان‌ها عمدتاً به‌دلیل نبود منابع کافی یا بعضاً نداشتن سابقه اجرای طرح‌های توسعه‌ای و برخی مشکلات قادر به ایفای نقش توسعه‌ای خود نیستند، اگرچه، سؤال اساسی این است که آیا صرفنظر از امکان تأمین اعتبار برای اجرای این طرح‌ها، به‌لحاظ آمایشی (توازن منطقه‌ای)، اجرای آنها در این ابعاد به مصلحت است یا خیر؟ بالاخص که تاکنون ترتیبات قانونی لازم برای انتخاب و اجرای اینگونه طرح‌ها که از منابع داخلی صورت می‌پذیرد به‌درستی مورد عنایت واقع نشده است و اینگونه طرح‌ها از ماده (۲۳) قانون الحاق ۲ (طرح‌های جدید از منابع عمومی دولت) نیز تبعیت نمی‌کنند.

لازم به یادآوری است که به‌دلیل عدم رعایت قانون اصل چهارم و چهارم و ترتیبات آن، حصول اطمینان از منطبق بودن طرح‌های مذکور بر اهداف مورد انتظار، محل تردید است و می‌باید تمهیداتی اندیشیده شود تا سازمان‌های مذکور صرفاً عنوان سازمان توسعه‌ای را یدک نکشیده و به‌واقع در زمینه توسعه مورد انتظار ایفای نقش نمایند و به‌علاوه اتلاق سازمان‌های توسعه‌ای به آنها دستاویزی برای گریز از واگذاری به شمار نیاید. لازم است دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی وزارت امور اقتصادی و دارایی، طی برگزاری جلسات لازم و با طراحی فرم‌های واحد و منطبق بر خواسته‌های مواد قانونی مرتبط، امر گزارش‌دهی سازمان‌های توسعه‌ای را تسهیل و تسریع نماید به‌گونه‌ای که بتوان تعیین نمود که بالاخره هدف قانونگذار از به‌کارگیری سازمان‌های توسعه‌ای در امر سرمایه‌گذاری در مناطق محروم، فناوری بالا و صنایع پرخطر تأمین شده است یا خیر و اثرگذاری آن در حوزه‌های مزبور، چگونه و به چه میزان بوده است.

۱. اصلاحیه تبصره «۳» بند «الف» ماده (۳) و الحاق تبصره‌های «۴» و «۵» به آن در تاریخ ۱۳۸۹/۱۲/۲۴.

۳-۱. بررسی عملکرد ماده (۵) قانون در رابطه با رعایت سقف سهامداری بانک‌های غیردولتی

و مؤسسات مالی و اعتباری و سقف تملک سهام آنها

ماده (۵) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی تکالیفی را در زمینه ماهیت سهامداران بانک‌های غیردولتی و مؤسسات مالی و اعتباری و سقف تملک سهام توسط آنها معین نموده است. براساس قانون مذکور بانک‌های غیردولتی و مؤسسات مالی و اعتباری و همچنین بانک‌های دولتی واگذار شده صرفاً در قالب شرکت سهامی عام و یا تعاونی سهام عام امکان فعالیت دارند و سقف مجاز تملک سهام به‌طور مستقیم و غیرمستقیم برای مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های سهامی عام و تعاونی سهامی عام به میزان ده درصد و همچنین برای سایر اشخاص حقوقی و کلیه اشخاص حقیقی پنج درصد تعیین گردیده است.

در همین راستا معاملات بیش از سقف‌های تعیین شده در این قانون باطل و ملغی‌الاثراست و براساس تبصره «۳»، کلیه بنگاه‌های غیردولتی موضوع ماده (۵) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی می‌بایست که ظرف مدت یک سال پس از تصویب قانون فوق‌الاشاره خود را با شرایط این ماده تطبیق دهند. هر چند که در ماده (۵) قانون به‌صراحت وظیفه نظارت و اعمال محدودیت‌های میزان تملک سهام برعهده دستگاه خاصی گذاشته نشده است، اما از آنجا که قانوناً نظارت بر بانک‌ها و سایر واسطه‌های پولی برعهده بانک مرکزی می‌باشد و همچنین به‌دلیل آنکه در تبصره «۲» آن بانک مرکزی مکلف به تهیه «آیین‌نامه نحوه تأسیس و اداره مؤسسات اعتباری غیردولتی» گردیده است، می‌توان اظهار داشت که بانک مرکزی قاعداً متولی اجرا و نظارت بر تکالیف مندرج در قانون مذکور است.

به‌طور کلی، دسترسی بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری به حجم عظیم نقدینگی در جامعه، حساسیت ویژه‌ای نسبت به ترکیب سهامداری در آنها به‌وجود آورده است. همچنین می‌توان اهدافی نظیر حفظ حقوق سپرده‌گذاران، افزایش رقابت در اقتصاد، کاهش ریسک در عملیات بانکی و جلوگیری از مخاطره اخلاقی مبنی بر سوق یافتن تصمیمات و منابع بانکی به سمت بنگاه‌های وابسته به سهامداران عمده بانک‌ها و گروه‌های خاص را به‌طور نمونه برای نظارت و تحدید میزان مالکیت در بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری برشمرد. الگوهای متفاوتی در روابط سهامداری بانک‌ها در کشورهای مختلف مشاهده می‌شود. در یک تقسیم‌بندی کلی ساختار مالکیت در بانک‌ها را می‌توان به دو نوع مالکیت متمرکز (تملک سهام بالا توسط شخص حقیقی و یا حقوقی واحد) و مالکیت پراکنده (تملک سهام توسط چندین شخص حقیقی و یا حقوقی به‌طوری که هیچ‌کدام به تنهایی توانایی کنترل بنگاه را نداشته باشند) طبقه‌بندی نمود.

هریک از دو نوع الگوی سهامداری در بانک‌ها در کشورهای مختلف مرسوم است و کارشناسان مزایا و معایب متعددی برای آنها ذکر کرده‌اند. میزان تمرکز و یا پراکندگی سهامداران بر کارایی بانک‌ها بسته به درجه توسعه‌یافتگی اقتصاد کشورها، تأثیر بسزایی دارد. بنابراین نمی‌توان الگوی واحدی برای نظام بانکداری کشورها برگزید. در ایران بسیاری از شرکت‌ها و هلدینگ‌های بزرگ اقتصادی که در حوزه‌های

مختلف فعالیت می‌کنند و حضور آنها برای رشد اقتصاد ملی ضروری است برای رفع مشکل کمبود منابع مالی خود اقدام به تأسیس بانک جدید نموده‌اند. بنابراین ملزم نمودن آنها به کاهش میزان مالکیت در بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری می‌تواند فعالیتشان را تحت تأثیر قرار دهد. همچنین محدودیت‌های ایجاد شده به منظور نیل به ساختار غیرمتمرکز در بانک‌ها، برخلاف روح قانون تجارت است. زیرا قانون تجارت که یک قانون عام در مورد شرکت‌های سهامی است، محدودیت و ممنوعیتی برای میزان مالکیت سهام توسط اشخاص حقوقی و حقیقی ایجاد نکرده است. از طرفی نیز با توجه به اهمیت گسترش رقابت در نظام بانکی و به تبع ساختار اقتصادی کشور و جلوگیری از تجارب منفی گذشته مبنی بر فشار سهامداران عمده بانک‌ها در جهت تأمین منافع شخصی و تخصیص منابع بانکی به شرکت‌های وابسته به خود، تحدید میزان مالکیت در بانک‌ها ضروری به نظر می‌رسد.

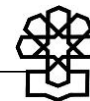
عملکرد ماده (۵) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی نشان از آن دارد که مطابق با تبصره «۲» آن، به پیشنهاد بانک مرکزی «آیین‌نامه نحوه تأسیس و اداره مؤسسات اعتباری غیردولتی» در تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۲۸ به تصویب هیئت وزیران رسیده است. براساس ماده (۱۹) آیین‌نامه فوق و همچنین اساسنامه نمونه ابلاغی از سوی شورای پول و اعتبار مورخ ۱۳۹۴/۰۵/۱۳، حداکثر سقف مجاز تملک سهام توسط اشخاص حقیقی و حقوقی به شرح جدول ۲ می‌باشد:

جدول ۲. حداکثر سقف مجاز تملک سهام توسط اشخاص حقیقی و حقوقی

اشخاص	حداکثر سقف مجاز (درصد)
شرکت سهامی عام	۱۰
شرکت تعاونی سهامی عام	۱۰
مؤسسه و نهاد عمومی غیردولتی	۱۰
سایر اشخاص حقوقی	۵
اشخاص خارجی	با مجوز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تا سقف ۴۰ درصد
اشخاص حقیقی	۵
اعضای خانواده هر شخص حقیقی	سقف فردی: ۵
(همسر، فرزندان و همسران آنان، برادر، خواهر، پدر و یا مادر)	سقف جمعی: به میزانی که نتوانند مشترکاً بیش از یک عضو هیئت مدیره را تعیین نمایند.

همچنین بانک مرکزی در جهت شناسایی سهامداران عمده بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری اقدام به ارائه یک گزارش نظارتی به شماره ۹۴/۱۰۰۳۵ مورخ ۱۳۹۴/۴/۲۱ نموده است. در این گزارش ترکیب سهامداران عمده بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری در پایان سال ۱۳۹۳ شناسایی شد. نتایج گزارش مذکور که تنها گزارش ارائه شده در این زمینه توسط بانک مرکزی می‌باشد به شرح ذیل است:

– ۱۴ بانک و مؤسسه مالی و اعتباری از ۲۴ بانک مورد بررسی مفاد ماده (۵) قانون اجرای

سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی را رعایت ننموده‌اند.

- براساس اطلاعات منتشر شده در گزارش حداقل ۱۶ شخص حقوقی و ۲ شخص حقیقی مفاد ماده مذکور را نقض نموده و بیش از سقف مجاز قانونی تملک سهام داشته‌اند.

علی‌رغم آنکه در گزارش فوق، بانک مرکزی بر عدم رعایت قانون توسط ۱۸ شخص حقیقی و حقوقی در ۱۴ بانک و مؤسسه مالی و اعتباری اذعان کرده است، ولی هیچ‌گونه اقدام اجرایی جهت اعمال سقف قانونی تملک سهام توسط اشخاص مذکور و کاهش سهم مالکیتی آنها انجام نداده است. از معایب دیگر این گزارش می‌توان به عدم محاسبه دقیق مالکیت مستقیم و غیرمستقیم نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی در بانک‌ها اشاره کرد به نحوی که در صورت لحاظ نمودن میزان مالکیت شرکت‌های نسل دوم و نسل سوم آنها در بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری، بانک‌های بیشتری مفاد ماده (۵) قانون سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم را رعایت ننموده‌اند.

همچنین به دلیل آنکه گزارش مذکور صرفاً در یک دوره زمانی تهیه شده است، نمی‌توان قضاوت دقیقی در مورد رعایت میزان مجاز تملک سهام توسط اشخاص حقوقی و حقیقی در سایر دوره‌های زمانی انجام داد. به‌طور خلاصه بانک مرکزی در این مورد صرفاً به تهیه یک گزارش نظارتی بسنده نموده است. به همین منظور برای رعایت مفاد «قانون» موارد ذیل پیشنهاد می‌گردد:

- به دلیل آنکه بسیاری از بانک‌های کشور در بورس اوراق بهادار تهران فعالیت دارند، ضروری است که میان قوانین بازار سرمایه و بازار پول تطابق و همراهی به‌وجود آید.

- به منظور نظارت دقیق بر میزان مالکیت سهامداران عمده ضروری است که بانک مرکزی به‌صورت حداقل فصلی اقدام به تهیه گزارش و کسب اطلاعات از سهامداران بانک‌ها نماید.

- برای محاسبه میزان دقیق مالکیت اشخاص حقیقی و حقوقی در بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری می‌بایست مالکیت مستقیم و غیرمستقیم آنها را برآورد کرد و به شرکت‌های نسل دوم و نسل سوم نهادهای عمومی غیردولتی در تملک سهام سایر بنگاه‌ها و به‌ویژه بانک‌ها توجه نمود.

- برای اجرای این بند از قانون می‌بایست همکاری دقیق و کاملی میان بانک مرکزی، سازمان بورس و اوراق بهادار و اداره ثبت شرکت‌ها به منظور شبکه‌ای کردن اطلاعات و داده‌ها ایجاد شود.

- بانک مرکزی باید اختیارات قانونی جهت باطل کردن و ملغی‌الایر کردن معاملات بالاتر از سقف قانونی و مجاز تملک سهام را که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی صورت گرفته است داشته باشد. به عبارتی باید ضمانت اجرایی در قانون مذکور لحاظ گردد.

- ضروری است با توجه به ساختار اقتصاد ایران اصلاحاتی در قانون به منظور افزایش سقف‌های تملک سهام توسط اشخاص حقوقی و حقیقی اعمال شود. شایان ذکر است که این امر در طرح بانکداری جمهوری اسلامی ایران که در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است، لحاظ گردیده است.

۴-۱. بررسی عملکرد ماده (۶) قانون در رابطه با سقف سهامداری و میزان مجاز سهام در مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی

ماده (۶) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی از مواد قانون مذکور می‌باشد که علیرغم پیگیری‌های متعدد توسط مجلس شورای اسلامی (کمیسیون ویژه حمایت از تولید ملی) و سایر نهادهای متولی امر نظیر شورای رقابت و سازمان بورس و اوراق بهادار و همچنین برگزاری جلسات کارشناسی فراوان، توفیقات بسیار اندکی در زمینه رعایت مفاد آن حاصل شده است. علی‌رغم آنکه ماده (۶) قانون به منظور اجرایی شدن، مشمول دو فقره اصلاح در تاریخ‌های ۱۳۹۳/۰۴/۱ و ۱۳۹۵/۰۶/۷ توسط مجلس شورای اسلامی گردیده است، براساس گزارش‌های اخذ شده از سازمان‌های مربوطه تاکنون اهداف قانون مذکور محقق نگردیده است. به‌طور کلی ماده (۶) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم و اصلاحات آن تکالیف و محدودیت‌های متعددی را متوجه مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده (۵) قانون محاسبات عمومی، نهادهای نظامی و انتظامی کشور، سازمان‌ها و مؤسسات خیریه کشور، نهادها و سازمان‌های وقفی و بقاع متبرکه، کلیه صندوق‌های بازنشستگی اعم از کشوری و لشکری، نظیر صندوق‌های بازنشستگی وابسته به دستگاه‌های اجرایی و وابسته به دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است و نهادهای انقلاب اسلامی و کلیه شرکت‌های وابسته و تابعه آنها نموده است.

تکالیف قانونی مذکور عبارتند از: کاهش میزان مالکیت مستقیم و غیرمستقیم در هر بازار تولید کالا و خدمت به میزان حداکثر ۴۰ درصد و همچنین ارسال گزارش آن به صورت شش ماه یکبار به شورای رقابت، عدم در اختیار داشتن سهام کنترلی در هر یک از شرکت‌هایی که کنترل‌کننده بازار هستند، مالکیت مستقیم و غیرمستقیم حداکثر ۴۰ درصد در هر بنگاه اقتصادی، کاهش درصد مالکیت و سهام کنترلی و سهام مدیریتی (کرسی در هیئت مدیره) در بنگاه‌ها و شرکت‌های اقتصادی به میزان ۴۰ درصد، ارائه کلیه صورت‌های مالی تلفیقی خود به سازمان بورس و اوراق بهادار طی مدت حداکثر شش ماه، ارائه اطلاعات کامل مالی شرکت‌های تابعه و وابسته به اشخاص حقوقی فوق (شرکت‌هایی که در مالکیت مستقیم و غیرمستقیم آنها هستند) جهت ثبت نزد سازمان بورس و اوراق بهادار. همچنین در این ماده به شورای رقابت، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (به‌عنوان مرجع ثبت شرکت‌ها) و وزارت امور اقتصادی و دارایی تکالیفی جهت اجرای مفاد قانون مذکور و نظارت بر حسن اجرای آن به شرح جدول ۳ محول شده است.

جدول ۳. وظایف دستگاه‌های ذی‌مدخل در امر نظارت بر حسن اجرای ماده (۶) قانون و اصلاحات بعدی آن

نام دستگاه	وظایف
شورای رقابت	۱. دریافت و نظارت بر گزارشات مجموع مالکیت مستقیم و غیرمستقیم دریافتی از اشخاص حقوقی معرفی شده در قانون ۲. تعیین مصادیق شرکت‌های کنترل‌کننده بازار هر کالا و خدمت ۳. معرفی کردن فهرست مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی که در قانون تأسیس و یا اساسنامه آنها ملزم به تولید کالا و یا خدمتی خاص جهت رفع نیازهای عمومی می‌باشند.
سازمان بورس و اوراق بهادار	۱. دریافت و ثبت صورت‌های مالی تلفیقی اشخاص حقوقی تعریف شده در قانون ۲. دریافت و ثبت صورت‌های مالی شرکت‌های تابعه و وابسته به اشخاص حقوقی تعریف شده در قانون ۳. انتشار صورت‌های مالی حسابرسی شده فوق براساس قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۸۴/۰۹/۱ ۴. اعطای مجوز جهت انجام امور ثبتی نزد اداره ثبت شرکت‌ها به شرکت‌های مشمول ماده (۶) ۵. برخورد با متخلفین از بند «۵» ماده (۶) با استفاده از روش‌هایی مانند مسدود کردن حساب‌های بانکی اعضای هیئت مدیره و یا دریافت کارمزد از شرکت‌های متخلف
اداره ثبت شرکت‌ها	انجام امور ثبتی شرکت‌های مشمول ماده (۶) صرفاً در صورت داشتن مجوز از سوی سازمان بورس و اوراق بهادار و ارائه گزارشات مالی حسابرسی شده
وزارت امور اقتصادی و دارایی	نظارت بر حسن اجرای ماده (۶) و اعلام موارد تخلف از ماده مذکور به شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی

مأخذ: قانون اصلاح مواد (۳)، (۶) و (۲۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، مصوب ۱۳۹۵/۶/۷.

شایان ذکر است که براساس تبصره‌های «۴» و «۵» بند «۵» ماده (۶) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی اشخاص حقوقی تعریف شده در آن با تأیید شورای عالی امنیت ملی و یا اذن مقام معظم رهبری به نهادها و سازمان‌های تحت نظر معظم‌له، از اجرای این بند از قانون مستثنا می‌باشند. به‌طور کلی هدف از تصویب ماده (۶) در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی افزایش رقابت سالم و شفافیت در فضای اقتصادی کشور، تسهیل حضور بخش خصوصی در فعالیت‌های اقتصادی و همچنین جلوگیری از ایجاد روبه‌ها و بازارهای انحصاری می‌باشد. با گسترش فعالیت‌های اقتصادی نهادهای عمومی غیردولتی خصوصاً پس از اجرای سیاست‌های خصوصی‌سازی، همواره نگرانی‌هایی مبنی بر فشار نهادهای مذکور به بخش خصوصی واقعی در فعالیت‌های اقتصادی و استفاده از رانت اطلاعاتی و سیاسی آنها در رقابت با بخش خصوصی وجود داشته است. اشخاص حقوقی موضوع بند «۱» ماده (۶) قانون موفق به تملک سهام شرکت‌های دولتی زیادی در فرآیند خصوصی‌سازی شدند که البته بخش قابل توجهی از واگذاری‌های صورت گرفته به صندوق‌های بازنشستگی کشوری و لشکری و سازمان تأمین اجتماعی بابت رد دیون بدهی‌های دولت به آنها صورت پذیرفته است.^۱

۱. در بسیاری از موارد واگذاری شرکت‌های دولتی به صندوق‌های بازنشستگی بابت رد دیون بدهی‌های دولت مورد رضایت نهادهای مذکور نبوده است و سبب به‌وجود آمدن مشکلاتی نظیر کمبود منابع مالی در آنها گردیده است.

برخی کارشناسان معتقدند که حضور نهادها و مؤسسات بخش عمومی غیردولتی در اقتصاد کشور (علیرغم آنکه احتمال تحدید فعالیت‌های اقتصادی بخش خصوصی واقعی را افزایش می‌دهد) می‌تواند منجر به دستیابی به کارایی بالاتر گردد. آنها دلایلی نظیر ضعف رقابت در ساختار اقتصادی کشور، تخصصی شدن برخی از نهادهای مذکور در حوزه‌های مختلف فعالیت اقتصادی خصوصاً صنایع برتر و استراتژیک، توان بالای تأمین مالی توسط نهادهای مذکور، قدرت چانه‌زنی بیشتر در مقایسه با بخش خصوصی، تجربه و امکانات قابل توجه در اختیار آنها و عدم وجود توانایی و انگیزه مناسب در بخش خصوصی واقعی جهت انجام سرمایه‌گذاری‌های عظیم بلندمدت در امر تولید و... را در این خصوص ذکر می‌کنند. همچنین بسیاری از تحقیقات انجام شده در این زمینه با توجه به ضعف فضای کسب‌وکار در کشور و مشکلات متعدد در امر تولید و سرمایه‌گذاری، بهره‌وری بالاتر بخش عمومی غیردولتی نسبت به بخش خصوصی را تأیید می‌نمایند.^۱

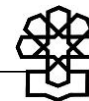
با بررسی و مقایسه میانگین سودآوری و بازدهی شرکت‌های متعلق به بخش عمومی غیردولتی با بخش خصوصی در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۹ الی ۱۳۹۴، بازدهی بالاتر شرکت‌های وابسته و تابعه به بخش عمومی غیردولتی تأیید گردید. نظریات اقتصادی رقابت را لازمه ارتقای بهره‌وری و کارایی می‌دانند و پس از آن بر مالکیت خصوصی در مقایسه با بخش عمومی تأکید می‌کنند. حتی در صورت وجود انحصار در فضای اقتصادی کشور، هیچ‌یک از نظریات اقتصادی، مالکیت بخش خصوصی را بر مالکیت بخش عمومی ارجح نمی‌دانند، زیرا در شرایط انحصار قطعاً انحصارات خصوصی به دلیل محوریت نفع شخصی به مراتب باعث کاهش بیشتر کارایی و سطح رفاه در مقایسه با انحصارات دولتی می‌شود. با عنایت به موارد مذکور با وجود تأکید فراوان مبنی بر گسترش شفافیت و رقابت در ساختار اقتصاد کشور، تحدید و کاهش بیش از حد فعالیت‌های اقتصادی نهادها و مؤسسات عمومی غیردولتی به صلاح رشد و توسعه اقتصادی کشور نیست به دلیل آنکه حتی با خارج کردن نهادهای مذکور از فعالیت‌های اقتصادی، بخش خصوصی واقعی توانمندی و انگیزه حضور در این سطح از فعالیت‌های اقتصادی را ندارد. در ضمن بسیاری از نهادهای مذکور بخشی از خدمات عمومی مورد نیاز جامعه را تأمین می‌نمایند.^۲

در ادامه عملکرد مرکز ملی رقابت و سازمان بورس و اوراق بهادار در اجرای مفاد ماده (۶) ارائه می‌گردد. براساس نامه مورخ ۱۳۹۶/۴/۲۶ مرکز ملی رقابت و پیوست‌های آن به کمیسیون ویژه حمایت از تولید ملی اقدامات ذیل توسط نهاد مذکور صورت پذیرفته است:

– شورای رقابت (براساس پیوست ۲ نامه مذکور) با انجام مکاتبات متعدد، اقدام به دریافت چهار نوبت

۱. حتی در برخی از مطالعات انجام شده کارایی و بهره‌وری بخش دولتی نیز از بخش خصوصی بالاتر بوده است و با تفاوت معناداری میان آنها وجود ندارد. به‌عنوان مثال در نیروگاه‌های تولید برق دولتی در مقایسه با بخش خصوصی تفاوتی معنادار از لحاظ سطح کارایی و بهره‌وری مشاهده نشده است. (ارسطو، عبدالرضا؛ «بررسی و تأثیر ساختار مالکیت بر عملکرد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران»، ۱۳۹۵، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبایی).

۲. داود سوری و محمدرضا فرهادی‌پور، «خصوصی‌سازی - ساختار بازار و رقابت»، ۱۳۹۳.

گزارش شش ماهه از ۶۳ شخص حقوقی مشمول بند «۱» ماده (۶) کرده است. ۳۰ نهاد و سازمان که از نظر مرکز ملی رقابت مشمول ارائه اطلاعات بوده‌اند، از ارسال گزارشات مذکور خودداری کرده‌اند که شامل کلیه بنیادهای تعاون نیروهای نظامی و انتظامی و صندوق‌های بازنشستگی متعلق به آنها، برخی از شهرداری‌ها نظیر شهرداری اهواز، شهرداری تبریز، شهرداری قم و سایر شهرداری‌ها، کمیته امداد امام خمینی (ره)، سازمان تبلیغات اسلامی، بنیاد شهید و امور ایثارگران و برخی نهادهای دیگر می‌باشد.^۱

– براساس پیوست شماره ۱ نامه مذکور مرکز ملی رقابت، وزارت امور اقتصادی و دارایی طی چندین مرحله نامه‌نگاری با دفتر مقام معظم رهبری، فهرست نهادهایی را که تحت نظر معظم‌له فعالیت می‌کنند، استعلام نموده‌اند. به همین دلیل نهادهای بنیاد مستضعفان، کمیته امداد امام خمینی، بنیاد شهید و امور ایثارگران، بنیاد ۱۵ خرداد، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، ستاد اجرایی فرمان امام، سازمان تبلیغات اسلامی و آستان‌های مقدسه با اذن ایشان از اجرای این ماده معاف شده‌اند. شایان توجه است که تا قبل از الحاق تبصره «۵» بند «۵» به ماده (۶)، برخی از نهادهای مذکور مانند بنیاد مستضعفان، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و سازمان تبلیغات اسلامی حداقل کلیه گزارشات لازم را ارسال می‌کردند.

– پیرو مکاتبات متعدد و جلسه حضوری با نماینده ستاد کل نیروهای مسلح در جلسه ۲۹۳ شورای رقابت مورخ ۱۳۹۶/۰۳/۰۱، مقرر گردید که ستاد کل نیروهای مسلح طی یک فرصت یک‌ماهه فهرست کامل سهام مدیریتی و مالکیتی شرکت‌های تابعه و وابسته به زیرمجموعه ستاد را به شورای رقابت اعلام نماید که علیرغم سپری شدن مهلت مذکور، این امر میسر نگردیده است.

همچنین علیرغم تلاش‌های مکرر شورای رقابت (بیش از هفت نوبت مکاتبه با اشخاص حقوقی مشمول قانون) اغلب نهادها اطلاعات خود را ارسال نکرده‌اند و همچنین هیچ‌گونه اقدامی نیز در جهت کاهش میزان مالکیت و سهم از کرسی‌های هیئت مدیره صورت نگرفته است.^۲ لذا شورای رقابت به منظور ضمانت اجرایی بخشیدن به مفاد ماده (۶)، پیشنهاد اصلاح آن را ارائه نموده است. در این پیشنهاد آمده است که مالکیت سهم بازار بالای ۴۰ درصد برای هریک از اشخاص حقوقی مشمول ماده (۶)، تخلف موضوع ماده (۴۷) قانون محسوب شده و شورای رقابت مکلف است که براساس بند «۶» ماده (۶۱)، دستور فروش سهام بنگاه‌های متخلف را بدهد.^۳

نکات ذیل درخصوص گزارش‌های ارسال شده توسط شورای رقابت قابل ذکر است:

– براساس تبصره «۱» بند «۲» ماده (۶) اصلاحیه قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی شورای رقابت متولی تعیین سهم بهینه بازار (۴۰ درصد مورد نظر قانون) می‌باشد که

۱. براساس اطلاعات مندرج در گزارش مرکز ملی رقابت، شهرداری‌ها همکاری بسیار پراکنده و نامنظمی داشته‌اند به طوری که در برخی از موارد گزارشات شش‌ماهه خود از وضعیت مالکیت در بنگاه‌ها و بازار کالاها و خدمات را ارسال کرده‌اند و در بسیاری از موارد تکالیف قانونی خود را انجام نداده‌اند.

۲. گزارش شماره ۱۰۰۳/۳ مورخ اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۶.

۳. پیشنهاد شورای رقابت به دلیل عدم تعیین تکلیف مالکیت بالای ۴۰ درصد هر یک از اشخاص حقوقی مشمول در بنگاه‌های اقتصادی، ناقص بوده و نیازمند بررسی بیشتر است.

گزارشی در این خصوص جهت تعیین سهم قانونی اشخاص حقوقی این بند ارائه ننموده است، اگرچه شاخص کمی دقیقی نیز برای سنجش این بند از قانون وجود ندارد.

– علیرغم عدم ارائه اطلاعات توسط بسیاری از اشخاص حقوقی موضوع بند «۱» ماده (۶)، شورای رقابت تاکنون گزارشی مبنی بر اعمال حکم موضوع ماده (۷۲) در جهت برخورد با متخلفین ارائه ننموده است. – در گزارش‌های ارسال شده توسط اشخاص حقوقی مشمول بند «۱» ماده (۶) قانون، عمدتاً شرکت‌های نسل اول و یا درنهایت نسل دوم مورد توجه قرار داده شده‌اند. در حالی که براساس بررسی‌های انجام شده، برخی از اشخاص مزبور تا چهار نسل به تأسیس شرکت مبادرت نموده‌اند.

سازمان بورس و اوراق بهادار ضمن فراهم کردن بسترهای نرم‌افزاری و سخت‌افزاری لازم جهت دریافت گزارش‌های اشخاص حقوقی مشمول قانون، در راستای انجام وظایف قانونی خود طی نامه شماره ۳۱۲/۳۹۲م شرحی از فعالیت‌های خود ارائه و اعلام داشته است که علیرغم انجام تلاش‌هایی فراتر از وظایف قانونی خود (بیش از ۲۰ نوبت اطلاع‌رسانی همگانی و یک هزار فقره مکاتبه اختصاصی با اشخاص حقوقی مشمول)، تنها موفق به دریافت اطلاعات از ۱۴ شرکت وابسته به کل اشخاص حقوقی بند «۱» شده است. همچنین این سازمان ضمن شناسایی ۳۲۰ شرکت وابسته به اشخاص حقوقی ذکر شده در بند «۱» ماده (۶)، اطلاعات آنها را به مرجع ثبت شرکت‌ها جهت جلوگیری از انجام امور ثبتی ارسال نموده، لکن از سوی اداره مزبور اقدامی صورت نگرفته است.

به نظر می‌رسد برای محقق شدن این ماده از قانون، ضرورت دارد که موارد ذیل رعایت گردد:

– تعیین و اصلاح مصادیق دقیق مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی (موضوع ماده (۵) قانون محاسبات عمومی)،

– تشکیل شبکه‌ای از همکاری‌ها میان متولیان امر نظیر مرکز ملی رقابت، سازمان بورس و اوراق بهادار، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (اداره ثبت شرکت‌ها) و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، – تفکیک میان موضوع شفافیت اطلاعات و کاهش میزان مالکیت. به نظر می‌رسد، که در شرایط فعلی اصلاح است شفافیت اطلاعات در فضای اقتصادی در اولویت قرار گیرد.^۱

– در نظر گرفتن ابزارهای قانونی برای ضمانت اجرایی بخشیدن به ماده مذکور.

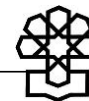
– تعیین دقیق و دوره‌ای مصادیق انحصار.

– اصلاح اساسنامه نهادهای مشمول بند «۱» ماده (۶) به منظور ساماندهی فعالیت‌های اقتصادی آنها.

– تقسیم کار تخصصی و ملی میان نهادهای بخش عمومی غیردولتی.

– تفکیک میان فعالیت‌های اقتصادی نهادهای بخش عمومی غیردولتی که در راستای وظایف

۱. به‌طور کلی این نکته محل تردید است که آیا در صورت ملزم نمودن اشخاص حقوقی مشمول «قانون» به کاهش میزان مالکیت در شرکت‌های وابسته و تابعه خود، بخش خصوصی واقعی انگیزه و توان مالی جهت خرید سهام شرکت‌های مذکور را دارد یا خیر؟ همچنین شواهد دقیقی نیز در جهت تأیید بالاتر بودن کارایی بخش خصوصی در مقابل بخش عمومی غیردولتی وجود ندارد.

خدماتی و اجتماعی آنها انجام می‌شود و بخش خصوصی تمایلی به انجام آنها ندارد با فعالیت‌های اقتصادی مشابه با بخش خصوصی.

– تعیین دقیق و صریح متولی اصلی پیگیری مفاد ماده (۶) قانون و نظارت بر حسن اجرای آن. لازم به یادآوری است که در اصلاحیه بند «۳» ماده (۶) قانون، بدون توجه به تغییر اعمال شده در مصادیق مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع بند «۱» ماده مذکور، صرفاً به ذکر مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی موضوع ماده (۵) قانون محاسبات عمومی بسنده شده که خود به مانعی برای اخذ اطلاعات مربوط به سقف مالکیت در نهادهای نظامی و انتظامی کشور، سازمان‌ها و مؤسسات خیریه کشور، نهادها و سازمان‌های وقفی و بقاع متبرکه، کلیه صندوق‌های بازنشستگی اعم از کشوری و لشکری، نظیر صندوق‌های بازنشستگی وابسته به دستگاه‌های اجرایی و وابسته به دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر یا تصریح نام است و نهادهای انقلاب اسلامی تبدیل شده است.

۵-۱. بخش تعاون

کماکان در خصوص سهم بخش تعاون از اقتصاد ایران، آمار و اطلاعات دقیقی در دسترس نیست. در آخرین گزارش اتاق تعاون ایران به کمیسیون ویژه حمایت از تولید و نظارت بر اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی مورخ ۱۳۹۶/۶/۱۹، سهم واقعی GDP بخش تعاون در اقتصاد کشور براساس آخرین مطالعات مرکز آمار در سال ۱۳۹۵، ۸/۳ درصد اعلام شده است.^۱

در ضمن علیرغم اهمیت مواد (۹) و (۱۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، در گزارش‌های مربوط به ماده (۸۸) قانون مذکور طی شش‌ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش‌ماهه اول سال ۱۳۹۵، جزئیات تفکیکی لازم در خصوص اقدامات به‌عمل آمده در جهت توسعه تعاون قابل دسترسی نبوده است، بالاخص که وزارت تعاون، کار و امور اجتماعی در شش‌ماهه اول سال ۱۳۹۵ طی گزارش ماده (۸۸) مورد اشاره در خصوص احکامی چون اجزای «۱»، «۲»، «۳»، «۴» و «۵» بند «ج» ماده (۹) و بند «ه» ماده (۹) و ماده (۱۲) عملکردی ارائه نکرده است. در صورتی که ارائه اطلاعات همه‌جانبه و دقیق از سوی وزارتخانه مذکور به تبیین نقاط قوت و شفاف‌سازی کاستی‌ها کمک نموده و تصویر روشن‌تری از سیاست‌های اجرایی توسعه بخش تعاون ارائه می‌دهد و این در حالی است که عملکرد فعلی در این رابطه از این ویژگی برخوردار نیست.

شایان ذکر است که سند توسعه بخش تعاون (موضوع بند «الف» ماده (۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی) در جلسه مورخ ۱۳۹۱/۱۰/۶ هیئت وزیران به تصویب رسیده و طی بند «ج» آن، سیاست‌های اجرایی توسعه بخش تعاون متناظر با سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی مشتمل بر ۱۱ بند مصوب شده و مهلت اجرای آن تا پایان برنامه پنجم توسعه بوده است.

۱. براساس گزارش منضم به نامه شماره ۲۸۳۷/۹۶/۱۱۰ مورخ ۱۳۹۶/۶/۱۹ اتاق تعاون ایران.

لذا بحث بر سر اجرایی شدن آن است. انتظار می‌رود وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در اجرای بند «۲۲» سند مذکور،^۱ چگونگی اجرایی شدن ارتقای سهم بخش تعاون به ۲۵ درصد (موضوع جزء «۱» بند «ج» سیاست‌های اجرایی توسعه بخش تعاون متناظر با سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی) و راهکارهای آن را ترسیم و ارائه نماید. بالاخص که حمایت مجلس و دولت همواره پشتیبان این بخش بوده است. اگرچه مهلت اجرای بند «ج» مذکور، نیز سپری شده است. با توجه به اهمیت اقدامات بند «ج» سیاست‌های اجرایی توسعه بخش تعاون متناظر با سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، ۱۱ جزء این بند در زیر آمده است:

۱. افزایش سهم بخش تعاون به ۲۵ درصد اقتصاد تا پایان برنامه پنجم توسعه،
۲. اقدام مؤثر دولت در ایجاد تعاونی‌ها برای بیکاران در جهت اشتغال مولد،
۳. حمایت دولت از تشکیل و توسعه تعاونی‌ها از طریق روش‌هایی از جمله تخفیف مالیاتی، ارائه تسهیلات اعتباری حمایتی به‌وسیله مؤسسات مالی کشور و پرهیز از هرگونه دریافت اضافی دولت از تعاونی‌ها نسبت به بخش خصوصی،
۴. رفع محدودیت از حضور تعاونی‌ها در تمامی عرصه‌های اقتصادی از جمله بانکداری و بیمه،
۵. تقویت بانک توسعه تعاون با سرمایه دولت با هدف ارتقای سهم بخش تعاونی از اقتصاد کشور،
۶. حمایت دولت از دستیابی تعاونی‌ها به بازار نهایی و اطلاع‌رسانی جامع و عادلانه به این بخش،
۷. اعمال نقش حاکمیتی دولت در قالب امور سیاستگذاری و نظارت بر اجرای قوانین و پرهیز از مداخله در امور اجرایی و مدیریتی تعاونی‌ها،
۸. توسعه آموزش فنی و حرفه‌ای و سایر حمایت‌های لازم به‌منظور افزایش کارآمدی و توانمندسازی تعاونی‌ها،
۹. انعطاف و تنوع در شیوه‌های افزایش سرمایه و توزیع سهام در بخش تعاونی و اتخاذ تدابیر لازم به نحوی که علاوه بر تعاونی‌های متعارف، امکان تأسیس تعاونی‌های جدید تحت عنوان تعاونی‌های سهامی عام (موضوع ماده (۱۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی) فراهم شود،
۱۰. حمایت دولت از تعاونی‌ها متناسب با تعداد اعضا،
۱۱. تأسیس تعاونی‌های فراگیر ملی برای تحت پوشش قرار دادن سه دهک اول جامعه به‌منظور فقرزدایی،

۶-۱. سهام عدالت

سهام عدالت با هدف گسترش مالکیت عمومی در جهت تأمین عدالت اجتماعی، براساس مواد (۳۴ تا ۳۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی شکل گرفت (مصوب ۱۳۸۷). در حال حاضر با وجود گذشت ۱۰ سال از طرح موضوع سهام عدالت، مشکلات آن تاکنون به‌طور کامل حل نشده

۱. براساس این بند، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مسئولیت نظارت بر حسن اجرای این سند را برعهده داشته و موظف است گزارش عملکرد سالیانه آن را به رئیس‌جمهور ارائه کرده و برای طرح در هیئت دولت ارسال نماید.

و لزوم ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت را ایجاب کرده است. در ادامه، ضمن ارائه تصویر مختصری از وضعیت سهام عدالت و شرکت‌های اختصاص داده شده به سبد سهام عدالت از ابتدا تاکنون مشتمل بر اطلاعات تفصیلی شرکت‌های مذکور، وضعیت سود حاصل از عملکرد آنها، وضعیت تسویه بدهی مشمولین و سود پرداختی به آنها، به بررسی عملکرد دولت یازدهم در حوزه ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت، آسیب‌شناسی این حوزه و راهکارهای پیشنهادی پرداخته شده است.

۱-۶-۱. اطلاعات طرح توزیع سهام عدالت طی سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۵

در ابتدا به‌منظور بررسی وضعیت پرتفوی سهام عدالت، در جدول ۴ فهرست شرکت‌های واگذار شده در طرح توزیع سهام عدالت که در برگیرنده درصد واگذاری شرکت‌ها، ارزش شرکت‌ها در مقطع معامله، ارزش روز شرکت‌ها و گروه‌بندی آنها می‌باشد، ارائه شده است. براساس اطلاعات این جدول درصد سهام اختصاص‌یافته از ۶۱ شرکت مشمول این طرح (شامل ۳۵ شرکت بورسی و ۲۶ شرکت غیربورسی)، از ۱ درصد تا ۹۵ درصد متغیر است. ارزش قطعی (برآوردی) سهام اختصاص‌یافته به پرتفوی سهام عدالت جمعاً معادل ۴۰۵,۲۰۷ میلیارد ریال و ارزش روز آنها نیز معادل ۶۶۰,۹۰۲ میلیارد ریال اعلام شده است. در ضمن علیرغم آنکه مقرر بوده تمامی شرکت‌های این پرتفو از میان شرکت‌های بورسی گروه (۲) ماده (۲) «قانون» انتخاب شوند، تعداد ۲۸ شرکت (۱۵ شرکت بورسی و ۱۳ شرکت غیربورسی) از میان شرکت‌های گروه (۱) «قانون» انتخاب شده‌اند.

جدول ۴. فهرست شرکتهای واگذار شده در قالب طرح توزیع سهام عدالت، دربرگیرنده درصد واگذاری تا پایان سال ۱۳۹۵

ردیف	نام شرکت	گروه	تاریخ مقاطع واگذاری		وضعیت قیمت	بازار	تخصیص یافته به سهام عدالت		قیمت قطعی - برآوردی	ارزش قطعی - برآوردی سهام	تعداد سهام متعلق به عدالت در پایان ۱۳۹۵	قیمت روز	ارزش روز
			اولین	مرجع تصویب			درصد	تعداد سهام					
۱	آلومینیم ایران - ایرالکو	۲	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۳۰	۴۹۵۰۰۰۰۰	۱۱,۰۰۷	۵۴۴,۸۴۶,۵۰۰,۰۰۰	۱۸۲,۲۲۵,۱۰۰	۲,۸۲۸	۵۱۵,۳۳۲,۵۸۲,۸۰۰
۲	ایران خودرو	۲	۱۳۸۶/۷/۱۷	-	قطعی	بورسی	۱	۶۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۷۰۰	۱۰۷,۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۱۹,۹۹۹,۹۴۴	۲,۷۸۸	۳۴۴,۵۵۹,۸۴۳,۸۷۲
۳	بانک تجارت	۲	۱۳۸۷/۰۵/۲۲	-	قطعی	بورسی	۴۰	۴,۱۷۴,۹۵۳,۶۰۰	۱,۳۳۵	۵,۵۳۱,۸۱۳,۵۲۰,۰۰۰	۱۸,۲۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۱۹	۱۱,۳۱۵,۳۲۰,۰۰۰,۰۰۰
۴	بانک صادرات ایران	۲	۱۳۸۷/۰۵/۲۲	-	قطعی	بورسی	۴۰	۶,۷۲۱,۲۰۰,۰۰۰	۱,۰۲۴	۶,۸۸۲,۵۰۸,۸۰۰,۰۰۰	۲۳,۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۵	۲۳,۲۳۵,۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۵	بانک ملت	۲	۱۳۸۷/۵/۱۴	-	قطعی	بورسی	۳۰	۳,۹۳۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۱۳۴	۴,۴۵۶,۳۲۷,۰۰۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۲۲	۱۵,۳۳۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۶	پارس سوچ	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	۱۳۸۷/۱/۲۴	قطعی	بورسی	۴۶	۶۵,۹۷۷,۱۲۸	۱,۷۶۷	۱۱۶,۵۷۳,۵۸۴,۳۷۹	۱۱۳,۷۵۳,۶۶۹	۹,۸۵۵	۱,۱۲۱,۰۴۲,۴۰۷,۶۵۵
۷	پالایش نفت بندرعباس	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۱۳۸۸/۵/۶	قطعی	بورسی	۲۰	۲,۷۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۱۸۰	۶,۰۱۶,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۷۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۵,۲۸۰	۱۴,۵۷۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۸	پالایش نفت تهران	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۱۳۸۸/۵/۶	قطعی	بورسی	۷۰	۴۲,۸۵۴,۰۰۰	۶۸,۰۳۱۰	۲۹,۱۵۴,۰۰۴,۷۴۰,۰۰۰	۱۱,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۷۸۶	۲۱,۰۲۰,۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۹	پالایش نفت شیراز	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۱۳۸۸/۵/۶	قطعی	بورسی	۲۰	۲۰,۵۵۰,۹۷۲۰	۴,۳۰۱	۸۸۳,۸۹۷,۳۰۵,۷۲۰	۲۰,۵۵۰,۹۷۲۰	۱۸,۷۸۱	۳,۸۵۹,۶۷۸,۰۵۱,۳۲۰
۱۰	پالایش نفت اصفهان	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۱۳۹۰/۵/۱۷	قطعی	بورسی	۲۰	۸۳۲,۴۵۱,۶۲۰	۵,۷۲۱	۴,۷۶۲,۰۳۹,۴۹۲,۲۱۰	۴,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳,۲۹۴	۱۳,۱۷۶,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۱۱	پالایش نفت تبریز	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۱۳۸۸/۵/۶	قطعی	بورسی	۲۰	۳۸۸,۴۲۱,۱۰۰	۱,۴۰۲	۵۴۴,۵۶۶,۲۸۲,۲۰۰	۷۷۶,۸۴۲,۲۰۰	۵,۳۴۷	۴,۱۵۳,۷۷۵,۲۴۳,۴۰۰
۱۲	پتروشیمی مارون	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-	قطعی	بورسی	۳۰	۱,۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۶,۰۴۲	۷,۲۵۰,۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۳۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳۱,۶۱۹	۳۷,۹۴۲,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۱۳	پست بانک	۲	۱۳۸۶/۷/۱۷	-	قطعی	بورسی	۲۵	۱۴۰,۲۸۵,۷۵۰	۲,۳۰۱	۳۲۳,۷۹۷,۵۱۰,۷۵۰	۸۰۸,۴۶۲,۷۵۰	۱,۸۰۸	۱,۶۶۱,۵۱۹,۸۵۳,۰۰۰
۱۴	چادرمو	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۲۱	۴۱۴,۱۰۰,۰۰۰	۶,۱۱۳	۲,۵۳۱,۵۰۴,۰۰۰,۰۰۰	۵۸۴,۹۱۵,۷۵۰	۱,۷۶۰	۱۰,۲۸۱,۷۷۱,۷۲۰,۰۰۰
۱۵	مهندسی حمل و نقل پتروشیمی	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۲۹	۲,۳۲۰,۰۰۰	۲۳,۸۳۴	۵۲,۹۷۴,۸۸۰,۰۰۰	۵۸,۰۰۰,۰۰۰	۶,۳۶۵	۳۶۹,۱۷۰,۰۰۰,۰۰۰
۱۶	سایپا	۲	۱۳۸۶/۷/۱۷	-	قطعی	بورسی	۱	۹۶,۵۴۰,۰۰۰	۱,۴۸۶	۱۴۳,۴۵۸,۴۴۰,۰۰۰	۳۹۲,۶۶۶,۷۵۰	۱,۳۳۹	۵۲۵,۷۸۰,۷۷۸,۳۵۰
۱۷	سرمایه گذاری توسعه صنعتی ایران	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-	قطعی	بورسی	۲۳	۱۷۶,۳۶۰,۳۸۵	۴۹۸	۸۷,۸۲۷,۴۷۱,۷۳۰	۴۴۳,۷۹۹,۳۱۵	۱,۲۶۷	۵۶۲,۲۹۳,۷۳۲,۱۰۵
۱۸	سرمایه گذاری رنا	۱	۱۳۸۶/۷/۱۷	-	قطعی	بورسی	۵	۷۲,۰۰۰,۰۰۰	۱,۴۱۴	۱۰۱,۸۰۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۳۴,۹۹۹,۹۷۲	۱,۱۴۰	۱۵۳,۸۹۹,۹۶۸,۰۸۰
۱۹	سیمان داراب	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۵۰	۱۲۴,۸۰۳,۰۰۰	۳,۵۸۰	۴۴۶,۷۹۴,۷۴۰,۰۰۰	۴۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۷۰۲	۷۶۵,۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰
۲۰	سیمان دشتستان	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۳۴	۱۰,۱۹۹,۹۸۰	۳,۲۵۵	۳۳۲,۰۰۹,۹۳۴,۹۰۰	۴۰۱,۱۹۹,۹۲۱	۲,۲۷۵	۹۱۲,۷۲۹,۸۲۱,۰۳۳
۲۱	فولاد آلیاژی ایران	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۳۹	۴۳۰,۶۰۰,۱۴۷	۶۹۶	۲۹۹,۸۶۶,۴۰۵,۰۰۰	۱,۹۶۹,۰۵۳,۹۹۹	۱,۹۱۷	۳,۷۷۴,۶۷۶,۵۱۶,۳۴۷
۲۲	فولاد خوزستان	۲	۱۳۸۵/۸/۱۰	۱۳۸۷/۳/۲۱	قطعی	بورسی	۳۰	۶۵۷,۶۰۰,۰۰۰	۳,۳۵۰	۲,۲۰۲,۹۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۴,۳۴۱,۶۰۰,۰۰۰	۳,۱۶۸	۱۳,۷۵۴,۱۸۸,۸۰۰,۰۰۰
۲۳	فولاد مبارکه اصفهان	۲	۱۳۸۵/۸/۱۰	۱۳۸۶/۶/۴	قطعی	بورسی	۳۰	۴,۷۷۰,۲۷۳,۰۶۷	۱,۹۰۰	۹,۰۶۳,۵۱۸,۸۲۷,۳۰۰	۲۲,۶۴۳,۷۰۱,۲۶۷	۱,۳۶۰	۳۰,۷۹۵,۴۳۳,۷۲۳,۶۷۱
۲۴	کارخانجات مخابراتی ایران	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۳۵	۲۱,۴۹۰,۰۰۰	۸,۶۵۵	۱۸۵,۹۹۵,۹۵۰,۰۰۰	۴۹۰,۶۲۳,۰۰۰	۷۶۸	۳۷۶,۷۹۸,۴۶۴,۰۰۰
۲۵	کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران	۲	۱۳۸۵/۱۱/۱۷	-	قطعی	بورسی	۲۴	۱,۹۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۵۶۳	۳,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳,۹۳۴,۳۲۰,۰۰۰	۳,۸۲۰	۱۵,۰۹۱,۰۲۴,۰۰۰,۰۰۰
۲۶	گل گهر	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۱۱	۹۵,۹۲۰,۰۰۰	۱۱,۲۲۳	۱,۰۷۶,۴۶۲,۲۰۰,۰۰۰	۳,۲۷۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۲۱۷	۷,۲۴۹,۵۹۰,۰۰۰,۰۰۰
۲۷	مخابرات ایران	۲	۱۳۸۶/۷/۱۷	-	قطعی	بورسی	۲۰	۹,۱۷۴,۷۳۱,۱۳۰	۱,۶۱۷	۱۴,۸۳۵,۵۴۰,۳۳۷,۲۱۰	۱۱,۹۹۹,۹۹۹,۹۹۹	۲,۲۶۲	۲۷,۱۲۳,۹۹۹,۹۹۸,۸۱۷
۲۸	مدیریت پروژه‌های نیروگاهی - مپنا	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۲۶	۲,۰۳۲,۸۴۱,۲۰۷	۱,۳۱۵	۲,۶۷۴,۱۷۳,۹۱۴,۳۳۶	۲,۵۵۷,۰۳۱,۹۴۵	۸۰۰۹	۲۰,۴۹۹,۲۶۸,۸۴۷,۵۰۵
۲۹	ملی صنایع مس ایران	۲	۱۳۸۵/۸/۱۰	۱۳۸۶/۶/۲۲	قطعی	بورسی	۲۷	۲,۱۳۸,۰۹۶,۶۰۴	۵,۷۶۱	۱۲,۳۱۷,۲۴۹,۹۷۱,۷۱۷	۱۸,۴۶۴,۸۳۴,۶۶۶	۱,۸۸۷	۲۴,۸۴۳,۱۲۲,۹۷۷,۶۱۹
۳۰	نیرو ترانس	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	قطعی	بورسی	۳۱	۴۱,۴۴۵,۰۰۰	۱,۹۷۳	۸۱,۷۷۰,۹۸۵,۰۰۰	۹۲,۱۰۰,۰۰۰	۹,۷۷۴	۹۰۰,۱۸۵,۴۰۰,۰۰۰
۳۱	بیمه دانا	۲	۱۳۹۰/۰۵/۱۷	-	قطعی	بورسی	۵۵	۵۷,۸۹۰,۴۱۰	۱۴,۲۰۶	۸۲۳,۲۹۱,۱۶۴,۴۶۰	۵۶۰,۰۳۶,۱۳۴	۳,۶۶۸	۲,۰۵۴,۲۱۲,۵۴۰,۶۰۴
۳۲	پالایش نفت کرمانشاه*	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۱۳۸۸/۵/۶	غیرقطعی	غیربورسی	۲۰	۲۶,۹۷۵,۷۲۰	۲۲,۱۸۳	۵۹۸,۴۰۳,۳۹۶,۷۶۰	۲۶,۹۷۵,۷۲۰	۲۲,۱۸۳	۵۹۸,۴۰۳,۳۹۶,۷۶۰
۳۳	پالایش نفت لاون	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۱۳۸۸/۵/۶	قطعی	بورسی	۲۰	۲۲۸,۶۸۴,۳۲۰	۳۳,۳۸۰	۷,۶۳۳,۴۸۲,۶۰۱,۶۰۰	۲۲۸,۶۸۴,۳۲۰	۱۶,۰۵۳	۳,۶۷۱,۰۶۹,۳۸۸,۹۶۰
۳۴	پالایش نفت آبادان*	۲	۱۳۹۳/۱۲/۲۶	۱۳۹۵/۱۲/۱	غیرقطعی	غیربورسی	۴۹	۶۳۵,۳۸۳,۹۸۰	۶۹,۴۰۷	۴۴,۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۶۳۵,۳۸۳,۹۸۰	۶۹,۴۰۷	۴۴,۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰

۱. گزارش منضم به نامه شماره ۲۰۰۰/۹۶۷ مورخ ۱۳۹۶/۷/۱۱ معاون حقوقی، مجلس و تفریح بودجه دیوان محاسبات کشور «بررسی روند خصوصی سازی طی سنوات ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵».

ردیف	نام شرکت	گروه	تاریخ مقاطع واگذاری		مرجع تصویب اولین واگذاری	وضعیت قیمت	بازار	تخصیص یافته به سهام عدالت		قیمت قطعی - برآوردی هر سهم	ارزش قطعی - برآوردی سهام	تعداد سهام متعلق به عدالت در پایان ۱۳۹۵	قیمت روز هر سهم	ارزش روز
			-	-				تعداد سهام	درصد					
۳۵	پتروشیمی ارومیه	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-	ستاد مرکزی توزیع سهام عدالت	قطعی	غیربورسی	۱۲,۳۰۰,۰۰۰	۴,۸۶۲	۵۹,۸۰۲,۶۰۰,۰۰۰	۶۶,۰۰۰,۰۰۰	۴,۱۴۱	۲۷۳,۳۲۲,۹۸۴,۳۷۲	
۳۶	پتروشیمی بندر امام	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	غیربورسی	۳,۹۳۰,۹۰۰,۰۰۰	۴,۵۴۸	۱۷,۸۷۷,۷۳۳,۲۰۰,۰۰۰	۳,۹۳۰,۹۰۰,۰۰۰	۱۳,۴۰۰	۵۲,۶۷۳,۳۲۱,۳۰۷,۳۸۳	
۳۷	پتروشیمی بوعلی سینا	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	غیربورسی	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۸,۳۹۲	۱,۲۵۸,۸۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۴,۷۲۵	۳,۷۰۸,۸۱۳,۴۲۲,۸۱۹	
۳۸	پتروشیمی بیستون	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	غیربورسی	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۲۴۱	۱۸۶,۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۳,۶۵۶	۵۴۸,۴۵۵,۳۶۹,۱۲۸	
۳۹	پتروشیمی تبریز	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	غیربورسی	۴۹۸,۲۰۰,۰۰۰	۳,۴۷۸	۱,۷۳۲,۷۳۹,۶۰۰,۰۰۰	۴۹۸,۲۰۰,۰۰۰	۵,۷۶۶	۲,۸۷۲,۶۳۰,۹۸۳,۳۸۴	
۴۰	پتروشیمی خوزستان	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	غیربورسی	۱۰۸,۰۰۰,۰۰۰	۱۶۷	۱۸۰,۳۶۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۰۸,۰۰۰,۰۰۰	۴۹۲	۵۳,۱۱۹,۶۴۴,۱۶۱	
۴۱	پتروشیمی شهید تندگویان	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	غیربورسی	۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۵,۱۴۶	۲,۵۷۳,۰۵۳,۳۲۸,۴۰۰	۲,۳۹۵,۷۶۶,۶۰۰	۱,۱۵۳	۲,۷۶۱,۷۸۵,۸۴۶,۳۷۶	
۴۲	پتروشیمی فجر	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	بورسی	۷۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۲,۲۰۰	۱,۶۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۹۵۰,۰۰۰,۰۰۰	۵,۹۶۲	۱۱,۶۲۵,۹۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۴۳	پتروشیمی جم	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	بورسی	۷۲۰,۰۰۰,۰۰۰	۵,۱۲۲	۳,۶۸۷,۸۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۴۴۰,۰۰۰,۰۰۰	۹,۴۷۸	۱۳,۶۴۸,۳۲۰,۰۰۰,۰۰۰	
۴۴	آزمایشگاه فنی و مکانیک خاک*	۲	۱۳۹۵/۱۲/۱۷	-	هیئت وزیران	غیرقطعی	غیربورسی	۵,۷۷۴,۷۹۹	۳۴۲,۶۶۳	۱,۹۷۸,۸۰۹,۸۴۶,۹۳۸	۵,۷۷۴,۷۹۹	۳۴۲,۶۶۳	۱,۹۷۸,۸۰۹,۸۴۶,۹۳۸	
۴۵	تولید نیروی برق بزد*	۲	۱۳۹۲/۱۱/۸	-		غیرقطعی	غیربورسی	۱۶,۹۶۷,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱۶,۹۶۷,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۱۶,۹۶۷,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱۶,۹۶۷,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۴۶	دخانیات ایران	۲	۱۳۸۸/۵/۶	-		قطعی	غیربورسی	۷۸۰,۰۰۰	۲۵,۶۴۱,۰۲۶	۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳,۴۷۳,۴۸۰,۰۰۰	۳,۵۲۴	۱۲,۳۴۰,۵۴۳,۵۲۰,۰۰۰	
۴۷	ساختمان سد و تأسیسات آبیاری سایبر	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	ستاد مرکزی توزیع سهام عدالت	قطعی	غیربورسی	۲۸۵,۹۶۹,۶۴۰	۴۲۰	۱۲۰,۱۰۷,۲۴۸,۷۷۰	۲۸۵,۹۶۹,۶۴۰	۱,۸۷۴	۵۳۵,۸۴۴,۳۳۱,۴۰۳	
۴۸	مدیریت تولید برق بزد*	۲	۱۳۹۲/۱۱/۸	-	هیئت وزیران	غیرقطعی	غیربورسی	۲۷۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۴۹	شهر صنعتی البرز	۱	۱۳۸۵/۱۲/۲۶	-	ستاد مرکزی توزیع سهام عدالت	قطعی	غیربورسی	۸,۵۷۹	۳۰,۹۷,۶۵۹	۲۶,۵۷۵,۳۴۶,۲۶۱	۸,۵۷۹	۱۳,۸۱۹,۸۴۰	۱۱۸,۵۶۳,۷۷۴,۴۷۸	
۵۰	شهر صنعتی رشت	۱	۱۳۸۵/۱۲/۲۶	-		قطعی	غیربورسی	۱۸۵,۲۵۰	۹۳,۱۲۴	۱۷,۲۵۱,۲۲۱,۰۰۰	۳۰۳,۲۵۰	۶۹,۷۵۳	۲۱۱,۷۱۸,۱۸۶,۳۷۰	
۵۱	شهر صنعتی کوه	۱	۱۳۸۵/۱۲/۲۶	-		قطعی	غیربورسی	۲۱,۳۷۵	۱,۳۹۰,۴۴۰	۲۹,۷۲۰,۶۵۵,۰۰۰	۲۱,۳۷۵	۶۲۰,۳۲۸۴	۱۳۳,۵۹۵,۱۹۸,۶۲۸	
۵۲	غله و خدمات بازرگانی منطقه ۱*	۲	۱۳۹۱/۶/۴	-	هیئت وزیران	غیرقطعی	غیربورسی	۷,۷۲۲,۹۷۴	۴۵۲,۴۸۰	۳,۴۹۶,۸۰۶,۶۱۵,۷۲۸	۷,۷۲۲,۹۷۴	۴۵۲,۴۸۰	۳,۴۹۶,۸۰۶,۶۱۵,۷۲۸	
۵۳	غله و خدمات بازرگانی منطقه ۲*	۲	۱۳۹۱/۶/۴	-		غیرقطعی	غیربورسی	۲,۳۸۴,۷۳۳	۲۹۴,۵۴۵	۷۰۲,۴۱۰,۶۳۵,۶۲۳	۲,۳۸۴,۷۳۳	۲۹۴,۵۴۵	۷۰۲,۴۱۰,۶۳۵,۶۲۳	
۵۴	غله و خدمات بازرگانی منطقه ۳*	۲	۱۳۹۱/۶/۴	-		غیرقطعی	غیربورسی	۱۲۰,۷۶,۴۵۷	۲۴,۰۳۸	۲۴,۶۰۸,۸۰۰,۰۰۰	۱۲۰,۷۶,۴۵۷	۲۴,۰۳۸	۲۴,۶۰۸,۸۰۰,۰۰۰	
۵۵	غله و خدمات بازرگانی منطقه ۴*	۲	۱۳۹۱/۶/۴	-		غیرقطعی	غیربورسی	۴۳۲,۷۲۵	۵۱۹,۹۳۰	۲۲۴,۹۸۶,۷۷۷,۸۱۴	۴۳۲,۷۲۵	۵۱۹,۹۳۰	۲۲۴,۹۸۶,۷۷۷,۸۱۴	
۵۶	غله و خدمات بازرگانی منطقه ۵*	۲	۱۳۹۱/۶/۴	-		غیرقطعی	غیربورسی	۲۱۹,۸۹۱	۳۵۰,۹۹۷	۷۷,۱۸۱,۰۸۸,۷۸۰	۲۱۹,۸۹۱	۳۵۰,۹۹۷	۷۷,۱۸۱,۰۸۸,۷۸۰	
۵۷	مشانیر	۱	۱۳۸۵/۸/۱۰	-	ستاد مرکزی توزیع سهام عدالت	قطعی	غیربورسی	۵۰,۴۴۶	۲,۴۲۵,۴۸۶	۱۲۲,۳۵۶,۰۸۰,۰۰۰	۵۰,۴۴۶	۱۲,۴۳۹,۱۱۸	۶۲۷,۵۰۳,۷۲۸,۰۳۷	
۵۸	مگاموتور	۱	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	-		قطعی	غیربورسی	۱۳۵,۷۱۴,۲۹۰	۵,۳۰۰	۷۱۹,۲۸۵,۷۳۷,۰۰۰	۱۳۵,۷۱۴,۲۹۰	۱۵,۱۹۷	۳,۶۸۵,۴۷۲,۱۱۶,۷۸۳	
۵۹	ملی حفاری ایران*	۲	۱۳۸۶/۱۱/۱۳	۹۳/۱۲/۲۶		غیرقطعی	غیربورسی	۱۸,۴۳۰,۰۸۱	۹۸۹,۸۴۵	۱۸,۳۴۲,۹۱۵,۴۲۶,۰۰۰	۱۸,۴۳۰,۰۸۱	۹۸۹,۸۴۵	۱۸,۳۴۲,۹۱۵,۴۲۶,۰۰۰	
۶۰	پالایش نفت شازند اراک*	۲	۱۳۹۳/۱۲/۲۶	۹۵/۱۲/۱	هیئت وزیران	غیرقطعی	غیربورسی	۳,۷۲۶,۶۱۷,۶۶۴	۱۲,۳۹۷	۴۶,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	۳,۷۲۶,۶۱۷,۶۶۴	۱۲,۳۹۷	۴۶,۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
۶۱	هلدینگ صنایع پتروشیمی خلیج فارس	۲	۱۳۸۸/۵/۶	-		قطعی	بورسی	۹,۹۱۵,۴۴۵,۵۷۶	۹,۸۸۶	۹۸,۰۳۴,۰۹۴,۹۶۴,۳۳۶	۹,۹۱۵,۴۴۵,۵۷۶	۴,۵۳۴	۹۰,۶۸۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰	
	جمع									۴۰۵,۲۰۷,۰۳۱,۱۲۶,۹۲۲			۶۶۰,۹۰۲,۸۹۴,۰۳۸,۹۰۰	

*. پیشنهاد خروج شرکت‌هایی که با ستاره مشخص شده‌اند و قیمت‌گذاری آنها غیرقطعی است، توسط دولت به شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی در جلسه مورخ ۱۳۹۶/۷/۳ ارائه و بررسی آن به جلسات آتی موکول شده است.

جدول ۵ خلاصه وضعیت عملکرد طرح توزیع سهام عدالت تا تاریخ ۱۳۹۵/۱۲/۳۰ را نشان می‌دهد. براساس این جدول از ۴۰۵,۲۰۷ میلیارد ریال ارزش سهام اختصاص یافته به پرتفوی سهام عدالت تا پایان سال ۱۳۹۵، معادل ۲۹۶,۷۷۰ میلیارد ریال خالص مبلغ قابل تسویه تا پایان سال ۱۳۹۵ بوده و مانده تسویه نشده نیز معادل ۱۰۸,۴۳۷ میلیارد ریال می‌باشد.

جدول ۵. خلاصه وضعیت عملکرد طرح توزیع سهام عدالت تا تاریخ ۱۳۹۵/۱۲/۳۰

(میلیارد ریال)

مانده تسویه نشده (۷) - (۱) = (۸)	مبلغ قابل تسویه تا پایان سال ۱۳۹۵ از محل سود سهام شرکت‌های سرمایه‌پذیر سهام عدالت						ارزش سهام اختصاص یافته به پرتفوی سهام عدالت (۱)
	خالص مبلغ قابل تسویه تا پایان سال ۱۳۹۵ (۷)	سودهای پرداختی به شمولین طرح (۶)	جمع مبلغ قابل تسویه تا پایان سال ۱۳۹۵ (۵)	سود مصوب مجامع عمومی شرکت‌ها (برای سهام عدالت)			
				سود در یافتی از شرکت‌ها (۲)	مشارکت در افزایش سرمایه شرکت‌های سرمایه‌پذیر (۳)	مانده طلب سود از شرکت‌ها (۴)	
۱۰۸,۴۳۷	۲۹۶,۷۷۰	(۱۳,۴۶۲)	۳۱۰,۲۳۲	۲۹,۸۵۲	۵۸,۰۵۸	۲۲۲,۳۲۲	۴۰۵,۲۰۷

۲-۶-۱. عملکرد

اقدامات دولت یازدهم در راستای ساماندهی سهام عدالت را می‌توان در دو حوزه اجرایی و تصویب مصوبات لازم در چارچوب قوانین موجود مورد بررسی قرار داد. مصوباتی که در این حوزه به تصویب رسیدند، پیش‌نیازهای اقدامات اجرایی دولت یازدهم در زمینه ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت بوده‌اند. درواقع، دولت یازدهم برای اجرایی کردن اهداف و برنامه‌های خود در زمینه ساماندهی سهام عدالت به مصوباتی نیاز داشت که مسیر اجرایی را هموار کند. در ذیل به اقدامات مزبور اشاره می‌شود.

الف) اقدامات اجرایی

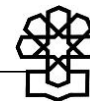
۱. راه‌اندازی سامانه اطلاع‌رسانی سهام عدالت^۲ در تاریخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۵ با هدف اولیه اطلاع‌رسانی از آخرین خبرها و اطلاعیه‌های مربوط به سهام عدالت و رفع سؤالات و ابهامات مشمولین در این زمینه از طریق پرسش و پاسخ.

۲. اعلام شمار مشمولین نهایی سهام عدالت در تاریخ ۱۳۹۵/۱۰/۱۸ (۴۹ میلیون و ۲۲۶ و ۱۹۳ نفر).

۳. ارائه صورتحساب و صدور قبض برای مشمولین در تاریخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷ (مرحله اول) - حدود ۳۸ میلیون مشمول، صورتحساب خود را از سامانه دریافت کردند.

۴. آغاز زمان وارد کردن شماره شبای ۲۴ رقمی توسط مشمولین برای واریز سود در تاریخ ۱۳۹۶/۱/۳۰ (مرحله دوم) - ثبت بیش از ۳۳ میلیون شماره شبای بانکی در سامانه سهام عدالت تا تاریخ ۱۳۹۶/۳/۳۰.

۱. گزارش منضم به نامه شماره ۲۰۰۰/۹۶۷ مورخ ۱۳۹۶/۱۱/۱۱ معاون حقوقی، مجلس و تفریح بودجه دیوان محاسبات کشور «بررسی روند خصوصی‌سازی طی سنوات ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵».

۵. مجموع واریز نقدی مشمولین تا تاریخ ۱۳۹۶/۷/۳ مبلغ ۱۱ میلیارد تومان است.

۶. اطلاعیه پرداخت سود در پایان شهریور ۱۳۹۶ در سامانه اطلاع‌رسانی سهام عدالت و تمدید آن تا پایان مهرماه سال جاری.

ب) مصوبات شورای عالی اجرای سیاست‌های اصل چهل و چهارم قانون اساسی:

۱. مصوبه شماره ۱۶۷۹۷۹ مورخ ۱۳۹۵/۹/۱۴ شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی.

در این مصوبه، تبصره‌های «۱» تا «۴» ماده (۶) آیین‌نامه اجرایی توزیع سهام عدالت (موضوع تصویب‌نامه شماره ۶۳/۱/۲۲۶۰۳۷ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۲۹) اصلاح شد. در تبصره «۳» این اصلاحیه دوره محاسبه اقساط سهام عدالت با لحاظ سال مالی شرکت‌های سرمایه‌پذیر، حداکثر ده دوره مالی از تاریخ ۱۳۸۵/۱/۱ تا پایان نیمه اول سال ۱۳۹۵ در نظر گرفته شده است.

۲. تصویب‌نامه شماره ۲۴۵۳۰۵ مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۸ شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی.

در بند «ب» این مصوبه، سازمان خصوصی‌سازی مکلف شده است تا زمان آزادسازی سهام عدالت، سود سهام مربوط به طرح توزیع سهام عدالت را از شرکت‌های سرمایه‌پذیر وصول و متناسب با میزان سهام قابل تخصیص به هر فرد، نسبت به پرداخت سود به مشمولان طرح یاد شده اقدام نماید.

۳. ارائه پیش‌نویس لایحه «ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت» اواخر سال ۱۳۹۵.

به‌طور کلی اقدامات دولت یازدهم در راستای ساماندهی طرح سهام عدالت که به‌شدت پیچیده شده و احتمال بروز اعتراضات و نارضایتی‌های اجتماعی در آن بسیار بالاست، قابل تقدیر است؛ موضوعی که دولت‌ها قبل از آن اجتناب کرده و حتی‌الامکان از آن فاصله گرفتند. البته این اقدام بزرگ دولت، با اشکالاتی همراه بوده که در ادامه به آن اشاره شده است.

نقاط ضعف

• اشکال اساسی مصوبه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در تاریخ ۱۳۹۵/۹/۱۴ این است که در نظر گرفتن پایان سال ۱۳۹۵ برای اتمام مهلت قانونی ده‌ساله دوره تقسیط، فقط برای مشمولینی که در سال ۱۳۸۵ سهام عدالت دریافت کرده‌اند موضوعیت دارد. درحالی که واگذاری‌های سهام عدالت در رابطه با شرکت‌های گروه دو ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، از ابتدای تصویب قانون مزبور یعنی سال ۱۳۸۷ به بعد صورت پذیرفته است و در برخی گروه‌های مشمول (کارگران فصلی و ساختمانی)، فرآیند شناسایی تا سال ۱۳۹۱ نیز ادامه داشته است. بنابراین در نظر گرفتن سال ۱۳۹۵ به‌عنوان سال پایانی دوره تقسیط ده‌ساله برای همه مشمولین، ممکن است حقوق برخی از مشمولین را تضییع کند.

- تغییرات پرتفوی سهام عدالت حتی بعد از ارائه صورتحساب به مشمولین.
- مصوبه مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱ هیئت وزیران مبنی بر خروج بیست درصدی سهام شرکت‌های پالایش نفت اصفهان، تبریز، لاوان، تهران، شیراز، کرمانشاه و بندرعباس از پرتفوی سهام عدالت و جایگزینی ۳۶ درصد سهام پالایشگاه امام خمینی (ره) و ۹ درصد سهام پالایشگاه آبادان در پورتفو مذکور.^۱ شایان ذکر است که هیئت تطبیق مجلس شورای اسلامی، مصوبه مذکور را در تاریخ ۱۳۹۶/۴/۲۰ لغو کرد.
- مصوبه مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷ هیئت وزیران مبنی بر خروج کامل شرکت‌ها از پرتفوی سهام عدالت و جایگزینی ۳۰ درصد سهام شرکت آزمایشگاه فنی و مکانیک خاک.
- وجود شکاف یک میلیون و هشتصد هزار نفری بین مشمولین شناسایی شده و مشمولین نهایی سامانه سهام عدالت که تصمیم مشخصی برای تعیین تکلیف درخصوص این مشمولین ارائه نشده است.

۳-۶-۱. آسیب‌شناسی

آسیب‌شناسی سهام عدالت به تفکیک ۴ حوزه مشمولین سهام عدالت، پرتفوی سهام عدالت، شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و تعاونی‌های شهرستانی سهام عدالت و لایحه پیشنهادی «ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت» در ادامه ارائه شده است.

الف) حوزه مشمولین

۱. شناسایی دهک‌های جمعیتی به‌جای شناسایی دهک‌های پایین درآمدی و احتمال عدم ورود برخی افراد به طرح توزیع سهام عدالت که جزء دهک‌های پایین درآمدی هستند.
۲. ابهام قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در مورد مشمولین.
۳. ابهام در تعیین دوره تقسیط و تعلق سهام به مشمولین به میزان مبلغ بدهی تسویه شده توسط شورای عالی اجرای سیاست‌ها در مصوبه مورخ ۱۳۹۵/۹/۱۵ به‌جای وزارت امور اقتصادی و دارایی و عدم رعایت حق دوره ده‌ساله پرداخت اقساط برای همه مشمولین.
۴. مسکوت بودن قانون درخصوص ارزش سهام قابل واگذاری به هر مشمول و روش وصول اقساط سهام واگذار شده.
۵. وجود شکاف یک میلیون و هشتصد هزار نفری بین مشمولین شناسایی شده و مشمولین نهایی سامانه سهام عدالت که تصمیم مشخصی برای تعیین تکلیف درخصوص این مشمولین ارائه نشده است.
۶. ابهام در عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در فرآیند نهایی کردن مشمولین سهام عدالت، در رابطه با وضعیت مالکیت سهام توسط ورثه متوفیانی که سهام عدالت داشته‌اند.
۷. نبود برنامه‌ای برای متولدان جدید سهام عدالت زیرا متولدان جدید از هر طبقه‌ای که باشند مشمول دریافت سهام عدالت نخواهند بود.

۱. رجوع شود به گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس به شماره مسلسل ۲۳۹۱۵۳۳۰ مورخ ۱۳۹۵/۱۲/۲۴.

۸. تغییر مداوم پرتفوی سهام عدالت از سوی دولت.
۹. بلا تکلیفی نحوه انتقال سهام عدالت به مشمولین و روشن نبودن نحوه پرداخت سود به آنها.
۱۰. نامشخص بودن نحوه برخورد با مشمولین انصرافی.

ب) پرتفوی سهام عدالت

۱. تکلیف قانونگذار در خصوص واگذاری شرکت‌های گروه دو ماده (۲) قانون به سهام عدالت رعایت نشده است و سهام برخی از شرکت‌های گروه یک نیز در پرتفوی سهام عدالت وجود دارد.

۲. قیمتگذاری نشدن برخی شرکت‌ها در پرتفوی سهام عدالت و قیمتگذاری برخی شرکت‌ها توسط هیئت واگذاری بدون توجه به تبصره «۱» ماده (۳۴) قانون (تبصره «۱» - مبنای قیمتگذاری، قیمت فروش نقدی سهام در بورس خواهد بود).

۳. تدریجی بودن فرآیند واگذاری شرکت‌های دولتی در طرح مذکور و عدم تسویه کامل مطالبات دولت تاکنون.^۱

۴. اعمال مالکیت و مدیریت سهام عدالت توسط دستگاه‌های اجرایی ذیربط (وزارتخانه یا شرکت مادر تخصصی) تا زمان آزادسازی سهام مذکور و عدم امکان اعمال حق رأی توسط مشمولین سهام عدالت.

ج) شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و تعاونی عدالت شهرستانی

۱. تعداد زیاد این تعاونی‌ها و ایجاد هزینه‌های اجرایی بالا، موجب شده تا دولت اعتباراتی را (به‌خصوص در سال‌های ابتدایی اجرای طرح) به این تعاونی‌ها تخصیص دهد.
۲. عدم کارآیی تعاونی‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی در اعمال مدیریت در شرکت‌ها به دلیل فقدان اطلاعات و تخصص کافی در فعالیت‌های تولیدی و فنی.
۳. عدم شفافیت قانون در خصوص نحوه کارکرد شرکت‌های سرمایه‌گذاری و تعاونی‌های شهرستانی.
۴. ایجاد مشکلات مدیریتی برای شرکت‌های سرمایه‌پذیر.

د) لایحه پیشنهادی «ساماندهی طرح توزیع سهام عدالت»

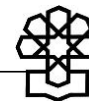
۱. امکان شکل‌گیری انحصار در حوزه‌های مشخص.
۲. امکان عرضه سریع سهام توسط مشمولین و از بین رفتن اهداف سهام عدالت (گسترش مالکیت عمومی، تأمین عدالت اجتماعی و تشویق اقشار مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها).
۳. محدودیت در امکانات و ظرفیت بورس.
۴. شفافیت پایین پیش‌نویس لایحه در خصوص نوع صندوق، ویژگی‌های آن، اساسنامه، مجامع صندوق، سهام ممتاز و ... .

---

۱. کل بدهی مشمولین بابت ۴۹ شرکت واگذار شده قطعی تا پایان شهریورماه ۱۳۹۶، حدود ۲۷ هزار میلیارد تومان، مبلغ تسویه شده از محل سود شرکت‌های سرمایه‌پذیری حدود ۲۴ هزار میلیارد تومان، تخفیف اعمال شده بابت دو دهک پایین درآمدی ۲/۶ هزار میلیارد تومان و مبالغ واریزی توسط مشمولین ۱۱ میلیارد تومان می‌باشد. در نتیجه کسری مبلغ تسویه شده نسبت به کل واگذاری‌های قطعی ۶۰۰ میلیارد تومان است.

۵. عدم شفافیت نحوه واگذاری صندوق از دولت به بخش خصوصی.
  ۶. احتمال ورود نهادهای عمومی غیردولتی در طرح سهام عدالت و افزایش سهم این نهادها در بازار.
- ۴-۶-۱. راهکار**
۱. تعریف دقیق دایره مشمولین و نحوه ورود به این دایره و خروج از آن در قانون. با این تعریف، اولاً فرصت پوشش همه دهک‌های پایین درآمدی در طرح توزیع سهام عدالت فراهم می‌شود و شکاف یک میلیون و هشتصد هزار نفری مشمولین، تعیین تکلیف خواهد شد. ثانیاً وضعیت انصرافی‌ها، متوفیان، متولدان جدید سهام عدالت و نیز تعداد مشمولین هر خانوار روشن می‌گردد.
  ۲. تصویب نحوه محاسبه دوره تقسیط ده‌ساله که در زمره شرایط واگذاری سهام به مشمولین است، توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی به استناد تبصره «۳» ماده (۳۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم.
  ۳. اصلاح قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم در جهت تصریح این قانون در خصوص ارزش سهام قابل واگذاری به هر مشمول و تعیین روش وصول اقساط سهام واگذار شده بجز از طریق سود.
  ۴. تصویب قانون در مورد چگونگی برخورد با عدم تسویه کامل اقساط واگذاری‌ها از سوی مشمولین.
  ۵. عدم تغییر پرتفوی سهام عدالت توسط دولت.
  ۶. ارائه سازوکار پرداخت سود به مشمولین.
  ۷. نهایی کردن پرتفوی سهام عدالت، قیمتگذاری کردن همه شرکت‌ها و فراهم کردن زمینه ورود همه شرکت‌های پورترفو به بورس.
  ۸. تعیین تکلیف شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی و تعاونی عدالت شهرستانی. در لایحه پیشنهادی ساماندهی «طرح توزیع سهام عدالت» نقش این تعاونی‌ها و شرکت‌ها، پس از آزادسازی سهام عدالت نامشخص است.
  ۹. افزایش شفافیت لایحه پیشنهادی در بخش آزادسازی سهام عدالت مواردی نوع صندوق، ویژگی‌های آن، اساسنامه، مجامع صندوق، سهام ممتاز و ... .
  ۱۰. ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز آزادسازی سهام عدالت در بورس و بازار سرمایه.
  ۱۱. در نظر گرفتن روش‌هایی برای جلوگیری از عرضه یکباره سهام عدالت توسط مشمولین بعد از آزادسازی در لایحه پیشنهادی.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت که اگر قرار است دولت لایحه‌ای را برای ساماندهی سهام عدالت (اصلاح مواد (۳۴) تا (۳۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم) تقدیم مجلس کند، لازم است که در این لایحه در خصوص مواردی مشتمل بر دایره شمول واگذاری سهام به‌طور صریح، میزان سهام قابل واگذاری به هر مشمول، نحوه محاسبه دوره تقسیط ده‌ساله برای مشمولین، شفافیت در روش آزادسازی

سهام عدالت و پیش‌نیازهای آن، سازوکاری برای جلوگیری از عرضه سریع سهام توسط مشمولین، کارکرد شرکت‌های سرمایه‌گذاری و تعاونی عدالت شهرستانی پس از آزادسازی و سایر موارد ذکر شده تصمیم‌گیری نماید.

۱-۷. بررسی سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی و شاخص‌های اجرایی موضوع بندهای «۳» و «۵» ماده (۴۲) قانون مزبور

به استناد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، مقرر است با تدوین برنامه فرهنگی - تبلیغی دستگاه‌های اجرایی و محاسبه برخی شاخص‌ها فضای کسب‌وکار مطلوب فراهم و تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم تسهیل گردد که در این قسمت به آنها پرداخته می‌شود.

۱-۷-۱. سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی برای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی

تصویبنامه «سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی برای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی» موضوع بند «۳» ماده (۴۲) قانون در تاریخ ۱۳۸۹/۶/۱۳ توسط شورای عالی اجرای سیاست‌ها تصویب شد و در بند «۱» آن، تمامی دستگاه‌های اجرایی مکلف شدند برنامه فرهنگی - تبلیغی خود را با هدف ارتقای باورها، ارزش‌ها و هنجارهای دینی و ملی در زمینه حمایت از سرمایه‌گذاری مشروع و مولد و پشتیبانی از تولید و توسعه آن و ایجاد فضای مطلوب کسب‌وکار تهیه نمایند. همچنین در جزء «د» بند «۲» این تصویبنامه آمده است که دستگاه‌های اجرایی می‌بایست هر شش ماه یکبار گزارش اقدامات فرهنگی - تبلیغاتی خود را به وزارت امور اقتصادی و دارایی (دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی) ارائه کنند که متأسفانه از زمان تصویب تاکنون، این مصوبه مورد توجه قرار نگرفته است و اطلاعاتی از نحوه اجرای آن منتشر نشده است.

۱-۷-۲. شاخص‌های اجرایی برای تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی

در بند «۵» ماده (۴۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی، تصویب شاخص‌های اجرایی برای تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی به منظور اعمال نظارت دقیق بر اجرای آنها، به‌عنوان یکی از اختیارات و وظایف شورای عالی اجرای سیاست‌ها در نظر گرفته شده است. شاخص‌های اجرایی و دستگاه‌های متولی آن به شرح جدول ۶ در ابلاغیه شماره ۶۳/۱/۱۱۰۹۰۸ مورخ ۱۳۸۹/۵/۱۶ شورای مذکور مشخص شده است.

جدول ۶. شاخص‌های اجرایی موضوع بند «۵» ماده (۴۲) قانون به همراه دستگاه‌های متولی

تعداد شاخص	-	نام سازمان
۱۹	-	سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور
۹	سازمان خصوصی‌سازی	وزارت امور اقتصادی و دارایی
۱	دفتر پایش و بهبود محیط کسب‌وکار	
۵	-	بانک مرکزی
۴	با همکاری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	مرکز آمار ایران
۲	-	مرکز ملی رقابت
۱	-	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی
۱	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت
۴۲	-	مجموع

در ادامه به عملکرد هر یک از دستگاه‌های فوق در ارائه شاخص‌های مرتبط پرداخته شده و چالش‌های این حکم قانون و راهکارهای رفع این چالش‌ها بیان شده است.

الف) عملکرد

از بین دستگاه‌های متولی برای محاسبه شاخص‌های موضوع بند «۵» ماده (۴۲) قانون مذکور، تنها سازمان خصوصی‌سازی و بانک مرکزی مبادرت به ارائه گزارش لازم در سال ۱۳۹۵ نموده‌اند و سایر دستگاه‌ها گزارشی ارائه نکرده‌اند. بانک مرکزی متولی تهیه و محاسبه پنج شاخص است که تنها سه شاخص را برای سال ۱۳۹۵ محاسبه کرده و در خصوص دو شاخص دیگر که مربوط به بخش تعاون (نسبت تسهیلات اعطایی توسط مؤسسات پولی و بانکی به بخش تعاونی به کل تسهیلات اعطایی و نسبت یارانه تسهیلات بانکی پرداختی به بخش تعاون به کل یارانه سود تسهیلات بانکی پرداختی) است، اطلاعاتی ارائه نکرده است. در جدول ۵ اطلاعات مربوط به شاخص‌های محاسبه شده توسط بانک مرکزی ارائه شده است.

بر اساس جدول ۷ شاخص اول از حساب ذخیره ارزی در سال ۱۳۹۵ منابعی اختصاص نیافته است. بنابراین تسهیلات استفاده شده توسط بخش غیردولتی به میزان حدود ۷۶ میلیون دلار که به‌عنوان سهم بخش غیردولتی از کل تسهیلات استفاده شده به میزان حدود ۹۷ درصد اعلام شده، با ابهام مواجه است و متأسفانه در ذیل جدول هیچگونه توضیحی از سوی بانک مرکزی ارائه نشده است. به‌علاوه در خصوص شاخص دوم یعنی سهم بخش غیردولتی از تأمین مالی خارجی و رشد آن، تأمین مالی به عمل آمده طی سال ۱۳۹۵ نسبت به سال قبل، از کاهشی معادل ۱/۴ درصد برخوردار بوده که مثبت ارزیابی نمی‌شود.

جدول ۷. سهم منابع اختصاص یافته از حساب ذخیره ارزی

به بخش غیردولتی و سهم بخش غیردولتی از تأمین مالی خارجی و رشد آن در سال ۱۳۹۵

شاخص اول - سهم منابع اختصاص یافته از حساب ذخیره ارزی به بخش غیردولتی در سال ۱۳۹۵			
کل مبلغ مصوب (میلیون دلار)	سهم بخش غیردولتی از مبلغ مصوب (درصد)	کل تسهیلات استفاده شده (میلیون دلار)	سهم بخش غیردولتی از کل تسهیلات استفاده شده (درصد)
۰	-	۷۶/۵۰	۹۷/۲۰
شاخص دوم - سهم بخش غیردولتی از تأمین مالی خارجی و رشد آن در سال ۱۳۹۵			
تأمین مالی خارجی (میلیون دلار)	سهم بخش غیردولتی از تأمین مالی خارجی (درصد)	رشد منابع اختصاص یافته به بخش غیردولتی (درصد)	
۱,۳۵۹/۹	۵۸/۲	-۱/۴	

در جدول ۸ شاخص سوم یعنی نسبت تسهیلات پرداختی در بخش غیردولتی به کل تسهیلات در چهار مقطع سه ماهه طی سال ۱۳۹۵ به ترتیب ۹۸/۵، ۹۸/۴، ۹۹ و ۹۸/۵ درصد بوده است و سخنی از پرداخت باقی تسهیلات (هرچند ناچیز) به سایر بخش‌ها به میان نیامده است.

جدول ۸. شاخص سوم - تسهیلات پرداختی در بخش غیردولتی به کل تسهیلات (درصد)

(میلیارد ریال)

۱۳۹۵	سه ماهه اول		سه ماهه دوم		سه ماهه سوم		سه ماهه چهارم	
	نسبت	رقم	نسبت	رقم	نسبت	رقم	نسبت	رقم
بخش تعاونی	۰/۴	۳۷۸۴	۲/۳	۸۷۹۷/۷	۰/۶	۲۱۶۳۳/۶	۱/۳	۲۱۶۳۳/۶
بخش خصوصی	۸۷/۱	۸۱۴۰۹۴/۱	۸۶/۳	۱۱۹۱۹۴۴	۸۷/۹	۱۳۰۶۵۲۲/۱	۸۰/۳	۱۳۰۶۵۲۲/۱
دیگر نهادهای عمومی	۱۱	۱۰۲۵۰۹/۷	۹/۷	۱۳۴۱۹۹/۲	۱۰/۵	۲۷۴۱۰۰/۳	۱۶/۹	۲۷۴۱۰۰/۳
کل تسهیلات پرداختی به بخش غیردولتی	۹۸/۵	۹۲۰۳۸۷/۸	۹۸/۴	۱۳۵۸۲۷۷/۸	۸۸	۱۶۰۲۲۵۶	۹۸/۵	۱۶۰۲۲۵۶
کل تسهیلات پرداختی	۱۰۰	۹۳۴۷۴۲/۸	۱۰۰	۱۳۸۰۸۳۰/۴	۱۰۰	۱۶۲۶۲۷۵/۶	۱۰۰	۱۶۲۶۲۷۵/۶

سازمان خصوصی سازی نیز متولی تهیه ۹ شاخص است که این شاخص‌ها عموماً در رابطه با واگذاری‌ها (۵ شاخص) و سهام عدالت (۴ شاخص) بوده که صرفاً به محاسبه و ارائه ۵ شاخص که خلاصه آن به شرح جدول ۹ طی سال ۱۳۹۵ ارائه شده، مبادرت نموده است. لکن به جای ارائه باقی شاخص‌ها که مربوط به موضوع سهام عدالت است، یک برگ اطلاعات مربوط به وضعیت و ارزیابی خزانه بابت سهام عدالت ناشی از سود مصوب شرکت‌های سرمایه‌پذیر را ارائه نموده است.

جدول ۹. شاخص‌های ارائه شده از سوی سازمان خصوصی‌سازی

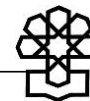
موضوع بند «۵» ماده (۴۲) قانون برای سال ۱۳۹۵

درصد	موضوع	نام شاخص
۵۳	-	درصد تحقق واگذاری سهام در فعالیت‌های موضوع گروه‌های ۱ و ۲ ماده (۲) قانون
۵۸	به عموم متقاضیان (بخش خصوصی)	ارزش واگذاری سهام دولتی مشمول گروه یک ماده (۲) قانون
۴۲	بابت رد دیون (مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی)	
۰	به طرح توزیع سهام عدالت (بخش تعاونی)	
۵۳	به عموم متقاضیان (بخش خصوصی)	ارزش واگذاری سهام دولتی مشمول گروه دو ماده (۲) قانون
۴۷	بابت رد دیون (مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی)	
۰	به طرح توزیع سهام عدالت (بخش تعاونی)	
۴۲	(به تفکیک گروه یک ماده (۲) قانون)	نسبت ارزش سهام دولتی واگذار شده به منظور تأدیه بدهی دولت به مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و سایر بخش‌ها به کل ارزش واگذاری سهام دولتی
۴۷	(به تفکیک گروه دو ماده (۲) قانون)	
۷	روش بورس‌های داخلی/ خارجی	ارزش واگذاری سهام دولتی
۹۳	روش مزایده عمومی در بازارهای داخلی/ خارجی	
۰	روش مذاکره	

همانطور که براساس جدول ۹ مشخص است، شاخص‌های پنج‌گانه به‌درستی محاسبه شده، لکن نتایج آن انحراف خصوصی‌سازی را از اهداف اصلی آن تأیید می‌کند. سهم بالای رد دیون (به ترتیب ۴۲ درصد از ارزش واگذاری‌های گروه یک و ۴۷ درصد از ارزش واگذاری‌های گروه دو) از یکسو و سهم ۹۳ درصدی روش مزایده در واگذاری‌ها از سوی دیگر، مؤید انحراف مزبور است. اگرچه تکالیف قوانین بودجه سنواتی و عدم جذابیت برخی از بنگاه‌ها جهت واگذاری روش‌های مزبور را تحمیل نموده‌اند.

ب) چالش‌ها و راهکارها

نکته اساسی این است که هدف از تصویب شاخص‌های اجرایی در بند «۵» ماده (۴۲)، ارائه سنجه‌هایی برای محاسبه میزان تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی بوده است که متأسفانه مورد توجه چندانی از سوی دستگاه‌های متولی قرار نگرفته است. براساس بررسی‌های اولیه دفتر پایش و بهبود محیط کسب و کار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم، تمامی شاخص‌های تعریف شده قابلیت محاسبه دارند، اگرچه برخی از شاخص‌ها واجد پیچیدگی‌های محاسباتی می‌باشد. به‌طور مثال، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی با ذکر عدم وجود اطلاعات، شاخص مرتبط با این وزارتخانه را محاسبه نمی‌کند یا شورای رقابت به‌جای محاسبه دامنه تمرکز شدید در سه گروه فعالیت‌های اقتصادی موضوع ماده (۲) قانون، به محاسبه این شاخص بدون توجه به گروه‌بندی در کارگاه‌های بالای صد نفر پرداخته است.

لذا به نظر می‌رسد شورای عالی اصل چهل و چهارم، می‌باید طی برگزاری جلسه‌ای به استماع دلایل عدم محاسبه شاخص‌ها توسط برخی دستگاه‌های متولی و عدم ارائه آن پرداخته و نسبت به ارائه راهکارهای لازم به منظور محاسبه شاخص‌های مزبور یا اصلاح و تکمیل آنها که مقرر است به سنجش میزان تحقق اهداف سیاست‌های مذکور بپردازد، مبادرت ورزد.

۸-۱. ارتقای کارآیی و افزایش بهره‌وری

همانطور که در مقدمه گزارش اشاره شد، ارتقای کارآیی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری و افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی از جمله اهداف مورد نظر مقام معظم رهبری در ابلاغ اهداف هشت‌گانه سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی بوده است. سازمان خصوصی‌سازی^۱ در سال ۱۳۹۳، طی گزارشی عملکرد ۵۴ شرکت که حداقل ۳ سال از زمان واگذاری آنها به بخش خصوصی سپری شده و واگذاری آنها به صورت سهام‌کنترلی بوده را مورد بررسی قرار داده است. اهم نتایج این گزارش مؤید موارد زیر بوده است:

- بهره‌وری نیروی کار در ۴۴ شرکت از ۵۴ شرکت مورد بررسی افزایش داشته و در ۹ شرکت، بهره‌وری نیروی کار کاهش نشان می‌دهد.
  - ۴۶ درصد شرکت‌های مورد بررسی، افزایش در بهره‌وری کل را تجربه نموده‌اند و ۲۰ درصد شرکت‌ها نیز کاهش جزئی در بهره‌وری کل داشته‌اند.
  - فروش محصول یا درآمد حاصل از فروش خدمات ۴۸ شرکت، معادل ۸۹ درصد در شرکت‌های مورد بررسی، رشد داشته است.
  - تعداد ۳۵ شرکت، با اعمال سیاست‌های مدیریتی، بازده حقوق صاحبان خود را افزایش داده‌اند.
  - ۲۴ شرکت، سرمایه خود را پس از واگذاری افزایش داده‌اند.
  - میانگین سود خالص ۴۱ شرکت، پس از خصوصی‌سازی، در مقایسه با قبل، رشد داشته است.
- اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران در گزارشی تحت عنوان بررسی «عملکرد هیئت واگذاری»، انتخاب این بنگاه‌ها برای مطالعه را توسط سازمان خصوصی‌سازی که دارای نفع در نتیجه‌گیری بوده است، را نقد و پیشنهاد نموده که این قبیل تحقیقات باید توسط نهادهای مستقل (به‌طور مثال دانشگاه‌ها) انجام شود. بالاخص که رحمتی، پیلهوری (۲۰۱۷) در تحقیق خود به‌عنوان یک نتیجه جانبی نشان داده‌اند که خصوصی‌سازی اثر معناداری بر بهره‌وری نداشته است. لذا ضروری است جهت فراهم کردن امکان اظهارنظر در خصوص افزایش یا کاهش بهره‌وری بنگاه‌ها پس از واگذاری، مراتب در دستور کار کمیسیون تخصصی ذیربط قرار داده شود.

۱. گزارش بررسی عملکرد هیئت واگذاری، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

بخش دوم - واگذاری‌ها^۱

همانطور که در ابتدای بخش اول گزارش اشاره شد، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی صرفاً معطوف به امر واگذاری‌ها نمی‌باشد، لکن از آنجایی که سازمان خصوصی‌سازی براساس نگاه درآمدی دولت مکلف به ارائه سهام بنگاه‌های مشمول واگذاری مطابق فرآیند پیش‌بینی شده در قانون، آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها و ضوابط مربوط می‌باشد، لذا در ذیل به آمار مربوط در این رابطه پرداخته می‌شود.

۲-۱. عملکرد

ساختار نامناسب اغلب شرکت‌های باقی‌مانده در بخش دولتی برای عرضه و واگذاری، عدم همکاری لازم دستگاه‌های اجرایی و مقاومت در برابر فرآیند خصوصی‌سازی و فراهم نبودن فضای کسب‌وکار مناسب در کشور برای واگذاری‌ها از یکسو و خروج تعداد قابل توجهی از شرکت‌های مشمول واگذاری از فهرست واگذاری‌ها و بلا تکلیف گذاردن آنها از سوی دیگر، عملاً شرایط را برای واگذاری‌ها نامساعد و هزینه‌های قابل توجهی را به اقتصاد کشور تحمیل کرده است.

براساس مصوبات هیئت واگذاری طی سال‌های ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۵، جمعاً معادل ۸۸۷ بنگاه دولتی توسط هیئت مذکور در فهرست واگذاری‌ها قرار گرفت، ولی لزوماً همه آنها واگذار نشد. جدول ۱۰ تعداد بنگاه‌های مشمول واگذاری طی چهار سال اخیر به تفکیک سال و گروه فعالیت را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. تعداد بنگاه‌های مشمول واگذاری در چهار سال اخیر براساس مصوبات هیئت واگذاری

جمع کل	۱۳۹۵			۱۳۹۴			۱۳۹۳			۱۳۹۲			سال
	جمع	گروه دو	گروه یک	جمع	گروه دو	گروه یک	جمع	گروه دو	گروه یک	جمع	گروه دو	گروه یک	
۸۸۷	۲۰۱	۱۰۸	۹۳	۱۳۳	۵۴	۷۹	۲۲۰	۹۹	۱۲۱	۳۳۳	۱۶۷	۱۶۶	تعداد موارد مشمول واگذاری

جدول ۱۱ آخرین وضعیت بنگاه‌های دولتی واگذار شده، ادغام، انحلال و انتقالی به سایر گروه‌ها و قابل واگذاری را نشان می‌دهد.

۱. گزارش «بررسی عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در ۴ سال اخیر»، معاونت نظارت و بازرسی امور اقتصادی، بازرسی امور اقتصادی و دارایی، سازمان بازرسی کل کشور.

جدول ۱۱. آخرین وضعیت بنگاه‌های دولتی واگذار شده، تعیین تکلیف شده و قابل واگذاری،

منتهی به تاریخ ۱۳۹۵/۱۰/۶

عنوان	تعیین تکلیف شده و خروج کامل			جمع کل	بنگاه‌های قابل واگذاری	جمع کل
	فروخته شده	ادغام، انحلال و ورشکسته	انتقال به گروه سه و خروج از لیست			
تعداد بنگاه	۱۸۰۶	۱۷۴	۲۱۴۰	۱۱۲۰	۲۳۰۰	۱۷۰۱
درصد از کل	۴۷	۱۰	۸	۶۶	۱۲	۲۲

جدول ۱۲ ارزش سهام یا دارایی متعلق به دولت را که طی سال‌های ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۵/۶/۳۱ توسط سازمان خصوصی‌سازی به عموم متقاضیان عرضه و فروخته شده است نشان می‌دهد.

جدول ۱۲. ارزش سهام یا دارایی دولت طی چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ به عموم متقاضیان

(میلیارد ریال)

عنوان	سال	نوع واگذاری	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	شش ماهه اول سال ۱۳۹۵	جمع کل	نسبت به کل واگذاری‌ها به عموم متقاضیان (درصد)
			عرضه و فروش سهام یا دارایی دولتی به عموم متقاضیان	۲۳۷,۰۲۹	۴۸,۹۰۴	۳۰,۰۷۰	۵,۷۸۹	۳۲۱,۷۹۲
اختصاص منابع حاصل از فروش به درآمد عمومی کشور (با احتساب سود فروش اقساطی)	۴۷,۱۶۴	.	.	.	۴۷,۱۶۴	۵/۶		
جمع	۲۸۴,۱۹۳	۴۸,۹۰۴	۳۰,۰۷۰	۵,۷۸۹	۳۶۸,۹۵۶	۴۳/۸		

همانطور که در جدول ۱۲ قابل مشاهده است، از کل مبلغ ۳۶۸,۹۵۶ میلیارد ریال سهام یا دارایی دولتی عرضه و فروخته شده به عموم متقاضیان طی چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۶/۳۱، جمعاً مبلغ ۳۲۱,۷۹۲ میلیارد ریال منابع حاصل از واگذاری‌ها مستقیماً توسط سازمان خصوصی‌سازی به خزانه واریز گردیده و مبلغ ۴۷,۱۶۴ میلیارد ریال نیز از طریق چرخش خزانه، بابت رد دیون دولت، به طلبکاران پرداخته شده است.

۱. براساس اطلاعات سازمان خصوصی‌سازی، تعداد بنگاه فروخته شده ۸۳۵ گزارش شده است که ۶۳۶ بنگاه قبل از دولت یازدهم و ۱۹۹ بنگاه در دولت یازدهم به فروش رسیده است.

۲. براساس اطلاعات سازمان خصوصی‌سازی، تعداد انتقال به گروه ۳ و خروج از لیست ۲۷۴ گزارش شده است.

۳. براساس اطلاعات سازمان خصوصی‌سازی، تعداد انتقال به گروه ۳ و خروج از لیست ۱۵۳ گزارش شده است.

۴. براساس اطلاعات سازمان خصوصی‌سازی تعداد بنگاه‌های قابل واگذاری ۲۲۵ گزارش شده است.

از ابتدای سال ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۵/۶/۳۱ جمعاً مبلغ ۱۴۰,۵۲۱ میلیارد ریال سهام یا دارایی متعلق به دولت توسط سازمان خصوصی‌سازی به اشخاص حقیقی و حقوقی طلبکار، بابت رد دیون دولت، به شیوه انتقال مستقیم انتقال یافته که معادل ۹/۷ درصد کل واگذاری‌های انجام شده را تشکیل می‌دهد. جدول ۱۳ نشان‌دهنده ارزش این نوع واگذاری‌ها به تفکیک سال است.

جدول ۱۳. ارزش سهام یا دارایی دولت طی چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۰۶/۳۱

به شیوه انتقال مستقیم بابت رد دیون دولت (میلیارد ریال)

نوع واگذاری	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	شش ماهه اول سال ۱۳۹۵	جمع کل	نسبت به کل واگذاری‌های انجام شده که رقمی معادل ۱,۴۴۴,۷۱۱ میلیارد ریال است (درصد)
واگذاری سهام یا دارایی به شیوه انتقال مستقیم به اشخاص حقیقی و حقوقی طلبکار از دولت	۱۳۳,۲۵۲	۰	۷,۲۶۹	۰	۱۴۰,۵۲۱	۹/۷

در ضمن در بازه زمانی پانزده‌ساله منتهی به ۱۳۹۵/۱۱/۱۵ معادل ۲۱ درصد از ارزش واگذاری‌های انجام شده برخلاف روح حاکم بر سیاست‌های کلی (که مبتنی بر انتقال مالکیت و مدیریت بنگاه‌های دولتی به بخش خصوصی است) مستقیماً به اشخاص حقیقی و حقوقی طلبکار از دولت، بابت رد دیون دولت انتقال یافته است.

جدول ۱۴ نشان‌دهنده ارزش سهام یا دارایی دولت طی چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۶/۳۱ است که به سهام عدالت اختصاص یافت.

جدول ۱۴. ارزش سهام یا دارایی دولت، اختصاص یافته به سهام عدالت به شیوه انتقال مستقیم،

طی چهار سال منتهی ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ (میلیارد ریال)

نوع واگذاری	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	شش ماهه اول سال ۱۳۹۵	جمع کل	نسبت به کل واگذاری‌های انجام شده که رقمی معادل ۱,۴۴۴,۷۱۱ میلیارد ریال است (درصد)
واگذاری سهام یا دارایی به شیوه انتقال مستقیم بابت سهام عدالت	۳۵,۲۶۷	۲,۵۷۳	۰	۰	۳۷,۸۴۰	۲/۶

آمار مندرج در جدول فوق نشان می‌دهد که در بازه زمانی چهارساله منتهی به ۱۳۹۵/۶/۳۱، معادل ۲/۶ درصد و در بازه زمانی پانزده‌ساله منتهی به ۱۳۹۵/۱۱/۱۵، معادل ۲۱ درصد از ارزش کل واگذاری‌ها،

به سهام عدالت اختصاص یافته است. براساس آمار منتشره ازسوی سازمان خصوصی سازی در آیین رونمایی از سامانه سهام عدالت در تاریخ ۱۳۹۵/۱۲/۱۷، در حال حاضر سهام ۶۰ شرکت دولتی از ۱ تا ۹۵ درصد در سبد سهام عدالت قرار دارد. جدول ۱۵ نشان دهنده آخرین وضعیت این سبد است.

جدول ۱۵. ترکیب سهام اختصاص یافته به سهام عدالت

تعداد شرکت سرمایه پذیر	دامنه درصد سهام تخصیص یافته به طرح توزیع سهام عدالت
۶۰	۱ درصد و بالاتر
۵۷	۱۰ درصد و بالاتر
۵۳	۲۰ درصد و بالاتر (حداقل یک کرسی مدیریتی دولتی)
۳۸	۳۰ درصد و بالاتر
۲۰	۴۰ درصد و بالاتر (حداقل یک کرسی مدیریتی دولتی)
۱۰	۵۰ درصد و بالاتر (کنترل توسط دولت)

از آنجایی که به استناد تصویبنامه شماره ۱۸۷۴۳۶/ت/۴۴۶۱۹ هـ مورخ ۱۳۸۹/۸/۱۹ هیئت وزیران و بند «۲» مصوبه شماره ۶۳/۱۹۴۷۳۷ مورخ ۱۳۹۳/۱۱/۲۵ شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل قانون اساسی، اعمال مالکیت و مدیریت سهام عدالت تا زمان آزادسازی برعهده دستگاه‌های اجرایی ذیربط (وزارتخانه یا شرکت مادر تخصصی) است، بنابراین، ملاحظه می‌شود که در ۵۳ شرکت مندرج در جدول فوق (با دامنه سهام تخصیص یافته ۲۰ درصد و بالاتر)، حداقل یک نماینده دولت از جانب صاحبان سهام عدالت حضور داشته و اعمال مدیریت می‌کند. همچنین ۱۰ شرکت که ۵۰ درصد و بالاتر سهام آن متعلق به سبد سهام عدالت است، کماکان توسط دولت کنترل می‌شود. به این ترتیب، صاحبان سهام عدالت که در حال حاضر قریب به ۵۰ میلیون نفر هستند کنترلی بر سهام خود نداشته و در نتیجه این نوع خصوصی سازی با ابهاماتی مواجه است. بنابراین، استنتاج می‌گردد که این ۲۱ درصد به همراه ۲۱ درصد رد دیون، در مجموع ۴۲ درصد از واگذاری‌ها عملاً ماهیت خصوصی سازی نداشته و برای خصوصی سازی کشور یک آسیب جدی محسوب می‌شود.

جدول ۱۶ ارزش واگذاری‌ها در بازارهای مختلف بورس، فرابورس و مزایده را نشان می‌دهد.

جدول ۱۶. ارزش سهام یا دارایی دولت که طی چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۰۶/۳۱

(میلیارد ریال)

در بازارهای مختلف عرضه و فروخته شده

نسبت به کل واگذاری های انجام شده از ابتدای سال ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵/۱۱/۱۵ به تفکیک بازار عرضه (درصد)	نسبت به کل واگذاری های انجام شده طی چهار سال اخیر به تفکیک بازار عرضه (درصد)	جمع کل	شش ماهه اول سال ۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	واگذاری براساس بازار عرضه
۳۸/۴	۴۸/۳	۲۶۴,۶۷۴	۱,۹۸۷	۲۰,۸۴۹	۲,۹۹۷	۲۳۸,۸۴۲	بورس
۳۴/۳	۱۱/۴	۶۲,۲۰۰	۵۱۱	۲,۹۸۲	۲۷,۱۰۹	۳۱,۵۹۸	فرا بورس
۳۸/۶	۴۰/۳	۲۲۰,۴۴۲	۳,۲۹۱	۱۳,۵۰۸	۲۱۳۷۲	۱۸۲,۲۷۱	مزایده
۳۷/۹	۱۰۰	۵۴۷,۳۱۷	۵,۷۸۹	۳۷,۳۳۸	۵۱,۴۷۷	۴۵۲,۷۱۲	جمع

جدول ۱۷ ارزش سهام یا دارایی متعلق به دولت را به تفکیک حجم و سال واگذاری نشان می‌دهد. بر این اساس، حدود ۳۸ درصد واگذاری‌های انجام شده در حجم‌های مختلف (بلوکی، تدریجی و ترجیحی) مربوط به چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ است.

جدول ۱۷. ارزش سهام یا دارایی دولت که طی چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۰۶/۳۱ توسط سازمان

خصوصی‌سازی عرضه و فروخته شده به تفکیک حجم واگذاری

(میلیارد ریال)

نسبت به کل واگذاری های انجام شده از ابتدای سال ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵/۱۱/۱۵ به تفکیک حجم واگذاری (درصد)	نسبت به کل واگذاری های انجام شده طی چهار سال اخیر به تفکیک حجم واگذاری (درصد)	جمع کل	شش ماهه اول سال ۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	واگذاری به تفکیک حجم واگذاری
۳۶/۲	۹۵/۵	۵۲۲,۹۲۳	۴,۸۲۷	۲۹,۶۵۵	۵۰,۸۲۵	۴۳۷,۶۱۵	بلوکی
۱/۵	۳/۹	۲۱,۰۹۲	۸۸۹	۵,۶۷۶	۳۰۵	۱۴,۲۲۲	تدریجی
۰/۳	۰/۶	۳,۳۰۲	۷۳	۲,۰۰۷	۳۴۷	۸۷۵	ترجیحی
۳۸	۱۰۰	۵۴۷,۳۱۷	۵,۷۸۹	۳۷,۳۳۸	۵۱,۴۷۷	۴۵۲,۷۱۲	جمع

جدول ۱۸ ارزش سهام یا دارایی‌های متعلق به دولت را به تفکیک فعالیت‌های اقتصادی گروه‌های یک و دو ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی نشان می‌دهد.

جدول ۱۸. ارزش سهام یا دارایی دولت که طی چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۶/۳۱ توسط سازمان خصوصی سازی عرضه و فروخته شده به تفکیک گروه های فعالیت های اقتصادی

(میلیارد ریال)

واگذاری به تفکیک گروه های فعالیت های اقتصادی	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	شش ماهه اول سال ۱۳۹۵	جمع کل	نسبت به کل واگذاری های انجام شده از ابتدای سال ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵/۱۱/۱۵ به تفکیک حجم واگذاری (درصد)	نسبت به کل واگذاری های انجام شده طی چهار سال اخیر به تفکیک حجم واگذاری (درصد)
گروه یک ماده (۲) قانون	۱۱۷,۳۱۵	۵۰,۷۸۴	۱۶,۵۲۲	۵,۶۷۷	۱۹۰,۲۸۸	۱۳/۲	۳۴/۸
گروه دو ماده (۲) قانون	۳۳۵,۳۹۶	۶۹۴	۲۰,۸۱۶	۱۲۲	۳۵۷,۰۲۹	۲۴/۷	۶۵/۲
جمع	۴۵۲,۷۱۲	۵۱,۴۷۷	۳۷,۳۳۸	۵,۷۸۹	۵۴۷,۳۱۷	۳۷/۹	۱۰۰

در جدول ۱۹ آمار تحقق اهداف بودجه ای سازمان خصوصی سازی در سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۴ آمده است. علاوه بر اطلاعات جدول، این نکته قابل ذکر است که در پانزده سال گذشته (از ابتدای سال ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵/۱۱/۱۵) کل وجوه حاصل از واگذاری ها که توسط سازمان خصوصی سازی به حساب های خزانه واریز شده به علاوه تهاتر منابع حاصل از واگذاری با بدهی دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی، جمعاً مبلغ ۷۰۰,۱۷۱ میلیارد ریال اعلام گردید.

جدول ۱۹. آمار تحقق اهداف بودجه ای (منابع حاصل از واگذاری سهام یا دارایی دولت)

سازمان خصوصی سازی در چهار سال منتهی به ۱۳۹۵/۱۱/۱۵ (میلیارد ریال)

عنوان	سال	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	از ابتدای سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۵/۱۱/۱۵	جمع کل
تکلیف واریز به حساب درآمد عمومی به موجب قوانین بودجه سنواتی		۶۲,۰۰۰	۷۷,۰۰۰	۱۴۵,۰۰۰	۱۱۵,۰۰۰	۳۹۹,۰۰۰
عملکرد واریزی به حساب درآمد عمومی		۸۱,۴۴۴	۱۱۷,۲۴۵	۹۱,۸۵۵	۵۹,۴۹۹	۳۵۰,۰۴۳
درصد تحقق اهداف بودجه ای		۱۳۱/۴	۱۵۲/۳	۶۳/۳	۵۹/۵	۸۷/۷

جدول ۲۰ ارزش واگذاری ها طی زمانی تقریباً چهارساله (از ابتدای سال ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۵/۶/۳۱) را به تفکیک ماهیت خریداران یا انتقال گیرندگان نشان می دهد.

جدول ۲۰. ارزش ریالی بنگاه‌ها یا دارایی‌های واگذار شده و اختصاص یا انتقال یافته، به تفکیک ماهیت خریداران یا انتقال گیرندگان، طی سال‌های ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۵/۶/۳۱ (میلیارد ریال)

سال	بخش خصوصی واقعی			سهام عدالت	رد دیون	نهادهای عمومی غیردولتی، نظامی و انتظامی و انقلاب اسلامی، بانک‌ها، پیمانکاران و سایر طلبکاران از دولت ^۱	جمع کل
	بلوکی	تدریجی و ترجیحی	جمع				
۱۳۹۲	۱۰,۰۱۳	۱۵,۰۹۷	۲۵,۱۱۰	۳۵,۲۶۷	۱۳۳,۲۵۲	۲۵۹,۰۸۳	۴۵۲,۷۱۲
۱۳۹۳	۴۵,۲۰۹	۶۵۲	۴۵,۸۶۱	۲,۵۷۳	۰	۳,۰۴۳	۵۱,۴۷۷
۱۳۹۴	۸,۶۳۱	۷,۶۸۳	۱۶,۳۱۴	۰	۷,۲۶۹	۱۳,۷۵۶	۳۷,۳۳۸
نیمه اول سال ۱۳۹۵	۴,۸۲۷	۹۶۲	۵,۷۸۹	۰	۰	۰	۵,۷۸۹
جمع	۶۸,۶۸۱	۲۴,۳۹۴	۹۳,۰۷۵	۳۷,۸۴۰	۱۴۰,۵۲۱	۲۷۵,۸۸۱	۵۴۷,۳۱۶
سهم (درصد)	۱۲/۵	۴/۵	۱۷	۷	۲۶	۵۰	۱۰۰

۲-۲. چالش‌ها^۲

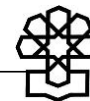
۱. ساختار نامناسب اغلب شرکت‌های باقیمانده دولت برای عرضه و واگذاری
۲. عدم همکاری لازم دستگاه‌های اجرایی و مقاومت در برابر فرآیند خصوصی‌سازی
۳. چالش‌های قیمتگذاری سهام
۴. تفویض اختیار اداره بنگاه‌های مشمول واگذاری به دستگاه تخصصی ذیربط
۵. فراهم نبودن فضای کسب‌وکار مناسب در کشور برای واگذاری‌ها
۶. وجود نگاه درآمدی به خصوصی‌سازی
۷. عدم مشارکت سرمایه‌گذاران خارجی در برنامه خصوصی‌سازی کشور
۸. چالش‌های واگذاری سهام در قالب طرح توزیع سهام عدالت

۲-۳. راهکارها

۱. ضروری است در کنار پرداختن به اهداف کمی در نظر گرفته شده در برنامه خصوصی‌سازی، به مقوله اصلاح ساختار شرکت‌ها و آماده‌سازی آنها قبل از واگذاری توجه بیشتری گردد. این امر مستلزم تخصیص مناسب منابع برای اصلاح ساختار و همچنین کاهش تعداد شرکت‌های قابل واگذاری در هر سال است. لذا در این خصوص می‌بایست اصلاح دوره زمانی پایان واگذاری‌ها به منظور فراهم آمدن فرصتی برای اصلاح روش‌ها و انجام برنامه اصلاح ساختار شرکت‌ها در دستور کار قرار گیرد.

۱. سایر طلبکاران از دولت که در این ستون گزارش شده است، شائبه مشابهت با رد دیون در جدول را به ذهن متبادر می‌سازد و می‌باید این دسته‌بندی‌ها شفاف شود.

۲. چالش‌ها و راهکارهای این فصل از سوی سازمان خصوصی‌سازی مطرح شده است.

۲. ضروری است تا سیاستگذاران و دست‌اندرکاران اجرای قانون اصل چهل و چهارم، تدابیر لازم و دارای ضمانت اجرایی را به‌منظور هماهنگی و همراهی دستگاه‌ها و شرکت‌های مادر تخصصی ذیربط اتخاذ نمایند. همچنین مقتضی است هماهنگی لازم بین تصمیمات اتخاذ شده در ارتباط با واگذاری‌ها توسط سیاستگذاران، نهادها و مراکز تصمیم‌گیری، صورت پذیرد.

۳. به‌منظور تسریع در عملیات واگذاری بنگاه‌ها و افزایش میزان موفقیت در برگزاری مزایده‌ها، شکل‌گیری یک نگاه واقع‌بینانه و عادلانه به مسئله تعیین قیمت پایه و همچنین استفاده از همه روش‌های مندرج در آیین‌نامه اجرایی شیوه‌های قیمتگذاری بنگاه‌ها و نحوه اعمال شیوه‌های مزبور در همین چارچوب، مورد پیشنهاد است.

۴. تعیین اعضای هیئت مدیره در شرکت‌های دولتی مشمول واگذاری (سهام بالای ۵۰ درصد) با پیشنهاد وزیر یا بالاترین مقام دستگاه تخصصی ذیربط و تأیید و تصویب وزیر محترم امور اقتصادی و دارایی انجام پذیرد؛ در ضمن امکان و اختیار عزل آنها نیز با وزارت متبوع باشد.

۵. با عنایت به اینکه بهبود فضای کسب‌وکار، وظیفه یک دستگاه و یا نهاد خاص نمی‌باشد، همت و تلاشی همه‌جانبه را هم در مقام سیاستگذاری توسط سیاستگذاران و هم در مقام اجرا توسط دستگاه‌های اجرایی می‌طلبد. بنابراین بررسی و تصمیم‌گیری در این زمینه به‌عنوان یکی از اولویت‌های اصلی دولت، مورد پیشنهاد است.

۶. مقتضی است از تمرکز صرف بر مقوله درآمدزایی برنامه خصوصی‌سازی در قوانین بودجه سنواتی اجتناب و بر اهداف اصلی مترتب بر برنامه مذکور تمرکز صورت پذیرد.

۷. ضروری است قبل از هر چیز مسئولان بپذیرند که با برنامه‌ریزی مناسب، حضور سرمایه‌گذار خارجی مفید و لازم است. از نظر بین‌المللی هم باید اقداماتی انجام شود تا بورس تهران جذاب‌تر شود. حضور فعال در نشست‌ها و کنفرانس‌های بین‌المللی برای معرفی بهتر بورس اتریش است. بازاریابی شرکت‌های در حال واگذاری و معرفی بازارها و نهادهای مالی ایران می‌تواند در جذب سرمایه‌گذاران خارجی مؤثر باشد. همچنین باید در جهت پیوند بازارهای سرمایه در دنیا تلاش کرد تا سرمایه‌گذاران خارجی، به‌راحتی امکان خرید و فروش سهام شرکت‌های دیگر کشورها را داشته باشند. یکی از بهترین راه‌های اتصال بورس‌ها و بازارهای سرمایه به یکدیگر از طریق اتصال شرکت‌های سپرده‌گذاری و در واقع همان نهادهای ثبت و سپرده‌گذاری است.

مدیریت نرخ ارز نیز عامل مهمی برای تشویق سرمایه‌گذاران خارجی به سرمایه‌گذاری در بورس ایران است؛ به‌طوری‌که بازاری برای ارز و مرجع رسمی اعلام نرخ ارز وجود داشته باشد که دیگر نگرانی از این بابت مشاهده نشود. همچنین طراحی ابزارهای ارزی از قبیل قرارداد آتی نرخ ارز، آپشن ارز و اختیار معامله نرخ ارز می‌تواند باعث جلب بیشتر سرمایه‌گذاران خارجی شود. کفایت مقررات مربوط به حمایت از حقوق سرمایه‌گذاری نیز یک مسئله مهم است که وظیفه نهاد ناظر است. در نهایت می‌بایست

فرآیند سرمایه‌گذاری ایرانیان مقیم خارج از کشور تسهیل شود. طبیعی است که برخی از محدودیت‌هایی که برای سرمایه‌گذاران خارجی در نظر گرفته شده، نباید برای سرمایه‌گذاری ایرانیان مقیم خارج از کشور وجود داشته باشد. بنابراین با توجه به سرمایه‌عظیمی که این دسته از هموطنان در اختیار دارند، برنامه‌ریزی برای جلب سرمایه‌گذاری‌های آنان ضرورت پیدا می‌کند.

۸. پیشنهاد‌های مربوط به سهام عدالت به تفصیل در بخش دوم جزء «۲-۱» این گزارش آمده است.

بخش سوم - تکالیف باقی‌مانده از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی

از آنجایی که در مورد برخی مواد قانون مذکور اقدامات مقتضی به عمل نیامده است، در این قسمت به اهم این مواد پرداخته می‌شود.

۱. تبصره «۲» بند «ج» ماده (۳) قانون: براساس این تبصره، فعالیت‌های حوزه سلامت، آموزش و تحقیقات و فرهنگ مشمول قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی نیستند و هرگونه توسعه توسط بخش‌های دولتی و غیردولتی و همچنین هرگونه واگذاری به بخش غیردولتی در این حوزه‌ها مطابق لایحه‌ای است که می‌بایست ظرف مدت یک سال از ابلاغ قانون به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسید، اما از آنجایی که تاکنون این لایحه تدوین و تصویب نشده است، بخش قابل توجهی از فعالیت دولت در این حوزه‌ها بلا تکلیف مانده است.

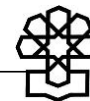
۲. ماده (۵) قانون: عدم رعایت سقف مجاز تملک سهام به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم توسط بانک‌های غیردولتی و مؤسسات مالی و اعتباری و سایر بنگاه‌های واسطه پولی که در بخش اول گزارش جزء ۳-۱ به‌طور کامل توضیح داده شده است.

۳. ماده (۶) قانون: علیرغم اقدامات انجام گرفته توسط متولیان امر نظیر سازمان بورس و اوراق بهادار و مرکز ملی رقابت، اشخاص حقوقی مشمول این بند، تکالیف قانونی خود را مبنی بر رعایت سقف تملک سهام در شرکت‌ها و بنگاه‌های وابسته به خود به میزان ۴۰ درصد و همچنین انتشار صورت‌های مالی آنها انجام نداده‌اند.

۴. ماده (۹) قانون: عدم اجرایی شدن سند توسعه بخش تعاون که در بخش اول گزارش جزء «۵-۱» به‌طور کامل توضیح داده شده است.

۵. تبصره «۳» بند «ب» ماده (۱۳) قانون: عدم توجه به ضرورت تصویب هیئت وزیران در خصوص افتتاح و تداوم فعالیت دفاتر و شعب خارج از کشور شرکت‌های دولتی و بلاتصمیم گذاشتن آن پس از سپری شدن حدود ۹ سال از اجرای قانون.

۶. بند «۵» ماده (۱۸): عدم اجرای مفاد این بند در خصوص واگذاری طرح‌ها و تصدی‌های اقتصادی و زیربنایی دولتی که به‌صورت شرکت مستقل اداره نمی‌شوند و یا در قالب غیرشرکتی اداره می‌شوند.

۷. بند «ب» ماده (۱۹) قانون: عدم اجرای کامل مفاد این بند در خصوص بازسازی ساختاری بنگاه قابل واگذاری در مواردی که مقدمات واگذاری آن فراهم نباشد. سهم ۴/۸ درصدی از مصوبات هیئت واگذاری در زمینه اصلاح ساختار از ۱۷۵ صورتجلسه هیئت واگذاری مورد بررسی توسط اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران شاهد این مدعی است. در ضمن، هیچ‌کدام از موارد اصلاح ساختار در راستای افزایش بهره‌وری و یا اصلاح ساختار مدیریتی و سازمانی شرکت‌ها نبوده است. عدم اعطای مجوز قرارداد اجاره و پیمان مدیریت بنگاه قابل واگذاری به بخش‌های غیردولتی موضوع پاراگراف دوم بند مذکور.

۸. بند «ح» ماده (۱۹) قانون: عدم اجرای مفاد این بند در خصوص نحوه واگذاری طرح‌های نیمه‌تمام شرکت‌های قابل واگذاری مشمول ماده (۳) قانون.

۹. ماده (۲۱) قانون: عدم رعایت قیمتگذاری و زمان‌بندی مناسب واگذاری بنگاه‌های دولتی متناسب با روش و گستره هر بازار موضوع این ماده به‌عنوان اقدامات قبل از واگذاری.

۱۰. ماده (۲۸) قانون: عدم تحقق منابع مالی و شرایط تأمین مالی مورد نیاز برای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی.

۱۱. بند «۴» ماده (۲۹) قانون: عدم اعطای تسهیلات (وجوه اداره شده) برای تقویت تعاونی‌ها و نوسازی و بهسازی بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی با اولویت بنگاه‌های واگذار شده و نیز برای سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی در توسعه مناطق کمتر توسعه‌یافته و تقویت منابع بانک توسعه تعاون.

۱۲. تبصره ماده (۳۲) قانون: عدم تصویب لایحه رسیدگی به تخلفات و جرائم موضوع قانون مذکور که قوه قضائیه می‌بایست لایحه مذکور را حداکثر ظرف مدت شش ماه از تصویب قانون از طریق دولت به مجلس شورای اسلامی ارائه می‌کرد.

۱۳. مواد (۳۴) الی (۳۸) قانون: بلا تکلیفی نحوه انتقال سهام به مضمولین و دارا شدن حق رأی و اداره سهام توسط مضمولین.

۱۴. جزء «۴» بند «الف» ماده (۴۰) قانون: عدم تهیه نظام تأمین مالی، حمایت و تشویق خریداران به‌همراه تعیین چارچوب تعهدات خریداران و فروشنده توسط هیئت واگذاری.

۱۵. بند «۱» ماده (۴۲) قانون: عدم تبیین سیاست‌ها و خط‌مشی‌های اجرایی سالیانه توسط شورای عالی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی.

۱۶. بندهای «۳» و «۵» ماده (۴۲) قانون: عدم اجرای بند «۳» با موضوع سازماندهی فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغاتی برای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی و بند «۵» با موضوع شاخص‌های اجرایی برای تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم (۴۴) قانون اساسی به‌منظور اعمال نظارت دقیق بر اجرای آنها که در بخش اول گزارش جزء «۷-۱» توضیح داده شد.

۱۷. ماده (۵۹) قانون: عدم تشکیل نهادهای تنظیم‌کننده بخشی که با توجه به بررسی این موضوع در کارگروه اصل چهل و چهارم قانون اساسی، بدینوسیله نتیجه بررسی‌ها و اقدامات به عمل آمده به شرح زیر اعلام می‌گردد:

در ماده (۵۹) قانون سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، این اختیار به شورای رقابت داده شده تا در حوزه کالا یا خدمتی خاص که بازار آن مصداق انحصار طبیعی است، پیشنهاد تشکیل نهاد تنظیم‌کننده بخشی را برای تصویب به هیئت وزیران ارائه و قسمتی از وظایف و اختیارات تنظیمی خود در حوزه مزبور را به نهاد تنظیم‌کننده بخشی واگذار نماید. اما پس از گذشت حدود ۹ سال از تصویب قانون، در هیچ یک از حوزه‌ها نهاد تنظیم‌کننده بخشی شکل نگرفته و شورای رقابت مدعی است که عدم تشکیل این نهادها، به عدم همراهی دستگاه‌های اجرایی در اجرای ماده (۵۹) قانون و مخالفت دولت با تشکیل نهادهای تنظیم‌گر معطوف است.

بر این اساس، شورای رقابت طرح اصلاح مواد (۵۴)، (۵۸)، (۵۹) و (۶۱) را طی نامه شماره ۱۲/۹۶/۷۹۲ مورخ ۱۳۹۶/۳/۲۲ به کمیسیون ویژه حمایت از تولید ارائه کرده و این طرح در جلسات کمیسیون مورد بررسی قرار گرفت و مقرر شد تا مرکز پژوهش‌های مجلس جلساتی را با دستگاه‌های ذی‌مدخل برگزار کرده و اظهارنظر کارشناسی خود را در این خصوص ارائه دهد. بر این اساس، جلسه‌ای در تاریخ ۱۳۹۶/۵/۱ در مرکز پژوهش‌ها برگزار گردید که نتیجه این جلسه با توجه به اطلاعات واصله از دستگاه‌های اجرایی ذیربط و شورای رقابت به مجلس شورای اسلامی تقدیم شد.^۱

بخش چهارم - نگاهی اجمالی به گزارش‌های نظارتی حوزه اصل چهل و چهارم

در این بخش خلاصه‌ای از گزارش‌های نظارتی ارائه شده در این حوزه توسط سایر مراجع به‌منظور آگاهی از دیدگاه‌های آنها در مورد نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی، مواد قانونی مرتبط و عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، به اختصار آورده شده است.

۴-۱. گزارش‌های عملکرد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مربوط به شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵ وزارت امور اقتصادی و دارایی (موضوع ماده (۸۸) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی)

با توجه به جدول پیوست ۹ متضمن نکات مهم ارزیابی مقایسه‌ای گزارش‌های عملکرد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مربوط به شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵ و برخی ویژگی‌های نحوه گزارش‌دهی وزارت امور اقتصادی و دارایی (دفتر پایش و بهبود

۱. نامه به شماره ۵۲۲۳ مورخ ۱۳۹۶/۵/۱۱.

محیط کسب و کار و دبیرخانه شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی) در راستای ماده (۸۸) قانون به شرح جدول ۲۱، ضروری است در گزارش‌های آتی اصلاحاتی اعمال شود. زیرا این‌گونه گزارش‌ها و تشابه بسیار زیاد عملکردهای ارائه شده از سوی دستگاه‌های اجرایی در بازه‌های زمانی متفاوت، شائبه عدم فعالیت مجدانه در راستای اجرای قانون و برخورد صرف اداری برای تهیه این گزارش‌ها را به ذهن متبادر می‌سازد.

جدول ۲۱. میزان تشابه گزارش عملکرد دستگاه‌های اجرایی در قالب مواد، تبصره‌ها، بندها و اجزای قانون

شماره فصول قانون	درصد تشابه عملکرد مواد، تبصره‌ها، بندها و اجزای قانون در گزارش‌های شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ با شش ماهه اول سال ۱۳۹۵
فصل اول	فاقد حکم اجرایی است. (شامل تعاریف)
فصل دوم	۷۰/۸
فصل سوم	۵۵/۵
فصل چهارم	۵۳/۸
فصل پنجم	۶۱
فصل ششم	۸۱/۸
فصل هفتم	۵۵/۵
فصل هشتم	۵۱
فصل نهم	۷۵/۴
فصل دهم	۶۳/۶

مأخذ: گزارش «نکات مهم ارزیابی‌های مقایسه‌ای گزارش‌های عملکرد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مربوط به شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵» مرکز پژوهش‌های مجلس.

نکات ذیل در خصوص جدول ۲۱ و به‌طور کلی عملکردهای ارزیابی شده قابل ذکر است:

۱. در گزارش عملکرد فصل دوم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی (به‌طور نمونه)، ۷۰/۸ درصد عملکردهای ارائه شده از سوی دستگاه‌های اجرایی در قالب مواد، تبصره‌ها، بندها و اجزا برای شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵ مشابه یکدیگر بوده‌اند.^۱ در حالی که انتظار می‌رود فعالیت‌های به عمل آمده در دو بازه زمانی مورد اشاره یا در تداوم فعالیت‌های قبلی و یا متفاوت از آن باشند. لازم به توضیح است که برای محاسبه درصدهای ارائه شده طی این جدول احکامی که فاقد حکم اجرایی و یا یک نوبتی بوده‌اند، مورد محاسبه واقع نشده‌اند.
۲. در مواردی عملکردها متضمن اعلام شروع یک فعالیت در شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ است که انتظار می‌رود در گزارش عملکرد شش ماهه اول سال ۱۳۹۵، نتیجه اقدام به عمل آمده در خصوص آن

۱. به‌عنوان مثال در تبصره «۳» بند «الف» ماده (۳) (ردیف ۶)، تبصره «۴» بند «الف» ماده (۳) (ردیف ۷)، ماده (۷) (ردیف ۴۰)، عملکرد ارائه شده توسط دستگاه‌های اجرایی طی شش‌ماهه دوم سال ۱۳۹۴ عیناً مشابه شش‌ماهه اول سال ۱۳۹۵ است.

ذکر شود که در بسیاری از موارد، عملکرد سال ۱۳۹۵ فاقد این ویژگی است. (ردیف‌های ۶، ۷، ۱۶، ۱۷، ۴۰، ۴۲ و ۴۳ در فصل دوم قانون و ردیف‌های ۶۸، ۷۰، ۷۲ و ۷۳ در فصل ۴ قانون نمونه‌هایی از آن است). همچنین در موارد دیگری نیز همان فعالیت با ویژگی‌های یکسان برای سال ۱۳۹۵ عیناً تکرار گردیده که صحیح نیست.

۳. در موارد متعدد دیگری نیز در گزارش‌های عملکرد تنها به ذکر عبارت «عدم ارائه گزارش» بسنده شده است که این عبارت می‌تواند هم به منزله عدم ارائه اطلاعات از سوی دستگاه‌های اجرایی به وزارت امور اقتصادی و دارایی تلقی شود و هم به عدم وجود موردی جهت گزارش تعبیر شود. لذا شفاف‌سازی در این زمینه به منظور تسهیل امر ارزیابی، ضرورت دارد.

۴. در مواردی عملکردهای مشابهی در بازه‌های زمانی گزارش برای احکام متفاوت ارائه شده است که صحت گزارش عملکرد را مورد تردید قرار می‌دهد.

۴-۲. گزارش نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی^۱ دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام^۲

همانطور که از نام گزارش مشخص است، طی این گزارش سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی به‌عنوان یکی از مهمترین سیاست‌های کلی نظام و به تعبیر مقام معظم رهبری، انقلاب اقتصادی و به‌منظور ریل‌گذاری جدید در اقتصاد در قالب ۵ بند «الف» تا «ه» به‌همراه اهداف هشت‌گانه آنها^۳ و برخی اقدامات قوه قضائیه، قوه مقننه و شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی، مورد ارزیابی قرار گرفته است:

در بررسی و ارزیابی اهداف هشت‌گانه بنا به دلایل زیر:

الف) عدم تهیه گزارش رقابت‌پذیری اقتصاد ملی در ایران،

ب) نبود نظام جامع آماری جهت مشخص کردن سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی از کل اقتصاد یا عدم اعلام برآوردها، آمار و اطلاعات و محاسبه آنها برای بخش خصوصی،

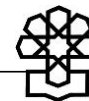
ج) عدم اجرای کامل برخی بندهای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی،

د) نبود گزارشی جامع و مستمر از اجرای سیاست‌ها براساس ۴۲ شاخص مصوب شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی.

۱. حسب بند «۵» وظایف مجمع تشخیص مصلحت نظام، نظارت بر حسن اجرای سیاست‌های کلی نظام به استناد نامه مورخ ۱۳۷۷/۱/۱۷ مقام معظم رهبری، از جمله وظایف مجمع می‌باشد.

۲. نامه شماره ۴۴۶۵۵-۹۹۵۱-مورخ ۱۳۹۶/۶/۱۵ رئیس کمیسیون نظارت.

۳. شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به‌منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقای کارآیی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی، افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد ملی، کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی، افزایش سطح عمومی اشتغال و تشویق اقشار مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها.

اعلام شده که تصویر جامعی از عملکرد دستگاه‌های متولی و ارزیابی دقیق از میزان تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم در دست نیست و باید تدبیری در این خصوص اندیشیده شود و این موضوع با جدیت در دستور کار دستگاه‌های متولی و نظارتی کشور قرار گیرد. ضمن آنکه براساس اطلاعات موجود اعلام شده که اهداف هشت‌گانه مورد نظر سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی محقق نشده است. در ضمن با بررسی شاخص‌ها و وضعیت متغیرهای کلان اقتصادی کشور، میزان تحقق اهداف مزبور نه تنها نامطلوب، بلکه در برخی حوزه‌ها با شکل‌گیری مشکلات جدید اعلام شده است. در ارزیابی میزان اجرای بندهای پنج‌گانه سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی بنا به دلایل زیر:

الف) نادیده گرفتن مکرر محدودیت‌های اشاره شده در جزء «۱» بند «الف» سیاست‌های کلی در احکام بودجه سالیانه توسط مجلس شورای اسلامی.

ب) عدم تشخیص کامل فعالیت‌های اقتصادی، عدم راه‌اندازی یک پایگاه اطلاعاتی جامع در خصوص بازار کالا و خدمات، عدم وجود برنامه و اقدام قابل توجه توسط دولت در خصوص توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی.

ج) عدم تولید و انتشار آمار مربوط به شاخص‌های رقابت، تمرکز و انحصار بازار.

د) مجاز اعلام شدن سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت در زمینه‌های مذکور در صدر اصل چهل و چهارم توسط بنگاه‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی.

اعلام شده که کماکان سرمایه‌گذاری‌های دولت در خارج از صدر اصل چهل و چهارم بعد از ابلاغ سیاست‌های کلی تداوم یافته است و هیچ‌گونه ابزاری برای تعیین سهم بخش‌های مختلف اقتصاد و سهم بازار وجود نداشته و تشخیص حجم هر بازار و سهم هر فعالیت در هر بازار امکان‌پذیر نیست. به علاوه در تشخیص انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی نگرش به سمت بنگاه‌محوری بوده و از نگرش فعالیت‌محور فاصله گرفته است. بنابراین موجب شده که برخی فعالیت‌هایی که می‌توانست به بخش خصوصی واگذار شود، همچنان در دولت باقی بماند. همچنین اعلام شده که نبود برنامه زمانبندی صحیح برای آماده‌سازی، بازاریابی و عرضه شرکت‌های مشمول واگذاری متناسب با کشش بازار و عدم وجود متقاضی منجر به عدم تحقق کامل اهداف سیاست‌ها در موعد مقرر شده است.

علاوه بر این، اعلام شده که دستیابی به سهم ۲۵ درصدی بخش تعاون از اقتصاد ملی نیازمند توسعه کمی و کیفی اقدامات و تحول جدی در این راستا است. همچنین با توجه به برخی کاستی‌ها به انحراف از بند «د»^۱ سیاست‌ها اشاره شده و عدم امکان اظهارنظر در مورد پرهیز از انحصار نیز اعلام شده است. در ارائه عملکرد قوه قضائیه اعلام شده که در متن ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم، هیچ‌گونه

۱. بند «د» سیاست‌ها، در پیوست (۱۰) آمده است.

مسئولیت مستقیمی بر عهده قوه قضائیه و دستگاه‌های قضایی کشور نبوده است، معه‌ذا با توجه به وظایفی که برای قوه قضائیه در ابلاغ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی از طرف مجلس شورای اسلامی به دولت ابلاغ گردید، به ارائه اهم اقدامات قوه قضائیه در حمایت از سرمایه‌گذاری و مبارزه با مفاسد اقتصادی بدون اعلام نظر پرداخته شده است.

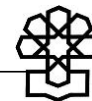
همچنین در این گزارش، به عملکرد شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم نیز پرداخته شده و اقدامات آن در جداولی متضمن دستور جلسات و مصوبات و تصمیمات متخذه ارائه شده است. در این مورد نیز نظری اعلام نشده است. در بخش دیگری از گزارش، عملکرد و اقدامات مجلس شورای اسلامی در راستای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم متضمن تصویب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم، پایش مشکلات پیش‌روی قانون، اصلاح برخی مواد قانون، تشکیل کمیسیون ویژه نظارت و پیگیری اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم در اردیبهشت ۱۳۸۹ و قرائت هشت گزارش نظارتی توسط کمیسیون مزبور از میزان حسن اجرای قانون اصل چهل و چهارم در مجلس یاد شده است و به‌طور اختصار مهمترین اقدامات کمیسیون مزبور بر شمرده شده، اما نظری در خصوص آن اعلام نشده است.

۳-۴. گزارش بررسی عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در ۴ سال اخیر - معاونت نظارت و بازرسی امور اقتصادی - بازرسی امور اقتصادی و دارایی - سازمان بازرسی کل کشور

حسب قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور با آخرین اصلاحات و الحاقات، سازمان بازرسی کل کشور وظیفه نظارت و بازرسی از مجموعه فعالیت‌های مستمر و منظم و هدف‌دار به منظور جمع‌آوری اطلاعات لازم درباره مراحل حین و بعد از اقدامات دستگاه‌های مشمول ماده (۲) قانون مذکور و تجزیه و تحلیل آنها، تطبیق عملکرد دستگاه‌ها با اهداف و تکالیف قانونی و ارائه پیشنهادهای مناسب در جهت حسن جریان امور و جمع‌آوری اطلاعات لازم از اقدامات دستگاه‌های مذکور را دارد. این سازمان با بررسی عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در ۴ سال اخیر و تا حد جزئیاتی که مدنظر داشته، موفق شده است عملکرد سازمان مزبور را به تصویر بکشد. این گزارش ضمن بررسی و تبیین اسناد بالادستی، قوانین و مقررات ناظر، به بررسی تعداد و ارزش واگذاری‌ها و دارایی‌های واگذار شده و مشمول واگذاری، بررسی وضعیت مالکیت و مدیریت شرکت‌های واگذار شده، بررسی اقدامات اجرایی و حقوقی به عمل آمده در جهت وصول مطالبات دولت ناشی از فروش سهام یا دارایی دولتی و بررسی نحوه نظارت بر شرکت‌های واگذار شده پرداخته و در خاتمه ضمن نتیجه‌گیری و جمع‌بندی نهایی، پیشنهادهای و توصیه‌هایی مطرح کرده که دو توصیه اساسی آن به شرح زیر است:

۱. وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه کل کشور در هنگام تدوین لوایح بودجه

سنواتی، از نگاه درآمدزایی به امر خصوصی‌سازی پرهیز نمایند.

۲. وزارت امور اقتصادی و دارایی در هنگام تدوین اصلاحیه برای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی به موضوع فقدان حکم قانونی برای نظارت پس از واگذاری شرکت‌های دولتی (مندرج در ردیف ۱-۲ جزء «۱» بند «د» سیاست‌های کلی) توجه نموده و قانون موصوف را در راستای تحقق اهداف واگذاری (مندرج در بند «ج» سیاست‌های مذکور) اصلاح نماید.

۴-۴. گزارش «بررسی روند خصوصی‌سازی طی سنوات ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵» - معاون حقوقی

و مجلس و تفریغ بودجه - دیوان محاسبات کشور

حسب قانون، دیوان محاسبات کشور، وظیفه حسابرسی یا رسیدگی کلیه حساب‌های درآمد و هزینه و سایر دریافت‌ها و پرداخت‌ها و نیز صورت‌های مالی دستگاه‌ها (کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات، شرکت‌های دولتی و سایر دستگاه‌هایی که به نحوی از انحا از بودجه کل کشور استفاده می‌کنند و به‌طور کلی هر واحد اجرایی که برطبق اصول چهل‌وچهارم و چهل‌وپنجم قانون اساسی مالکیت عمومی برای آنها مترتب بشود، همچنین واحدهایی که شمول مقررات عمومی در مورد آنها مستلزم ذکر نام است نیز مشمول این تعریف می‌شوند). از نظر مطابقت با قوانین و مقررات مالی و سایر قوانین مربوط و ضوابط لازم‌الاجرا را به عهده دارد.

همچنین بررسی وقوع عملیات مالی در دستگاه‌ها، رسیدگی به موجودی حساب اموال و دارایی آنها، اعلام نظر در خصوص لزوم وجود مرجع کنترل‌کننده داخلی، روش‌ها و دستورالعمل‌های مناسب مالی و کاربرد مؤثر آنها، رسیدگی به حساب کسری ابواب جمعی و تخلفات مالی و هرگونه اختلاف حساب مأمورین ذیربط دولتی در اجرای قوانین و مقررات و تهیه گزارش تفریغ بودجه را نیز عهده‌دار است. دیوان محاسبات طی این گزارش ضمن ارائه تعریف، اهداف و تاریخچه خصوصی‌سازی در ایران به ارائه عملکرد سازمان خصوصی‌سازی طی سال‌های ۱۳۸۰ لغایت ۱۳۹۵ در کشور پرداخته و در این راستا ضمن ارائه اطلاعات و آمار واگذاری‌ها برحسب ماهیت خریداران، نوع عرضه، روش‌های واگذاری، وضعیت مانده سهام (شرکت‌های باقی‌مانده) قابل واگذاری، وضعیت شرکت‌های دارای مصوبه انحلال را به‌خوبی به تصویر کشیده و علاوه بر ارائه آمار عملکرد واگذاری‌ها در تحقق اهداف درآمدی مندرج در قوانین بودجه سنواتی، وضعیت دعاوی حقوقی در جریان رسیدگی سازمان خصوصی‌سازی را نیز ارائه نموده است.

یکی از سرفصل‌های با اهمیت گزارش دیوان محاسبات، مطالبات معوق و عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در راستای اجرای طرح توزیع سهام عدالت است که در جداول ۴ و ۵ گزارش حاضر ارائه شد. به‌علاوه طی این گزارش با ارائه اسامی ۱۰۲ شرکت دارای مصوبه انحلال از هیئت واگذاری، اعلام داشته است که صرفاً انحلال ۱۰ شرکت به اتمام رسیده و ۹۲ شرکت طی سنوات ۱۳۸۵ لغایت ۱۳۹۵ درگیر فرآیند انحلال بوده و هنوز تعیین تکلیف نگردیده‌اند، مهمترین دلایل مغفول ماندن انحلال شرکت‌های مذکور عدم تفکیک وظایف حاکمیتی، عدم تشکیل مجمع انحلال توسط سرمایه‌داران

خصوصی و عدم ادامه فرآیند انحلال، اعلام شده است. در ضمن اعلام شده که به استناد دستورالعمل نظارت پس از واگذاری، این دسته از شرکت‌ها مشمول نظارت نیستند و در خاتمه با توجه به عدم نظارت کافی بر این فرآیند، به وجود ظرفیت بالقوه تضییع بیت‌المال و تالی فاسد آن و ضرورت نظارت و کنترل قوی بر آنها در این سرفصل اشاره نموده است.

بررسی عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در راستای اجرای طرح توزیع سهام عدالت که بخش عمده‌ای از گزارش دیوان محاسبات را به خود اختصاص داده و حاوی اطلاعاتی است که با توجه به بند «۱-۶» گزارش حاضر، پرداختن به آن به‌طور جداگانه ضرورت دارد. چالش‌های موجود در واگذاری سهام و سایر چالش‌های فراروی خصوصی‌سازی و اهم انحرافات و نقض قوانین و مقررات از جمله بخش‌های پایانی این گزارش است که باید در جای خود مطرح و مورد اتخاذ تصمیم واقع شود. در نهایت این گزارش پیشنهادهایی را به شرح زیر مطرح کرده است:

۱. با توجه به مشکلات آزادسازی سهام عدالت، مناسب بود فرآیند اخذ مابه‌التفاوت اقساط و وصول و واریز مانده بدهی مشمولان سهام عدالت به بعد از نهایی شدن و تصویب لایحه دولت در مورد تشکیل صندوق‌های قابل معادله در بورس (ETF) به جای شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی موکول می‌گردید.

۲. از هرگونه تغییر در سبد سهام عدالت تا زمان نهایی شدن آن خودداری شود. بالاخص که خارج کردن شرکت‌های بورسی و جایگزینی آنها با شرکت‌های غیربورسی از سبد سهام عدالت، از یکسو موجب تضعیف پرتفوی سهام عدالت شده و ازسوی دیگر دولت را به‌عنوان یک معامله‌گر غیرقابل اعتماد معرفی می‌کند که هر لحظه امکان دارد به‌صورت یک‌طرفه مبادرت به لغو واگذاری‌های انجام شده نماید که از نظر اصول معامله پذیرفتنی نیست.

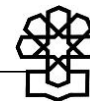
۳. برنامه‌ریزی صحیح و مدون جهت اصلاح ساختار شرکت‌های مشمول واگذاری به‌منظور تسریع در واگذاری شرکت‌های مشمول واگذاری صورت پذیرد.

۴. ارائه روش و اتخاذ تصمیم درخصوص نحوه واگذاری سهام و شرکت‌های ایرانی که در خارج از کشور به ثبت رسیده‌اند.

۵. پروژه «تکمیل فرآیند واگذاری سهام بنگاه‌های مشمول واگذاری» برای سازمان خصوصی‌سازی در راستای مصوبه مورخ ۱۳۹۵/۱/۲۹ ستاد فرماندهی اقتصاد مقاومتی، به‌گونه‌ای جامع عملیاتی شود که تحقق واگذاری‌ها، حفظ منافع سازمان را به دنبال داشته باشد.

بخش پنجم - جمع‌بندی

همانطور که اشاره شد، قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی به واگذاری‌ها منحصر نشده و طی آن مقرر بوده است نسبت به ساماندهی شرکت‌های دولتی، کاهش تصدی‌های دولتی، عدم مداخله دولت در اقتصاد، رقابت‌پذیری، پرهیز از انحصار، توانمندسازی بخش‌های غیردولتی با تأکید

بر گسترش سهم بخش تعاونی به ۲۵ درصد و توزیع سهام عدالت به منظور رفع محرومیت و عدالت‌گستری پرداخته شود. گزارش حاضر مؤید آن است که نه تنها کشور در نیل به اهداف خصوصی‌سازی موفق نبوده است، بلکه در مواردی در جهت خلاف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم گام برداشته است. در ضمن اعمال تغییرات مکرر در گروه‌بندی‌های فعالیت‌های اقتصادی موضوع گروه ماده (۲) قانون، ضمن بلا تکلیف اعلام نمودن برخی شرکت‌ها، عملاً عرصه را برای حضور بخش‌های غیردولتی در اقتصاد محدود و نیل به رقابت‌پذیری را مخدوش ساخته است.

از یکسو دولت به عدم ورود به عرصه فعالیت‌های گروه یک و دو برابر ترتیبات مقرر در قانون پایبند نبوده و از سوی دیگر، از طریق سازمان‌های توسعه‌ای ولو با مجوز قانونگذار، مبادرت به ورود بی‌برنامه به این عرصه‌ها نموده است. عدم اختصاص منابع کافی به بازسازی بنگاه‌ها قبل از واگذاری، عدم پایبندی برخی دستگاه‌های اجرایی به انجام تکالیف قانونی بالاخص در زمینه گزارش‌دهی با کیفیت و عدم اقدام به موقع جهت ارائه لوایح مصرح در قانون مذکور، ابهام مواد قانونی در زمینه اخذ اطلاعات سهامداری مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی، بانک‌های غیردولتی و مؤسسات اعتباری و نظارت بر سقف میزان سهامداری آنها، نگاه درآمدی دولت به واگذاری‌ها، رد دیون دولت از طریق واگذاری سهام، عدم اجرای برخی مواد قانونی و تکالیف به‌جا مانده (به‌طور مثال عدم تشکیل نهادهای تنظیم‌گری)، نبود نظارت پس از واگذاری به‌علت کاستی‌های قانون و بلا تکلیفی سهامداری مضمولین سهام عدالت و اعمال مدیریت دولتی بر شرکت‌های سرمایه‌پذیر اختصاص داده شده به سهام عدالت و نبود امکان آزادسازی سهام مزبور و عدم اعطای حق رأی به مضمولین و پاره‌ای از دیگر مشکلات که به تفصیل در قسمت مربوط ارائه شده است، از جمله مسائلی است که اجرای قانون مذکور را با مشکل مواجه ساخته و موجب عدم اجرای موفقیت‌آمیز آن شده است. امید است با عنایت بیشتر به چالش‌ها و راهکارهای مندرج در گزارش، ادامه روند موجود تصحیح گردد.

پیوست‌ها

پیوست ۱ - نامه شماره ۵۰/۱۴۰۵۸ مورخ ۱۳۹۶/۶/۲۵ سازمان خصوصی‌سازی در پاسخ به چالش‌های مطرح شده از سوی ایدرو

شماره ۵۰/۱۴۰۵۸
تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۵
پوست

بسم‌تعالی

جمهوری اسلامی
وزارت امور اقتصادی و دارایی
سازمان خصوصی‌سازی
مشوریت عالی و
معاون برنامه‌ریزی، توسعه منابع و امور پشتیبانی

جناب آقای دکتر قاسمی

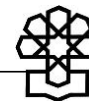
سرپرست محترم معاونت پژوهش‌های اقتصادی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ایران

موضوع: نقدهای سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران به عملکرد خصوصی‌سازی

مدیر عالی

احتراماً، بازگشت به نامه شماره ۱۳۰۰۰/۷۱۲۹-۸۲ مورخ ۱۳۹۶/۰۶/۱۹ منضم به گزارش سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران (ایدرو) با عنوان « آثار سیاست‌های ناکارآمد خصوصی‌سازی و برخی تصمیم‌ها بر ایدرو»، مواردی را به شرح زیر به استحضار می‌رساند:

- بخش اعظمی از نکات مورد اشاره در گزارش یاد شده، بیش از آنکه انتقاداتی سازنده و در راستای رفع چالش‌های احتمالی باشند، بیانگر مقاومت یک دستگاه دولتی در برابر اجرای قانون و فرآیند خصوصی‌سازی است. لازم به ذکر است مقاومت برخی از دستگاه‌های دولتی از جمله سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران در برابر خصوصی‌سازی، به ویژه در سالهای اخیر و سعی آن‌ها در توقف دائمی یا موقت فرآیند واگذاری برخی از شرکتها و خارج کردن آنها از فهرست موارد مشمول واگذاری و بعضاً انتقال آن‌ها به گروه (۲) یا (۳) فعالیت‌های اقتصادی، از جمله بزرگترین چالش‌های فراروی اجرای قانون سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و فرآیند خصوصی‌سازی بوده است.
- هدف اصلی ایجاد سازمانهای توسعه‌ای، انجام بررسی‌های علمی و صنعتی و تهیه و تربیت کادر مدیریت و کمک و ارائه راهنمایی فنی به واحدهای صنعتی و معدنی می‌باشد. بنابراین ایجاد و یا خرید شرکت توسط سازمان‌های توسعه‌ای و سپس نگهداری و اداره آنها به عنوان ابزار درآمدی هیچ‌گاه هدف قانون‌گذار نبوده است. ضمناً ایجاد شرکتهای دانش‌محور و سپس فراهم آوردن بستر استفاده از آنها در سطح جامعه، یکی دیگر از وظایف این سازمانها می‌باشد. بنابراین در راستای اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، چنانچه شرکتهای ایجاد شده در گروه یک و یا دو فعالیت نمایند می‌بایستی واگذار شوند، در غیر اینصورت به عنوان فعالیت‌های گروه (۳) باقی خواهد ماند. پس بر این اساس، در واگذاری‌ها کاملاً در راستای قانون عمل شده است و زیر سؤال بردن فرآیند خصوصی‌سازی یا توجیه از دست دادن شرکتهای ایزداری، وارد نمودن ایراد بر قانون است و نه فرآیند اجرای قانون.
- تبصره‌های (۳) و (۴) بند (الف) ماده (۳) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی، از جمله معدود احکامی در قانون هستند که تا کنون چندین بار با هدف تسهیل در شرایط ایجاد شرکت توسط سازمان‌های توسعه‌ای، اصلاح

شده‌اند. لذا با وجود آنکه در حال حاضر شائبه باز بودن دست سازمان‌های توسعه‌ای جهت انجام سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های گروه (۱) وجود دارد، خود سازمان‌های توسعه‌ای وجود این احکام را مانی در برابر سرمایه‌گذاری قلمداد می‌نمایند. در حالیکه ظاهراً عزیزان فراموش کرده‌اند که هدف سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و قانون مربوطه توقف ادامه فعالیت دولت در گروه (۱) بوده است؛ و نه ادامه این فعالیت بدون هیچ‌گونه محدودیت.

۴- نسبت دادن استفاده از فرآیندهای سلیقه‌ای در امر اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی به سازمان خصوصی‌سازی، نسبتی ناروا می‌باشد که نه تنها تا کنون اثبات نشده است، بلکه رأی‌های صادره توسط هیأت داور و سایر مراجع قضایی نشان‌دهنده استفاده حداکثری سازمان خصوصی‌سازی از فرآیندهای قانونی و دوری این سازمان از انجام اقدامات غیرقانونی است. لازم به ذکر است طی سالهای ۱۳۹۲ لغایت ۱۳۹۵، ۱۷۹ مورد دعوی (در ۲۲ مورد سازمان خصوصی‌سازی به عنوان خواهان، در ۱۵۷ مورد به عنوان خوانده بوده است) در راستای فرآیند خصوصی‌سازی در مراجع قضائی مطرح شده است که برای این میزان دعوی، ۱۰۶ رأی صادره وجود داشته است که ۱۰۳ مورد له این سازمان و صرفاً ۳ مورد علیه این سازمان بوده است؛ این نتیجه نشان‌دهنده گام برداشتن سازمان خصوصی‌سازی در راستای قانون می‌باشد.

۵- نحوه انجام واگذاری‌ها، تعیین قیمت بنگاه‌ها، روش‌های واگذاری، اصلاح ساختار بنگاه‌ها، نحوه نظارت پس از واگذاری و ... همگی دارای مقررات خاص خود می‌باشد که پس از انجام کار کارشناسی طولانی و حرفه‌ای به تصویب مراجع ذیربط رسیده است و در حال حاضر به صورت تمام و کمال توسط سازمان خصوصی‌سازی رعایت می‌شود. بنابراین به نظر می‌رسد برداشت عزیزان سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران از "آمادگی یک شرکت برای واگذاری" با احکام مدنظر قانون هم‌راستا نمی‌باشد.

۶- سهام شرکت‌های واگذار شده تا زمان تسویه حساب در وثیقه سازمان خصوصی‌سازی باقی می‌ماند و صرفاً امکان آزادسازی سهام متناسب با اقساط تسویه شده و اجرای سایر تعهدات قراردادی وجود دارد. بنابراین فروش سهام در وثیقه برخی از شرکتها که تعهدات قراردادی آن توسط خریدار رعایت نشده است بخشی از مقررات حاکم بر فرآیند خصوصی‌سازی است که می‌تواند ضامن اجرای فرآیند مذکور نیز باشد. لذا واگذاری مجدد سهام برخی از شرکتها در این راستا انجام پذیرفته است؛ هرچند بسیاری از شرکت‌های یاد شده در گزارش فوق‌الاشاره، شرکت‌های واگذار شده قبل از قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی می‌باشند.

۷- علاوه بر شرکت‌های مورد اشاره در گزارش سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بنگاه‌های متعدد دیگری نیز وجود داشته که مشکلات آنها نه به دلیل قرار گرفتن در فرآیند واگذاری، بلکه به دلیل ضعف مدیریتی در زمان دولتی بودن و وابستگی کامل آنها به نفت و درآمدهای نفتی می‌باشد. با عنایت به اینکه مدیران دولتی بعضاً نه تنها تأکید و اصراری

جمهوری اسلامی
وزارت امور اقتصادی و دارایی
سازمان خصوصی سازی
عضویت‌های مالی و
مدیران برنده برتری، توسعه منابع و امور پشتیبانی

بسم تعالی

شماره ۵۰/۱۴۰۵۸
تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۵
پوست

بر توانمندسازی و کارا نمودن شرکت تحت مدیریت خود ندارند، بلکه اهداف غیراقتصادی شرکت و یا بعضاً اهداف سیاسی خود را از طریق شرکت‌داری دنبال می‌نمایند. لذا واگذاری این شرکت‌ها، نه تنها موجب مقاومت آنها بر سر راه خصوصی‌سازی می‌شود، بلکه باعث می‌شود که نهایتاً یک شرکت کاملاً وابسته به دولت و ناکارا با نیروی کار مازاد، به بخش خصوصی واگذار شده که بلافاصله نیز تمام حمایت‌های خود را از دست می‌دهد. پس طبیعتاً نباید انتظار معجزه از بخش خصوصی و بهبود شرایط چنین شرکتی را در مدت زمان کوتاهی بعد از واگذاری داشت.

۸- با توجه به مطالب مطرح شده در خصوص رهاسازی شرکت‌های واگذار شده و عدم کنترل آنها، لازم به ذکر است سازمان خصوصی‌سازی همواره سعی نموده است تا در چارچوب قوانین و مقررات مربوطه در بحث نظارت‌های پس از واگذاری، که اغلب بصورت تعهدات مربوطه در قراردادهای فی‌مابین این سازمان و خریداران درج می‌شود، به نحو احسن عمل نماید. به‌علاوه نتایج ارزیابی حاصل از واگذاری‌ها که همه ساله توسط سازمان خصوصی‌سازی انجام می‌پذیرد و در سال جاری نیز با کمک دو مرکز پژوهشی کاملاً مستقل از ساختار دولت و برای ۹۰ شرکت واگذار شده به صورت کنترلی انجام پذیرفت؛ نشان‌دهنده نتایجی به شرح زیر است، که بیانگر بهبود شرایط پس از واگذاری و اصلاح بسیاری از شاخص‌ها در شرکت‌های واگذار شده می‌باشد. لازم به ذکر است نتایج موصوف در مرداد ماه سال جاری در همایش ملی با عنوان «ارزیابی عملکرد خصوصی‌سازی در اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی» و با حضور جمعی از مسئولین و دست‌اندرکاران نظام نیز ارائه گردید و در آن از خریداران ۹ شرکت برتر تقدیر گردید.

خلاصه نتایج ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده (سال ۱۳۹۶):

- ✓ ۵۵ درصد شرکت‌های مورد بررسی رشد امتیاز معیار «سودآوری» را تجربه نموده و امتیاز کل شرکت‌ها در این معیار بعد از واگذاری ۱۲ درصد افزایش داشته است.
- ✓ ۵۰ درصد شرکت‌ها از نظر امتیاز معیار «تسهیلات» رشد داشته‌اند.
- ✓ ۵۵ درصد شرکت‌ها در سال‌های بعد از واگذاری در امتیاز معیار «بهره‌وری» رشد مثبت داشته‌اند و امتیاز تمامی شرکت‌های مورد بررسی در این معیار ۸ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز معیار «سرمایه» ۵۲ درصد شرکت‌ها افزایش یافته است.
- ✓ ۵۳ درصد شرکت‌های مورد بررسی در امتیاز معیار «توسعه فعالیت» ارتقاء وضعیت داشته‌اند و امتیاز این معیار برای همه شرکت‌های مورد بررسی ۴ درصد رشد کرده است.

جمهوری اسلامی
وزارت امور اقتصادی و دارایی
سازمان خصوصی سازی
عضویت عالی و
معاون برنامه ریزی، توسعه منابع و امور پشتیبانی

بسم تعالی

شماره ۵۰/۱۴۰۵۸
تاریخ ۱۳۹۶/۰۶/۲۵
پوست

۹- اظهار نظر در زمینه تخصیص منابع حاصل از واگذاریها و اجرای ماده (۱۸) قانون اجرای سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی و عدم اجرای تبصره (۷) ذیل بند (الف) ماده (۳) و بند (۸) ماده (۲۹) آن، از جمله اختیارات خزانه داری کل کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی می باشد.

با عنایت به موارد مذکور، آنچه مورد انتظار است تلاش و همراهی حداکثری همه دستگاه های اجرایی از جمله سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران با سازمان خصوصی سازی در راستای اجرای هر چه بهتر قانون اجرای سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی به جای افزایش مقاومت آنها در برابر فرآیند خصوصی سازی و در نتیجه بهره مندی اقتصاد کشور از پتانسیل بالای بخش خصوصی واقعی در بهبود شرایط شرکت های مشمول واگذاری است.

داود خانی

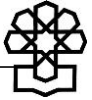
پیوست ۲ - جدول وضعیت طرح‌های سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران از زمان اجرایی شدن سیاست‌های اجرایی اصل چهل و چهارم قانون اساسی
جدول ۲۲. وضعیت طرح‌های سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران از زمان اجرایی شدن سیاست‌های اجرایی اصل چهل و چهارم قانون اساسی

ردیف	نام طرح	کمتر توسعه یافته	فناوری‌های نوین	گروه دو	محل اجرا	زمان اجرا		میزان سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	وضعیت سهام		وضعیت فعلی
						شروع	خاتمه		بخش خصوصی	بخش دولتی	
۱	تولید بیوایمپلنت‌های قلبی و عروقی	-	*		جزیره کیش	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۹	۵۵	۴۵	تحت پوشش شرکت لیدکو بوده است. شرکت لیدکو از طریق سازمان خصوصی‌سازی واگذار شده است.
۲	تولید بیوایمپلنت تاندون لیگامان	-	*		جزیره کیش	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۳۰/۱	۵۵	۴۵	
۳	تولید بیوایمپلنت‌های استخوانی	-	*		جزیره کیش	۱۳۸۲	۱۳۸۷	۴۲	۹۲	۸	
۴	تولید انواع بیوایمپلنت‌ها	-	*		در هفت استان	۱۳۹۰	-	۸۵۰	۶۰	۴۰	اقدامات جهت راه‌اندازی سایت شمس‌آباد و کرمانشاه در دست انجام است.
۵	تولید حلال‌های صنعتی	-	*		ایوانکی-گرمسار	۱۳۸۹	فاز اول ۱۳۹۵ - فاز دوم ۱۳۹۷	۱۵۸۲	۵۸	۴۲	فاز اول به اتمام رسیده است. در مجموع طرح ۸۶ درصد پیشرفت دارد و در حال حاضر در دست تعیین تکلیف با وزارت دفاع است.
۶	تولید الیاف پیشرفته کربن	-	*		رشت	۱۳۹۰	فاز اول ۱۳۹۳	۸۴۲	۵۳	۴۷	فاز اول به اتمام رسیده و تصمیم‌گیری در خصوص واگذاری طرح به وزارت دفاع ادامه دارد.
۷	ساخت دستگاه همودیالیز	-	*		تهران	۱۳۹۲	۱۳۹۵	۲۱/۶	۵۱	۴۹	ساخت ۱۰ دستگاه انجام شده است و سهم سازمان در شرکت مجری در مرحله واگذاری است.
۸	ایجاد بانک خون و نگهداری از سلول‌های بنیادین	-	*		تهران	۱۳۸۴	۱۳۸۷	۳۷	۹۰	۱۰	تحت پوشش شرکت لیدکو بوده است. شرکت لیدکو از طریق سازمان خصوصی‌سازی واگذار شده است.

ردیف	نام طرح	کمتر توسعه یافته	فناوری های نوین	گروه دو	محل اجرا	زمان اجرا		وضعیت سهام		وضعیت فعلی
						شروع	خاتمه	بخش دولتی	بخش خصوصی	
۹	ارائه خدمات ICT در صنعت خودرو	-	*		تهران	۱۳۸۳	۱۳۸۷	۶۵	۳۵	طرح به بهره برداری رسیده است.
۱۰	ساخت سیستم مدیریت ناوگان (FMS)	-	*		تهران	۱۳۸۴	۱۳۸۷	۸۰	۲۰	تحت پوشش شرکت نیمه هادی عماد بوده است که شرکت مذکور از طریق سازمان خصوصی سازی واگذار شده است.
۱۱	تولید ایموبلایزر	-	*		شهرک کاسپین- قزوین	۱۳۸۵	۱۳۸۸	۴۷	۵۳	
۱۲	تولید سیستم های مراقبتی و محافظتی هوشمند	-	*		پارک فناوری پردیس	۱۳۸۴	۱۳۸۷	۷۰	۳۰	تحت پوشش شرکت گسترش انفورماتیک ایران بوده است و شرکت از طریق سازمان خصوصی سازی واگذار شده است.
۱۳	تولید کود بیولوژیک	-	*		تبریز	۱۳۸۴	۱۳۸۸	۸۵	۱۵	تحت پوشش شرکت لیدکو بوده است. شرکت لیدکو از طریق سازمان خصوصی سازی واگذار شده است.
۱۴	ساخت برج الکترونیک شیراز	-	*		شیراز	۱۳۸۳	۱۳۸۷	۹۲	۸	به بهره برداری رسیده است.
۱۵	ساخت مخازن داده ها و کسب و کار هوشمند	-	*		تهران	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۸۵	۱۵	
۱۶	تولید مبردها	-	*		شهرک کاسپین- قزوین	۱۳۸۴	۱۳۸۸	۸۱	۱۹	به بهره برداری رسیده است.
۱۷	تولید صمغ زانتان	-	*		تبریز	۱۳۸۳	۱۳۹۰	۸۶	۲۴	تحت پوشش شرکت لیدکو بوده است و شرکت از طریق سازمان خصوصی سازی واگذار شده است.
۱۸	تولید واکسن تب برفکی	-	*		مهاباد	۱۳۸۳	۱۳۹۰	۸۶	۲۴	

ردیف	نام طرح	کمتر توسعه یافته	فناوری‌های نوین	گروه دو	محل اجرا	زمان اجرا		میزان سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	وضعیت سهام		وضعیت فعلی
						شروع	خاتمه		بخش خصوصی	بخش دولتی	
۱۹	ساخت تجهیزات پیشرفته پزشکی	-	*		شیراز	۱۳۸۶	۱۳۹۰	۴۲	۵۵	۴۵	تحت پوشش شرکت نیمه هادی عماد بوده است که شرکت از طریق سازمان خصوصی‌سازی واگذار شده است.
۲۰	ساخت دایکست منیزیم	-	*		شهرک کاسپین- قزوین	۱۳۹۰	۱۳۹۳	۱۹۹	۶۰	۴۰	فاز اول پروژه خاتمه یافته است و سهام سازمان در شرکت مجری در حال واگذاری است.
۲۱	ساخت کیسه هوا (Air Bag)	-	*		شهرک کاسپین- قزوین	۱۳۸۵	۱۳۸۸	۶۸/۵۴	-	۱۰۰	واحد صنعتی در شهرک کاسپین افتتاح شد و تحت پوشش شرکت نیمه هادی عماد است که این شرکت واگذار شد.
۲۲	تولید لوله‌های GRP	*	-		مرند	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۲۵۱/۶	۵۰	۵۰	شرکت مجری واگذار شده است.
۲۳	تولید انواع پارچه‌های پرده‌ای	-	-		سمنان	۱۳۸۷	۱۳۹۰	۲۷۲/۸	۸۳	۱۷	پس از بهره‌برداری طرح، سهام سازمان در شرکت واگذار شده است.
۲۴	تولید ظروف بسته‌بندی سبک شیشه‌ای	-	-		مشهد	۱۳۸۵	۱۳۸۷	۳۲۷/۳	۶۵	۳۵	طرح به بهره‌برداری رسیده است و سهام سازمان در شرکت واگذار شده است.
۲۵	تولید قطعات به روش آهنگری گرم	*	-		زابل	۱۳۸۴	۱۳۸۸	۶۴	۶۰	۴۰	فاز اول افتتاح شد. به دلیل تخلفات شریک، پرونده به مراجع قضایی ارجاع شد. در حال حاضر شریک ادعا دارد طرح را به بهره‌برداری خواهد رساند.
۲۶	تولید پیستون خودرو	-	-		قزوین	۱۳۸۴	۱۳۹۰	۱۶۳/۷	۶۰	۴۰	طرح به بهره‌برداری رسید.
۲۷	تولید خمیرمایه خشک	*	-		کرمانشاه - اسلام‌آباد غرب	۱۳۸۳	۱۳۹۰	۱۵۸/۹	۵۵	۴۵	طرح به بهره‌برداری رسید و سهام سازمان در شرکت واگذاری شده ولی چندی بعد به لحاظ انصراف خریدار برگشت.
۲۸	تولید کاشی گرانیتی در کاشمر	*	-		کاشمر	۱۳۸۱	۱۳۹۰	۴۸۶	۵۱	۴۹	طرح به بهره‌برداری رسید.

ردیف	نام طرح	کمتر توسعه یافته	فناوری های نوین	گروه دو	محل اجرا	زمان اجرا		میزان سرمایه گذاری (میلیارد ریال)	وضعیت سهام		وضعیت فعلی
						شروع	خاتمه		بخش دولتی	بخش خصوصی	
۲۹	تولید انواع کاشی در کرمانشاه	*	-		کرمانشاه - اسلام آباد غرب	۱۳۸۳	۱۳۹۰	۵۳۳/۲	۶۰	۴۰	طرح به بهره برداری رسید.
۳۰	تولید شاتون سواری به روش آهنگری	-	-		مشهد	۱۳۸۲	۱۳۸۷	۹۶	۶۵	۳۵	به بهره برداری رسیده است.
۳۱	تولید رینگ آلومینیمی خودرو	*	-		خمین	۱۳۸۳	۱۳۸۷	۱۹۱/۹	۶۰	۴۰	به بهره برداری رسیده است.
۳۲	تولید قطعات بدنه خودرو L90	-	-		تهران	۱۳۸۴	۱۳۸۷	۹۰۰	۵۲	۴۸	به بهره برداری رسیده است.
۳۳	تولید پلی استر پلی آل	-	-		خرم آباد	۱۳۸۵	-	۱۱۷	۴۹	۵۱	پس از بهره برداری فاز اول، از طریق مزایده به شریک بخش خصوصی واگذار شد.
۳۴	تولید مکمل خوراک دام پروبیوتیک	-	*		تهران	۱۳۹۳	-	۶۷۴	۵۱	۴۹	پس از رسیدن به پیشرفت ۳۶ درصد شریک بخش خصوصی انصراف و ایدرو کلهش سرمایه داد. در حال حاضر طرح از طریق خود بخش خصوصی در دست اجرا است.
۳۵	تولید الیاف شیشه	*	-		مرند	۱۳۹۲	-	۲۳۷۲	۰	۱۰۰	در دست اجرا
۳۶	تولید بیواتانول سوختی از غلات	*	-		کرمانشاه	۱۳۹۲	-	۲۰۳۷	۰	۱۰۰	در دست اجرا
۳۷	تولید تایر در استان سیستان و بلوچستان	*	-		زابل	۱۳۹۵	-	۹۲۲۹	۰	۱۰۰	در دست اجرا
۳۸	تولید ممبران	-	*		تهران	۱۳۹۲	۱۳۹۶	۳۵۰	۰	۱۰۰	در دست افتتاح
۳۹	تولید تایر در استان کردستان	*	-		سنندج	۱۳۹۵	-	۱۰۳۲۲/۹	۸۱	۱۹	در دست اجرا
۴۰	تولید تایر در استان لرستان	*	-		خرم آباد	۱۳۹۵	-	۱۰۲۶۱/۳	۸۱	۱۹	در دست اجرا
۴۱	ساخت شیرهای کنترلی	-	-	*	تهران	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۲۸۶/۸	۸۱	۱۹	به بهره برداری رسیده است.
۴۲	ساخت گیربکس اتومات خودرو	-	-	*	زنجان	۱۳۹۶	-	۱۲۰۰	۸۰	۲۰	در دست اجرا

پیوست ۳ - جدول وضعیت طرح‌های تکمیلی و توسعه‌ای در شرکت‌های سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

جدول ۲۳. وضعیت طرح‌های تکمیلی و توسعه‌ای در شرکت‌های سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

ردیف	نام طرح	کمتر توسعه یافته	فناوری‌های نوین	محل اجرا	زمان اجرا		میزان سرمایه‌گذاری (میلیارد ریال)	وضعیت سهام		وضعیت فعلی
					شروع	خاتمه		بخش خصوصی	بخش دولتی	
۱	احداث حوض‌های خشک	-	-	هرمزگان	۱۳۸۳	-	۴۴۳ میلیون دلار و ۲۴۰ میلیارد ریال	۰	۱۰۰	در دست اجرا
۲	تکمیل طرح مجتمع صنعتی اسفراین	*	-	اسفراین	۱۳۸۶	-	۹۴ میلیون یورو و ۳۸۵ میلیارد ریال	۰	۱۰۰	در دست اجرا

پیوست ۴ - جدول وضعیت طرح‌های ایجاد مناطق ویژه اقتصادی در سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

جدول ۲۴. وضعیت طرح‌های ایجاد مناطق ویژه اقتصادی در سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

ردیف	نام طرح	محل اجرا	زمان اجرا		وضعیت فعلی
			شروع	خاتمه	
۱	ایجاد منطقه ویژه اقتصادی گرمسار	گرمسار	۱۳۹۲	-	فاز یک پروژه شامل اجرای عملیات زیرساختی در دست اجرا است.
۲	ایجاد منطقه ویژه اقتصادی جهرم	جهرم	۱۳۹۲	-	فاز یک پروژه شامل اجرای عملیات زیرساختی در دست اجرا است.

پیوست ۵ - وضعیت طرح‌های بازسازی و نوسازی سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران از زمان اجرایی شدن سیاست‌های اجرای اصل چهل و چهارم قانون اساسی

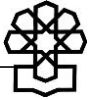
جدول ۲۵. وضعیت طرح‌های بازسازی و نوسازی سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران

ردیف	نام طرح	محل اجرا	زمان اجرا		وضعیت فعلی
			شروع	خاتمه	
۱	نوسازی شرکت فرآورده‌های غذایی و قند یاسوج	یاسوج	۱۳۸۹	۱۳۹۲	پس از انجام فعالیت‌های نوسازی، سهام سازمان در شرکت واگذار شد.
۲	نوسازی شرکت کشت و صنعت نیشکر هفت‌تپه	خوزستان	۱۳۸۷	۱۳۹۴	پس از انجام فعالیت‌های نوسازی، شرکت واگذار شد.
۳	نوسازی شرکت نساجی قائم‌شهر	قائم‌شهر	۱۳۸۸	۱۳۹۵	سازمان ۱۴۵ میلیارد ریال صرف بازسازی و نوسازی این شرکت نمود. ولی به دلیل قرار گرفتن در لیست واگذاری سازمان خصوصی‌سازی، ادامه فعالیت‌های نوسازی صورت نگرفت و در نهایت شرکت واگذار شد.
۴	نوسازی شرکت قند دزفول	دزفول	۱۳۹۴	۱۳۹۶	عملیات بازسازی و نوسازی این شرکت با استفاده از منابع عمومی دولت در دست انجام است.
۵	نوسازی شرکت گسترش صنایع بلوچ	سیستان و بلوچستان	۱۳۸۷	-	عملیات بازسازی در دست انجام است.

پیوست ۶ - جدول عملکرد اصل چهل و چهارم طرح‌های سرمایه‌گذاری سازمان توسعه صنعتی و معدنی کشور (ایمیدرو)

جدول ۲۶. عملکرد اصل چهل و چهارم طرح‌های سرمایه‌گذاری ایمیدرو

عنوان طرح	محل اجرای طرح		اجرا در مناطق کمتر توسعه یافته	حوزه فناوری نوین	گروه فعالیت‌های اقتصادی	سرمایه‌گذاری انجام شده تا پایان سال ۱۳۹۵ (میلیارد ریال)	سرمایه‌گذاران مشترک	درصد سرمایه‌گذاری دستگاه اجرایی	سال شروع (موافقتنامه / قرارداد)	سال خاتمه	پیشرفت فیزیکی در پایان سال ۱۳۹۵
	استان	شهرستان									
فولاد استانی سفیددشت	چهار محال و بختیاری	سپیددشت			۱	۶,۵۶۹	فولاد مبارکه	۳۵	۱۳۸۶	۱۳۹۵	۶۶/۷۴
فولاد استانی شادگان	خوزستان	شادگان	+		۱	۷,۷۶۰	فولاد خوزستان	۳۵	۱۳۸۶	۱۳۹۵	۶۱/۳۷
فولاد استانی میانه	آذربایجان شرقی	میانه			۱	۵,۸۹۹	-	۱۰۰	۱۳۸۶	۱۳۹۵	۵۹/۷۸
فولاد استانی قائنات	خراسان جنوبی	قائنات	+		۱	۵,۲۵۶	تدبیر پژواک...	۳۵	۱۳۸۶	۱۳۹۵	۵۸/۱۶
فولاد استانی نیریز	فارس	نیریز	+		۱	۵,۰۸۹	توسعه صنایع و معادن غدیر	۳۵	۱۳۸۶	۱۳۹۵	۵۳/۰۴
فولاد استانی بافت	کرمان	بافت	+		۱	۳,۲۶۹	بانک صنعت و معدن - آبریک	۲۰	۱۳۸۶	۱۳۹۶	۴۲/۸۵
فولاد استانی سبزوار	خراسان رضوی	سبزوار	+		۱	۴,۵۲۱	اپال کانی پارس - سرمایه‌گذاری پارسین...	۱۵	۱۳۸۶	۱۳۹۶	۴۳/۵۳
ایجاد مناطق ویژه استقرار صنایع انرژی‌بر در سواحل جنوبی کشور	هرمزگان و فارس	پارسیان و لامرد	+		۱	۱,۴۰۲		۱۰۰	۱۳۸۴	۱۳۹۹	۳۱
طرح‌های اکتشافی	سراسری	-			۱	۲,۳۳۳		۱۰۰	۱۳۹۲	۱۳۹۶	
منطقه ویژه کاشان (فاز اول - زیرساخت‌ها)	اصفهان	کاشان			۱	۱۳		۱۰۰	۱۳۹۴	۱۳۹۶	
توسعه منطقه ویژه خلیج فارس (ایجاد زیرساخت توسعه صنعتی)	هرمزگان	بندرعباس			۲	۲۷۰		۱۰۰	۱۳۹۵	۱۳۹۶	

عنوان طرح	محل اجرای طرح		اجرا در مناطق کمتر توسعه یافته	حوزه فناوری نوین	گروه فعالیت‌های اقتصادی	سرمایه‌گذاری انجام شده تا پایان سال ۱۳۹۵ (میلیارد ریال)	سرمایه‌گذاران مشترک	درصد سرمایه‌گذاری دستگاه اجرایی	سال شروع (موافقتنامه / قرارداد)	سال خاتمه	پیشرفت فیزیکی در پایان سال ۱۳۹۵
	استان	شهرستان									
الکتروود گرافیتی	یزد	اردکان		+	۱	۱,۲۸۳	مبارکه ۳۱ - چادرملو ۱۷ - هرمزگان ۸ - خراسان ۱۰	۳۴	۱۳۸۱	۱۳۹۷	۳۵/۷۵
تیتانیوم کهنوج	کرمان	کهنوج	+		۱	۱۶۵		۱۰۰	۱۳۸۳	۱۳۹۹	۱۸/۵۸
فولاد مکران چابهار (۱/۶ م تن آهن اسفنجی)	سیستان بلوچستان	چابهار	+		۱	۸۹۰	سرمایه‌گذاری ملت و امید	۸/۴۳	۱۳۹۴	۱۳۹۷	۸
تجهیز زغال سنگ پروده ۴ طبس	خراسان جنوبی	طبس	+		۱	۱۱۱		۱۰۰	۱۳۸۳	۱۳۹۷	
احداث کک‌سازی سوادکوه	مازندران	سوادکوه	+		۱	۴۰۶		۱۰۰	۱۳۸۸	۱۳۹۷	۱۴/۳۵
تولید پترولیوم کک	خوزستان	اروند	+		۱	۱۲۷		۱۰۰	۱۳۸۴	۱۳۹۷	۲
ایجاد زیربناهای لازم در معادن بزرگ و مناطق معدنی	سراسری	-	+		۱	۱,۷۰۱		۱۰۰	۱۳۸۴	۱۳۹۹	۶۵/۶۳
آلومینیم جنوب	فارس	لامرد			۲	۶,۴۵۱	سرمایه‌گذاری غدیر	۴۹	۱۳۹۴	۱۳۹۸	۲۰
تولید کنسانتره و گندله اپال (سنگان)	خراسان رضوی	خواف			۱	۹,۲۹۰	بانک پارسیان - کاوه پارس - فولاد گیلان...	۴۰			
تجهیز معدن زغال سنگ خمروود	کرمان	زرنند			۱		به بخش خصوصی واگذار شده	.			
توسعه سرب و روی مهدی‌آباد	یزد	مهریز			۱		به بخش خصوصی واگذار شده	.			
مجموع						۶۲,۸۰۴					

پیوست ۷ - جدول طرح‌های توسعه راه‌اندازی شده از سال ۱۳۸۷ ایמידور

جدول ۲۷. طرح‌های توسعه راه‌اندازی شده از سال ۱۳۸۷ ایמידور

سال راه‌اندازی	عنوان طرح	محل اجرای طرح		سرمایه‌گذاری			درصد فعلی سهم سازمان	مناطق کمتر توسعه یافته	حوزه فناوری نوین	گروه فعالیت‌های اقتصادی
		استان	شهرستان	ریالی (میلیارد ریال)	ارزی (میلیون دلار)	معادل ریالی کل (میلیارد ریال)				
۱۳۸۷	احداث کارخانجات کک‌سازی زرند	کرمان	زرند	۷۷۱	۳۱	۱,۰۶۴	۰			۱
	تجهیز معادن زغال‌سنگ طبس	یزد	طبس	۱۵۳۱	۱۵۳	۳,۰۰۰	۰	+		۱
	گندله‌سازی اردکان	یزد	اردکان	۱۷۵۵	۸۳	۲,۵۵۲	۰			۱
	تجهیز معدن زغال‌سنگ همکار	کرمان	راور	۲۲۸		۲۲۸	۰			۱
	اکتشاف و تجهیز ذخایر پتاس خور	اصفهان	نآیین	۷۵۶	۲۶	۱,۰۰۶	۱۰۰	+		۱
	آندسازی المهدی - پخت آند	هرمزگان	بندرعباس		۴۴	۴۱۸	۰			۱
	طرح ۱۱۰ هزار تنی آلومینیم ایران	مرکزی	اراک	۱۰۰۰	۲۰۰	۲,۹۲۰	۰			۱
	فاز دوم توسعه فولاد خوزستان	خوزستان	اهواز	۱۶۱۱	۸۷	۲,۴۴۷	۰			۱
	مجموع (میلیارد ریال)				۱۳,۶۳۵		نرخ دلار به ریال =	۹,۶۰۰		
۱۳۸۸	مس سرچشمه - توسعه پالایشگاه	کرمان	سرچشمه	۴۵۷	۱۱	۵۶۱	۱۲/۰۵			۲
	افزایش زیر سقف فولاد مبارکه (بهره‌وری)	اصفهان	مبارکه	۲۴۸۹	۱۷۳	۴,۲۰۰	۱۷/۲			۲
	تولید ورق عریض فولاد اکسین خوزستان	خوزستان	اهواز	۲۵۰۰	۲۵۰	۴,۹۷۰	۰			۱
	واحد احیا ۱ فولاد خراسان	خراسان رضوی	نیشابور	۵۴۳	۸۵	۱,۳۷۸	۰			۱
	کوره بلند شماره ۳ ذوب آهن اصفهان	اصفهان	زرین‌شهر	۱۸۲۸		۱,۸۲۸	۰			۲
		مجموع (میلیارد ریال)				۱۲,۹۳۷		نرخ دلار به ریال =	۹,۸۸۰	
۱۳۸۹	بهینه‌سازی سیستم اتوماسیون فولاد مبارکه	اصفهان	مبارکه	۲۶۳		۲۶۳	۱۷/۲			۲
	بهینه‌سازی ریخته‌گری فولاد مبارکه	اصفهان	مبارکه	۲۵۰	۵۲	۷۹۹	۱۷/۲			۲
	بازایی هماتیت و گوگردزایی کنسولتره آهن-گل‌گهر	کرمان	سیرجان	۹۵	۴۳	۵۵۴	۰			۱
	احداث کارخانه گندله‌سازی معدن گل‌گهر یک	کرمان	سیرجان	۱۵۰	۲۵۰	۲,۷۹۳	۰			۱
	واحد احیا ۲ فولاد خراسان	خراسان رضوی	نیشابور	۸۷۵	۴۳	۱,۳۳۲	۰			۱
	آلومینیم هرمزگان (هرمزال)	هرمزگان	بندرعباس	۱۰۹۰	۳۹۸	۵,۳۰۸	۰			۱
		مجموع (میلیارد ریال)				۱۱,۰۵۰		نرخ دلار به ریال =	۱۰,۵۹۰	

گروه فعالیت‌های اقتصادی	حوزه فناوری نوین	مناطق کمتر توسعه یافته	درصد فعلی سهم سازمان	سرمایه‌گذاری			محل اجرای طرح		عنوان طرح	سال راه‌اندازی
				معادل ریالی کل (میلیارد ریال)	ارزی (میلیون دلار)	ریالی (میلیارد ریال)	شهرستان	استان		
۱			۰	۶۱۰	۵۰	۱۶	سیرجان	کرمان	خارج‌سازی بار در گردش (آسیاب پلی‌کام) - گل‌گهر	۱۳۹۰
۱			۰	۲,۰۲۸	۷۸	۱۱۰۵	شهرکرد	چهارمحال و بختیاری	تولید ورق گالوانیزه خودرو	
۱			۰	۱,۳۷۵	۹۱	۲۹۷	اردکان	یزد	فولاد غدیر ایرانیان - احیا	
۱			۰	۹,۰۴۵	۳۴۲	۴۹۹۳	بندرعباس	هرمزگان	احداث فولاد هرمزگان	
۲			۰	۱,۱۷۰		۱۱۷۰	زرین‌شهر	اصفهان	آگلومراسیون ذوب آهن اصفهان	
	۱۱,۸۵۰	نرخ دلار به ریال =		۱۴,۲۲۸			مجموع (میلیارد ریال)			
۲			۰	۶۶۷		۶۶۷	زرین‌شهر	اصفهان	نیروگاه ذوب آهن اصفهان - طرح توازن	۱۳۹۱
۱		+	۱۰۰	۶,۶۴۰	۱۳۰	۳۸۸۲	خواف	خراسان رضوی	اکتشاف و تجهیز معادن سنگ آهن سنگان	
۱		+	۰	۱,۷۲۶	۴۹	۶۸۸	اردکان	یزد	افزایش ظرفیت سنگ آهن چادرمو (خط پنجم)	
۱			۰	۳۰۰		۳۰۰	زرند	کرمان	پالایش قطران زرند	
۲			۱۷/۲	۱,۵۹۵	۲۲	۱۱۲۴	مبارکه	اصفهان	احیای مستقیم سبا - مبارکه	
۲		+	۱۲/۰۵	۳۸۵		۳۸۵	شهر بابک	کرمان	احداث کارخانه لیچینگ میدوک	
۲		+	۱۲/۰۵	۴۴۴	۹/۵	۲۴۲	ورزقان	آذربایجان شرقی	احداث کارخانه مولیبدن سونگون	
۲			۱۰۰	۴۰۰		۴۰۰	بندرعباس	هرمزگان	افزایش ظرفیت اسکله منطقه ویژه خلیج فارس (بخش سیویل)	
۱			۰	۳,۶۷۰	۱۱۸	۱۱۵۰	زرند	کرمان	احداث کارخانه تولید کنسنتره سنگ آهن زرند	
۱			۰	۷,۵۵۸	۲۹۴	۱۳۰۰	اردکان	یزد	فولادسازی ارفع اردکان	
۲			۱۷/۲	۱,۵۸۵		۱۵۸۵	مبارکه	اصفهان	کارخانه تولید اکسیژن خرازی - مبارکه	
۲			۱۷/۲	۶۳۵		۶۳۵	مبارکه	اصفهان	کارخانه تولید اکسیژن سبا - مبارکه	
	۲۱,۳۰۰	نرخ دلار به ریال =		۲۵,۶۰۵			مجموع (میلیارد ریال)			

گروه فعالیت‌های اقتصادی	حوزه فناوری نوین	مناطق کمتر توسعه یافته	درصد فعلی سهام سازمان	سرمایه‌گذاری			محل اجرای طرح		عنوان طرح	سال راه‌اندازی
				معادل ریالی کل (میلیارد ریال)	ارزی (میلیون دلار)	ریالی (میلیارد ریال)	شهرستان	استان		
۱		+	۱۰۰	۱,۵۷۱	۴۸		تکاب	آذربایجان غربی	طلای زرشوران - ۳ تن طلا	۱۳۹۲ به بعد
۱			۰	۱,۶۱۹	۴۴	۱۷۳	بندرعباس	هرمزگان	میله‌گذاری آند المهدی و هرمزال	
۱			۰	۱,۴۷۰	۳۷	۲۶۵	بافق	یزد	احداث کارخانه آگلومراسیون بافق - ۸۰۰ هزارتن آگلومره سنگ آهن	
۲			۰	۴,۵۵۱	۹۰	۱۵۸۱	زرین شهر	اصفهان	کک‌سازی ذوب آهن - ۹۰۰ هزار تن کک	
۲			۱۷/۲	۴,۰۹۱	۳۷	۲۸۷۰	مبارکه	اصفهان	احیای شهید خرازی مبارکه - ۳ میلیون تن آهن اسفنجی	
۲			۱۲/۰۵	۱,۶۴۳		۱۶۴۳	سرچشمه	کرمان	فاز ۲ توسعه تغلیظ مس سرچشمه - ۱۶۰ هزار تن کنسانتره با عیار ۲۸ درصد	
۲		+	۱۲/۰۵	۴,۱۴۶	۱۰۰	۸۴۳	ورزقان	آذربایجان شرقی	فاز ۲ توسعه تغلیظ مس سونگون - ۱۵۰ هزار تن کنسانتره با عیار ۳۰ درصد	
۲			۱۰۰	۶۱۷	۱۹		بندرعباس	هرمزگان	اسکله منطقه ویژه خلیج فارس (فاز ۲)	
۱	+	+	۱۰۰	۱۰۹	۳/۳		کهنوج	کرمان	تیتانیوم کهنوج - پیلوت	
	۳۳,۰۰۰	نرخ دلار به ریال =		۱۹,۸۱۷	مجموع (میلیارد ریال)					
			۱۰۰ درصد	۹۷,۲۷۱	مجموع کل طرح‌های راه‌اندازی شده (میلیارد ریال)					
			۲۰ درصد	۱۹,۰۲۷	مجموع طرح‌های راه‌اندازی شده در مناطق کمتر توسعه یافته (میلیارد ریال)					
			۱۱ درصد	۱۰,۳۴۳	مجموع طرح‌های راه‌اندازی شده با درصد کامل مالکیت (میلیارد ریال)					

پیوست ۸ - جدول اسامی سازمان‌های توسعه‌ای مصوب دولت

جدول ۲۸. لیست سازمان‌های توسعه‌ای مصوب دولت

ردیف	نام سازمان توسعه‌ای	مستند قانونی
۱	سازمان صنایع کوچک‌سازی و شهرک‌های صنعتی ایران و ۳۱ شرکت شرکت‌های صنعتی تابع آن	تبصره «۵» بند «الف» ماده (۳) قانون و تصویب‌نامه شماره ۵۸۳۰۱/ت/۵۰۹۳۶هـ- مورخ ۱۳۹۳/۰۸/۲۸ هیئت وزیران - جمعاً ۳۲ شرکت
۲	شرکت پژوهش و فناوری پتروشیمی	تبصره «۶» بند «الف» ماده (۳) قانون
۳	سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۴	سازمان توسعه و نوسازی معادن و صنایع معدنی ایران	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۵	شرکت ملی صنایع پتروشیمی	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۶	بانک توسعه صادرات ایران	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۷	بانک صنعت و معدن	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۸	بانک کشاورزی	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۹	بانک مسکن	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۱۰	بانک توسعه تعاون	تصویب‌نامه شماره ۱۰۴۴۶۰/ت/۱۰۴۳۰۸۱-ک- مورخ ۱۳۸۸/۰۵/۲۴ هیئت وزیران
۱۱	صندوق بیمه سرمایه‌گذاری فعالیت‌های معدنی	تصویب‌نامه شماره ۱۸۹۶۴۰/ت/۵۰۰۲۳ هـ مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۲۵ هیئت وزیران
۱۲	شرکت شهرک‌های کشاورزی	بند «ل» ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه و تصویب‌نامه شماره ۸۵۳۰۱/ت/۵۰۹۳۶هـ- مورخ ۱۳۹۳/۰۷/۲۸ هیئت وزیران
۱۳	سازمان فناوری اطلاعات ایران	تصویب‌نامه شماره ۱۳۳۳۱۹/ت/۵۱۹۸۶ هـ- مورخ ۱۳۹۴/۱۰/۱۳ هیئت وزیران
۱۴	شرکت تولید و توسعه انرژی اتمی ایران	تصویب‌نامه شماره ۱۴۶۶۱۴/ت/۴۹۷۴۹هـ- مورخ ۱۳۹۲/۰۹/۱۰ هیئت وزیران
۱۵	شرکت تولید برق حرارتی	تصویب‌نامه شماره ۷۶۴۰۸/ت/۵۳۱۲۱ هـ- مورخ ۱۳۹۵/۰۶/۲۵ هیئت وزیران
۱۶	صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	بند «م» ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه
۱۷	شرکت مدیریت منابع آب ایران	بند «ل» ماده (۱۹۴) قانون برنامه پنجم توسعه

پیوست ۹ - جدول نکات مهم ارزیابی‌های مقایسه‌ای گزارش عملکرد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مربوط به دوره‌های شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵

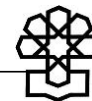
جدول ۲۹. نکات مهم ارزیابی‌های مقایسه‌ای گزارش‌های عملکرد قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی مربوط به شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و شش ماهه اول سال ۱۳۹۵

ردیف	عملکرد شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴	عملکرد شش ماهه اول سال ۱۳۹۵
۱	با توجه به ممنوعیت انجام فعالیت اقتصادی از سوی دولت در عناوین خارج از صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی، دستگاه‌های اجرایی سرمایه‌گذاری جدیدی در گروه یک فعالیت‌های اقتصادی نداشته‌اند و حضور دولت در این قبیل فعالیت‌ها محدود به تعداد ۷۹ بنگاه است که در فهرست واگذاری سال ۱۳۹۴ قرار دارند. البته گرچه در این گزارش اطلاعاتی از سرمایه‌گذاری سازمان‌های توسعه‌ای که مجاز به فعالیت در این گروه هستند، ارائه شده است، ولی این اطلاعات به‌گونه‌ای نیست که وضعیت سرمایه‌گذاری انجام شده از سوی این سازمان‌ها را به نحو مناسبی نشان دهد.	در دوره مورد گزارش، سرمایه‌گذاری جدیدی از سوی دستگاه‌ها در گروه یک گزارش نشده و حضور دولت در این قبیل فعالیت‌ها محدود به تعداد ۹۳ بنگاه است که مطابق مصوبات هیئت واگذاری در فهرست واگذاری سال ۱۳۹۵ قرار دارند. همچنین گرچه اطلاعاتی از سرمایه‌گذاری سازمان‌های توسعه‌ای که مجاز به فعالیت در این گروه هستند، ارائه شده است، ولی اطلاعات مزبور ناقص بوده و وضعیت کلی سرمایه‌گذاری‌های انجام شده از سوی دولت را نشان نمی‌دهد.
۲	حسب قانون بودجه سال ۱۳۹۴ و طبق مصوبات هیئت واگذاری، تعداد ۵۴ بنگاه گروه دو در فهرست واگذاری سال ۱۳۹۴ قرار دارند. به نظر می‌رسد در حال حاضر با توجه به مجوزهای قانونی، شرایط لازم برای سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت اشخاص حقیقی و حقوقی بخش‌های غیردولتی در فعالیت‌های صدر اصل چهل و چهارم قانون اساسی (گروه دو) وجود دارد، ولی هیچ اطلاعاتی از میزان سرمایه‌گذاری دولت و بخش‌های غیردولتی در این زمینه از فعالیت‌ها ارائه نشده است.	حسب مصوبات هیئت واگذاری تعداد ۱۰۸ بنگاه گروه دو در فهرست واگذاری سال ۱۳۹۵ قرار دارند. گرچه به نظر می‌رسد در حال حاضر با توجه به مجوزهای قانونی، شرایط لازم برای سرمایه‌گذاری، مالکیت و مدیریت اشخاص حقیقی و حقوقی بخش‌های غیردولتی در فعالیت‌های مرتبط با این گروه وجود دارد، ولی هیچ اطلاعاتی از میزان سرمایه‌گذاری دولت و بخش‌های غیردولتی در این زمینه از فعالیت‌ها ارائه نشده است.
۳	بهبود محیط کسب‌وکار و اجرای مناسب احکام و مواد مرتبط با این موضوع در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در دوره مورد گزارش نیز مورد توجه جدی بوده و اقدامات مؤثری نیز در راستای ساماندهی مجوزهای اقتصادی، ایجاد پنجره‌های واحد سرمایه‌گذاری، پالایش و ساده‌سازی مقررات و بهبود شاخص‌های انجام کسب‌وکار صورت گرفته است. در این راستا با عنایت به وظایف هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار در زمینه تسهیل شرایط، کاهش زمان و هزینه‌های صدور مجوزهای کسب‌وکار، از آنجایی که بخش عمده‌ای از مشکلات صدور مجوزها مرتبط با نحوه دریافت،	بهبود محیط کسب‌وکار و اجرای مناسب احکام و مواد مرتبط با این موضوع در قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی در دوره مورد گزارش نیز مورد توجه جدی بوده و اقدامات مؤثری نیز در راستای ساماندهی مجوزهای اقتصادی و ایجاد پنجره‌های واحد سرمایه‌گذاری صورت گرفته است. در این راستا معاونت امور اقتصادی و دارایی به‌عنوان دبیرخانه هیئت مقررات‌زدایی و تسهیل صدور مجوزهای کسب‌وکار برای اولین بار در کشور اقدام به تهیه نقشه جامع سرویس‌های بین دستگاهی و ارتباط بین مجوزهای کشور نموده است که تاکنون، تعداد ۵۵۶۵ سرویس بین دستگاهی احصا شده و همچنان اطلاعات

ردیف	عملکرد شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴	عملکرد شش ماهه اول سال ۱۳۹۵
	ارسال و عدم آگاهی از سرویس‌ها و استعلامات بین دستگاهی است، معاونت امور اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی به‌عنوان دبیرخانه هیئت مذکور، برای اولین بار در کشور اقدام به تهیه نقشه جامع سرویس‌های بین دستگاهی و ارتباط بین مجوزهای کشور نموده است. تا تاریخ ۹۵/۰۱/۱۵، تعداد سرویس بین دستگاهی احصا شده و همچنان اطلاعات در حال جمع‌آوری و تکمیل است.	در حال جمع‌آوری و تکمیل است.
۴	وزارت تعاون، کار و امور اجتماعی در شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ ضمن ارائه اطلاعات کلی، به ذکر اقدامات خود پرداخته است و مشخص نیست که اقدامات انجام شده در بازه زمانی مورد اشاره بوده است یا خیر؟ و به‌رغم اهمیت رشد بخش تعاونی در اقتصاد ملی و هدف‌گذاری‌های صورت گرفته برای این بخش، اقدامات گزارش شده در حوزه توسعه بخش تعاون مناسب نیست.	وزارت تعاون، کار و امور اجتماعی در شش ماهه اول سال ۱۳۹۵ در خصوص احکامی چون اجزای «۱، ۲، ۳، ۴ و ۵» بند «ج» ماده (۹)، بند «ه» ماده (۹) و ماده (۱۲) عملکردی ارائه نکرده است. در صورتی که ارائه اطلاعات همه‌جانبه و دقیق از سوی وزارتخانه مذکور به تبیین نقاط قوت و شفاف‌سازی کاستی‌ها کمک نموده و تصویر روشن‌تری از سیاست‌های توسعه بخش تعاون ارائه می‌دهد و این در حالی است که عملکرد فعلی از این ویژگی برخوردار نیست.
۵	هر چند سهم عمده‌ای از اقتصاد ملی در اختیار دولت و شرکت‌های دولتی است، ولی گزارشی که حاکی از انجام اقداماتی در جهت افزایش بازدهی و بهره‌وری این شرکت‌ها و در نتیجه ارتقای بهره‌وری اقتصاد باشد، ارائه نشده است.	به‌رغم اهمیت کارکرد شرکت‌های دولتی در اقتصاد ملی، گزارشی که حاکی از انجام اقداماتی در جهت افزایش بازدهی و بهره‌وری این شرکت‌ها و در نتیجه ارتقای بهره‌وری اقتصاد باشد، ارائه نشده است.
۶	در استمرار برنامه واگذاری بنگاه‌های دولتی و با توجه به عدم واگذاری برخی از شرکت‌ها در سال ۱۳۹۴، اجازه واگذاری باقی‌مانده شرکت‌های قابل واگذاری در سال ۱۳۹۴ مطابق قانون بودجه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در این راستا براساس حکم قانون بودجه و رویه هرساله، طبق مصوبات هیئت واگذاری، تعداد ۷۹ شرکت گروه (۱) و ۵۴ شرکت گروه (۲) در فهرست شرکت‌های برنامه‌ریزی شده برای واگذاری قرار گرفتند.	در استمرار برنامه واگذاری بنگاه‌های دولتی و با توجه به عدم واگذاری برخی از شرکت‌ها در سال ۱۳۹۴، اجازه واگذاری باقی‌مانده شرکت‌ها در سال ۱۳۹۵ مطابق قانون بودجه به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در این راستا براساس حکم قانون بودجه و رویه هرساله، طبق مصوبات هیئت واگذاری، تعداد ۹۳ شرکت گروه (۱) و ۱۰۸ شرکت گروه (۲) در فهرست شرکت‌های برنامه‌ریزی شده برای واگذاری قرار گرفتند.
۷	در شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴ و با لحاظ موارد قیمتگذاری گذشته و عرضه‌های تدریجی و ترجیحی، تعداد ۳۹ بنگاه با ارزشی حدود ۳۴,۴۱۲ میلیارد ریال واگذار شده است که از این تعداد ۱۰ بنگاه با ارزشی معادل ۱۹,۲۸۵ میلیارد ریال در بورس، تعداد ۶ بنگاه با ارزشی معادل ۲,۱۸۴ میلیارد ریال در فرابورس و مابقی از طریق مزایده به فروش رفته‌اند.	در دوره مورد نظر با لحاظ موارد قیمتگذاری گذشته و عرضه‌های تدریجی و ترجیحی، تعداد ۸۵ بنگاه اعم از آن که در فهرست مصوب هیئت واگذاری قرار داشته و یا خارج از فهرست مصوب بوده‌اند، با ارزشی حدود ۶,۲۵۹ میلیارد ریال واگذار شده است که از این تعداد ۱۳ بنگاه با ارزشی معادل ۲,۳۹۴ میلیارد ریال در بورس، تعداد ۷ بنگاه با ارزشی معادل ۵۱۱ میلیارد ریال در فرابورس و مابقی از طریق مزایده به فروش رفته‌اند.

ردیف	عملکرد شش ماهه دوم سال ۱۳۹۴	عملکرد شش ماهه اول سال ۱۳۹۵
۸	هدف کمی تعیین شده در قانون بودجه سال ۱۳۹۴ برای واگذاری‌ها مبلغ ۱۴۵,۰۰۰ میلیارد ریال است که از این رقم ۷۲,۵۰۰ میلیارد ریال مربوط به تکلیف شش ماهه دوم است. در ضمن طبق اطلاعات دریافتی از خزانه در بازه زمانی مورد نظر، مبلغ ۴۶,۶۴۸ میلیارد ریال پرداخت شده است.	هدف کمی تعیین شده در قانون بودجه سال ۱۳۹۵ برای واگذاری‌ها مبلغ ۱۱۵,۰۰۰ میلیارد ریال است که از این رقم ۵۷,۵۰۰ میلیارد ریال مربوط به تکلیف شش ماهه اول است. در ضمن طبق اطلاعات دریافتی از خزانه در بازه زمانی مورد نظر، مبلغ ۳۷,۱۲۶ میلیارد ریال پرداخت شده است.
۹	فصل نهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی با احکام متعدد به تسهیل رقابت و منع انحصار اختصاص دارد که عمده اقدامات انجام شده تحت این موضوع، به عملکرد شورا و مرکز ملی رقابت معطوف شده است و صرفاً در عملکرد بند «۳» ماده (۵۸) قانون تهیه یک فقره دستورالعمل با همکاری برخی دستگاه‌ها، انجمن‌ها، بورس کالا و اتحادیه سراسری تعاونی‌های تأمین نیاز صنایع پتروشیمی، برای رفع مشکلات موجود در معاملات بورس مدنظر واقع شده که از نتیجه آن نیز در گزارش سال ۱۳۹۵ (شش ماهه اول) اثری نیست. زیرا عملکرد مؤید عدم ارائه گزارش می‌باشد. به علاوه شورا و مرکز ملی رقابت نیز در این دوره، ضمن رسیدگی به شکایات به خصوص در امر مجوز فعالیت‌های اقتصادی، اقداماتی را به منظور شناسایی سهم مالکیتی مستقیم و غیرمستقیم مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی در بازار تولید کالا و خدمات انجام داده‌اند تا از این طریق ضمن افزایش شفافیت اطلاعات اقتصادی این قبیل مؤسسات و نهادها، در جهت کاهش سهم مالکیت آنها در بازار تولید کالا و خدمات تا سقف مقرر قانون، برنامه‌ریزی نماید. بدین ترتیب این عملکرد از عملکرد مورد انتظار برای فصل نهم بسیار فاصله دارد.	فصل نهم قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی به تسهیل رقابت و منع انحصار اختصاص دارد که اقدامات انجام شده تحت این موضوع، به عملکرد شورا و مرکز ملی رقابت معطوف شده است. در حالی که حسب ماده (۵۸) قانون، وظایف و اختیاراتی برای شورای رقابت تعیین شده که از جمله می‌توان به بندهای «۲» و «۳» آن اشاره نمود که مقرر می‌دارد؛ ارزیابی وضعیت و تعیین محدوده بازار کالا و خدمات مرتبط با مواد (۴۴) و (۴۸) قانون و تدوین و ابلاغ راهنماها و دستورالعمل‌های لازم، که اثری از عملکرد آنها در شش ماهه اول سال ۱۳۹۵ مشاهده نمی‌شود. در حالی که به نظر می‌رسد تدوین این راهنماها و دستورالعمل‌ها یکی از مهمترین وظایف شورا محسوب شده و این همان بخشی است که نهادهای مشابه در سایر کشورها بسیار به آن پرداخته‌اند و آیین‌نامه‌های دقیق و مفصلی در زمینه قوانین رقابت خود تدوین کرده‌اند. همچنین در بند «۵» ماده (۵۸) قانون، تصویب دستورالعمل تنظیم قیمت، مقدار و شرایط دسترسی به بازار کالاها و خدمات انحصاری در هر مورد با رعایت مقررات مربوط به عنوان یکی از وظایف شورای رقابت مطرح شده است، در حالی که در عملکرد این بند صرفاً تصمیم‌گیری شورا معطوف به بازار خودرو شده و به نظر می‌رسد از سایر بازارها غفلت نموده است. امید می‌رود که با تغییر رویکرد شورای رقابت، گام‌های دقیق‌تری به سمت بهبود فضای کسب و کار، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد و دستیابی به سایر اهداف سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم برداشته شود.

پیوست ۱۰ - بند «د» سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی

د) سیاست‌های کلی واگذاری

۱. الزامات واگذاری:

- ۱-۱. توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی بر ایفای فعالیت‌های گسترده و اداره بنگاه‌های اقتصادی بزرگ.
  - ۱-۲. نظارت و پشتیبانی مراجع ذیربط بعد از واگذاری برای تحقق اهداف واگذاری.
  - ۱-۳. استفاده از روش‌های معتبر و سالم واگذاری با تأکید بر بورس، تقویت تشکیلات واگذاری، برقراری جریان شفاف اطلاع‌رسانی، ایجاد فرصت‌های برابر برای همه، بهره‌گیری از عرضه تدریجی سهام شرکت‌های بزرگ در بورس به منظور دستیابی به قیمت پایه سهام.
  - ۱-۴. دینفع نبودن دست‌اندرکاران واگذاری و تصمیم‌گیرندگان دولتی در واگذاری‌ها.
  - ۱-۵. رعایت سیاست‌های کلی بخش تعاونی در واگذاری‌ها.
۲. مصارف درآمدهای حاصل از واگذاری:
- ووجه حاصل از واگذاری سهام بنگاه‌های دولتی به حساب خاصی نزد خزانه‌داری کل کشور واریز و در قالب برنامه‌ها و بودجه‌های مصوب به ترتیب زیر مصرف می‌شود:
- ۲-۱. ایجاد خوداتکایی برای خانواده‌های مستضعف و محروم و تقویت تأمین اجتماعی.
  - ۲-۲. اختصاص ۳۰ درصد از درآمدهای حاصل از واگذاری به تعاونی‌های فراگیر ملی به منظور فقرزدایی.
  - ۲-۳. ایجاد زیربنای اقتصادی با اولویت مناطق کمتر توسعه‌یافته.
  - ۲-۴. اعطای تسهیلات (وجه اداره‌شده) برای تقویت تعاونی‌ها و نوسازی و بهسازی بنگاه‌های اقتصادی غیردولتی با اولویت بنگاه‌های واگذار شده و نیز برای سرمایه‌گذاری بخش‌های غیردولتی در توسعه مناطق کمتر توسعه‌یافته.
  - ۲-۵. مشارکت شرکت‌های دولتی با بخش‌های غیردولتی تا سقف ۴۹ درصد به منظور توسعه اقتصادی مناطق کمتر توسعه‌یافته.
  - ۲-۶. تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام شرکت‌های دولتی با رعایت بند «الف» این سیاست‌ها.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۶۱۱

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: گزارش نظارتی نحوه اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی

نام دفتر: مطالعات اقتصاد بخش عمومی (گروه مالیه عمومی)

تهیه و تدوین کنندگان: ناهید حکیم شوشتری، مهتاب قراخانو، عبدالرضا ارسطو

ناظران علمی: محمد قاسمی، سید محمد هادی سبحانیان

متقاضی: حمیدرضا فولادگر (رئیس کمیسیون ویژه حمایت از تولید ملی و نظارت بر اجرای

سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی)

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی

۲. گزارش نظارتی

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۹/۲۹